

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ

Маценко Л.М.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для самостійної роботи
з дисципліни**

«НАСТАВНИЦТВО І КОУЧИНГ»

**для підготовки фахівців за спеціальністю
А1 «Освітні науки»
ОП «Педагогіка вищої школи»**

КИЇВ-2025

УДК 37.091.12:005.963.2-051(477)

Рекомендовано до друку вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 4 від 21.11.2025 р.).

Рецензенти:

Кручек В.А., доктор педагогічних наук, доцент, завідувач лабораторії дистанційного професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України;

Васюк О.В., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Маценко Л. М. Методичні рекомендації для самостійної роботи з дисципліни «Наставництво і коучинг» для підготовки фахівців за спеціальністю А1 «Освітні науки» ОП «Педагогіка вищої школи» Київ, 2025. 161 с.

У методичних рекомендаціях висвітлено зміст лекцій, практичних занять та самостійної роботи із дисципліни «Наставництво і коучинг», літературу для підготовки до занять, глосарій, тестові завдання для самоперевірки.

Методичні рекомендації розраховані на студентів, які навчаються за спеціальністю А1 «Освітні науки» ОП «Педагогіка вищої школи».

УДК 37.091.12:005.963.2-051(477)

© НУБіП України, 2025

© Маценко Л. М., 2025

ПЕРЕДМОВА

Проблема організації виховної роботи наставника студентської групи є сьогодні надзвичайно актуальною. Наставник відноситься до найближчого оточення (мікросередовища) студента під час його навчання у ЗВО і тому відіграє важливу роль у його вихованні. Перед керівниками ЗВО стоїть нині ряд важливих питань: «Як зробити діяльність наставника більш успішною? Яким чином озброїти наставників, більшість з яких не мають педагогічної освіти, сучасними методиками виховання?»

У Національному університеті біоресурсів і природокористування України (далі НУБіП України) вихід з даної ситуації знайдено вже давно. З 1997 року в університеті працює постійно діючий науково-методичний семінар «Методика виховної роботи наставника студентської групи» для наставників 1-го курсу.

Варто зазначити, що далеко не всі викладачі ЗВО визнають необхідність існування інституту наставництва. Так, на думку частини викладачів, студентська група впорається без допомоги наставника, так як студенти – це дорослі люди, які можуть самостійно адаптуватись до умов навчання і вирішити усі пов'язані з цим проблеми, у тому числі завдяки сучасним інформаційно-комунікаційним технологіям, що постійно вдосконалюються.

На нашу думку, наставник потрібен групі, особливо на початку її існування. У цьому авторка переконалася особисто, так як випустила вже вісім академічних груп і працює з дев'ятою. Сучасні студенти не прагнуть до об'єднання у колектив, більшість з них тримаються окремо від усіх, у спілкуванні з одногрупниками частіше використовують смартфон, рідше вступають у особисте спілкування.

Нікуди не поділись труднощі адаптації, з якими зустрічаються усі студенти першого курсу. Наставник став для студента основною пов'язуючою ланкою із деканатом факультету, завідувачем випускової кафедри, підрозділами університету. Більшу частину важливої інформації студенти отримують саме через наставника.

Проблема організації виховної роботи із студентами завжди була однією з актуальних у педагогічній теорії та практиці діяльності ЗВО. Водночас у педагогічних дослідженнях підкреслюється, що орієнтація лише на освітній компонент призвела до відходу значної частини викладачів від виховної роботи, до масового її згортання у ЗВО.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях наголошується, що важливим фактором впливу на розвиток особистості є мікросередовище. Саме в малих групах відбувається реальний вплив на виховання особистості, створюється мікроклімат, який визначає комфорт чи дискомфорт у стосунках, формуються позитивні чи негативні риси характеру, ідеали, цінності й норми поведінки. Таким виховним мікросередовищем для студентів ЗВО є студентська група.

Тому проблема організації виховної роботи наставника студентської групи і сьогодні є однією з актуальних. По-перше, наставнику належить важлива роль у вихованні студентської молоді як представнику мікросередовища (найближчого оточення) студента у період його навчання. По-друге, продовжується дискусія з питань: «Потрібен наставник студентській групі, чи ні? Як зробити діяльність наставника більш успішною? Як студенти оцінюють роботу своїх наставників?» По-третє, в наш час відбувається процес наростання соціальної, інтелектуальної диференціації, посилення конкуренції в студентському середовищі, що заважає роботі наставника з формування колективу студентської групи. Наголошене вимагає дослідження діяльності наставника в нових умовах.

Для наставників важливим є питання змісту їх виховної діяльності. Наставник має володіти методиками національно-патріотичного, естетичного, превентивного, економічного, громадянського, гендерного, сімейного та інших напрямів виховання. Реалізуючи означені напрями, наставникам потрібно особливу увагу звертати на формування здорового способу життя студентів. Вкрай необхідно спілкуватися зі студентами на теми паління, вейпінгу, вживання алкоголю та наркотиків, статевої поведінки.

Наставникам знадобляться знання і вміння щодо виховної роботи з колективом студентів, а саме, методик вивчення особистості і колективу,

гуртування групи, створення сприятливого психологічного клімату, організації студентського самоврядування. Відповіді на ці та інші запитання студенти знайдуть під час вивчення дисципліни «Наставництво і коучинг».

Окремий модуль цієї дисципліни присвячено висвітленню сутності коучингу та характеристиці процесу коучингу. Представлено характеристику основних технологій та інструментів коучингу з точки зору їх практичного застосування у роботі з клієнтом згідно стандартів Міжнародної Федерації Коучингу.

Сьогодні спостерігається перехід від суворо регламентованого життя всього суспільства та окремо взятої людини до вибудовування гнучких взаємовідносин у процесі міжособистісної комунікації. При цьому підвищення ефективності власної життєдіяльності можливе тільки за умови постійного розвитку та самовдосконалення особистості протягом усього життя, що проявляється у якісній і творчій реалізації власних професійних функцій, створенні умов для розвитку інших людей, що сприяють розв'язанню проблем будь-якого характеру.

Необхідною умовою цього процесу є використання різноманітних методів, вдосконалення як власної професійної діяльності, так і особистісного розвитку в цілому. Одним з таких методів є коучинг. Коучинг – це сучасна технологія, яку створили для розвитку потенціалу людей і команд, задля досягнення заздалегідь узгоджених цілей та докорінної зміни моделей поведінки, що призводить до розкриття внутрішнього потенціалу особистості.

У процесі коучингу відбувається розкриття потенціалу людини, розвиток її професійних та особистих якостей завдяки чому розвиваються нові здібності й навички, які підвищують ефективність роботи та покращують якість життя людини в цілому. Коучинг може бути використано як універсальну технологію, яка дозволяє ефективно працювати на суб'єкт-суб'єктному рівні, тобто вміти керувати собою, своїм станом, своїми ресурсами, допомагати іншим у розвитку особистісного потенціалу, у підвищенні особистої ефективності, розвивати навички комунікації, будувати конструктивні відносини з колегами, які максимально підвищують ефективність вирішення актуальних життєвих завдань тощо.

У навчальних матеріалах з дисципліни «Наставництво і коучинг» представлено технологію коучингу та її основні інструменти, які можуть бути використані як у середовищі коучів, так і в системі освіти України на всіх її рівнях, включаючи практичних психологів та соціальних працівників, а також у спорті, бізнесі тощо. Також цей курс може бути корисним майбутнім фахівцям, які отримують вищу освіту з гуманітарних, технічних та економічних спеціальностей. Подані інформаційні матеріали можуть бути доречними і в процесі здобуття самоосвіти.

Метою викладання навчальної дисципліни «Наставництво і коучинг» є формування у студентів наукових понять про теорію і методику виховання, її цілі та завдання; допомога майбутнім викладачам-наставникам у оволодінні основними теоретичними знаннями та практичними вміннями щодо виховання особистості і колективу та навчання їх застосовувати ці знання і вміння в майбутній педагогічній діяльності, професійне висвітлення сутності й особливостей процесу коучингу, а також основних інструментів коучингу, які можуть бути застосовані в різних сферах життєдіяльності людини та спрямовані на розвиток особистості.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Методика роботи наставника групи» є: озброїти майбутніх викладачів-наставників методиками вивчення та виховання особистості студента, роботи куратора студентської групи щодо формування колективу, розробки та проведення виховних заходів, планування виховної роботи, виховання здорового способу життя, ознайомлення із сутністю й особливостями процесу коучингу, оволодіння основними інструментами коучингу.

Навчальна дисципліна є вибірковою, відноситься до циклу спеціальної (фахової) підготовки. Програма та структура навчальної дисципліни розроблена для студентів денної та заочної форми навчання.

Опис навчальної дисципліни
«НАСТАВНИЦТВО І КОУЧИНГ»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>магістр</i>	
Спеціальність	A1 Освітні науки	
Освітня програма	«Педагогіка вищої школи»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	1-й рік навчання	2-й рік навчання
Семестр	2	1 і 2
Лекційні заняття	30 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	6 год.
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	90 год.	106 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4 год.	

МОДУЛЬНА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «НАСТАВНИЦТВО І КОУЧИНГ»

Змістовий модуль 1. Організація виховної роботи наставника студентської групи	
Тема 1. Методика роботи наставника студентської групи.	
Тема 2. Методики вивчення наставником особистості студента і студентського колективу.	
Тема 3. Методика формування студентського колективу.	
Тема 4. Студентське самоврядування як невід’ємна складова демократизації вищої школи.	
Тема 5. Виховання у студентів несприйнятливості до тютюнопаління та вейпінгу, вживання алкоголю	
Тема 6. Сутність, рушійні сили, закономірності та особливості процесу виховання.	
Тема 7. Принципи виховання та шляхи їх реалізації наставником у педагогічному процесі ЗВО. Характеристика організаційних форм виховної роботи у ЗВО.	
Тема 8. Характеристика основних методів виховання у ЗВО.	
Тема 9. Характеристика напрямів виховання студентської молоді у ЗВО.	
Змістовий модуль 2. Основи коучингу.	
Тема 10. Сутність коучингу	
Тема 11. Професійні стандарти коучингу	
Тема 12. Коучинговий процес	
Тема 13. Інструменти коучингу	

Змістовий модуль 1. Організація виховної роботи наставника студентської групи

Тема лекційного заняття 1. Методика роботи наставника студентської групи.

Історична довідка про наставництво. Сучасні дослідження проблеми наставництва. Нормативно-методичні матеріали наставника студентської групи. Положення про наставника (куратора) студентської групи. Його права, обов'язки та відповідальність. Основні функції та напрями роботи наставника. Види планів з виховної роботи. Методика планування виховної роботи та вимоги до неї. Наставництво за кордоном. Аналіз та розробка планів з виховної роботи.

Тема лекційного заняття 2. Методики вивчення наставником особистості студента і студентського колективу.

Методи вивчення особистості та колективу. Соціометричний тест. Обробка результатів дослідження та їх використання у виховному процесі. Педагогічне спостереження. Опитування (бесіда, анкетування, інтерв'ю, тестування). Педагогічний експеримент. Метод експертних оцінок (узагальнення незалежних характеристик). Метод колізій. Метод завчасного знайомства зі студентами. Метод аналізу результатів діяльності студентів. Метод вивчення умов життя і виховання студентів. Орієнтовна програма вивчення особистості студента та схема психолого-педагогічної характеристики студента. Орієнтовна програма вивчення колективу студентської групи та схема характеристики студентського колективу.

Тема лекційного заняття 3. Методика формування студентського колективу.

Проблема формування колективу в психолого-педагогічних дослідженнях. Поняття “група”, “колектив”, “гурт”, “спільнота”. Ознаки колективу. Типи та функції колективу. Стадії розвитку колективу. Методика перспективних ліній та принцип паралельної дії А.С. Макаренка. Міжособистісні взаємини в колективі. Сучасний погляд на принцип виховання особистості в колективі і через колектив. Шляхи гуртування колективу. Причини спадів згуртованості колективу та способи боротьби з ними.

Тема лекційного заняття 4. Студентське самоврядування як невід’ємна складова демократизації вищої школи.

Поняття про студентське самоврядування. Історичний аспект розвитку самоврядування. Проблема студентського самоврядування в психолого-педагогічних дослідженнях. Лідерство в колективі. Участь лідерів у діяльності студентського самоврядування. Органи колективу. Актив. Актуальність проблеми студентського самоврядування. Проблеми студентського самоврядування у законодавчих та нормативно-правових документах з вищої освіти. Студентське самоврядування у ЗВО: суть, структура, форми роботи. Європейський вибір України та питання утвердження студентського самоврядування. Досвід впровадження студентського самоврядування у ЗВО. Всеукраїнська студентська рада як представницький орган студентів на державному рівні.

Тема лекційного заняття 5. Виховання у студентів несприйнятливості до тютюнопаління та вейпінгу, вживання алкоголю

Вплив вейпінгу на здоров’я молоді: що потрібно знати про шкоду електронних сигарет. Актуальність проблеми формування здорового способу життя студентської молоді. Здоровий спосіб життя. Складові здорового способу життя. Характеристика паління як шкідливої звички. Процес формування тютюнової залежності. Поради вчених щодо викорінення негативних звичок. Програма „П’ятнадцять кроків відмови від куріння». Актуальність проблеми вживання молоддю алкоголю. Історичний аспект питання. Мета, завдання і зміст антинаркогенного виховання студентської молоді. Причини, які штовхають молодь до вживання спиртного. 9 безглузких причин починати пити. Що означає «пити з відповідальністю»? Шкода і користь від пива. Актуальність проблеми вживання молоддю наркогенних речовин». Поради батькам щодо профілактики поширення серед молоді наркогенних речовин. Вислови відомих особистостей про здоровий спосіб життя.

Тема лекційного заняття 6. Сутність, рушійні сили, закономірності та особливості процесу виховання

Теорія і методика виховання як частина педагогіки. Поняття про виховання. Виховання в широкому і вузькому розумінні. Рушійні сили процесу виховання

(внутрішні та зовнішні суперечності). Закономірності виховного процесу. Особливості виховного процесу. Структурні елементи процесу виховання. Етапи процесу виховання.

Тема лекційного заняття 7. Принципи виховання та шляхи їх реалізації наставником у педагогічному процесі ЗВО. Характеристика організаційних форм виховної роботи у ЗВО.

Поняття про принципи виховання, їх сутність. Характеристика принципів виховання та шляхи їх реалізації в педагогічному процесі ЗВО. Поняття організаційної форми виховної роботи. Класифікація форм виховної роботи. Характеристика масових, групових та індивідуальних форм виховної роботи. Організаційні форми виховної роботи в НУБіП.

Тема лекційного заняття 8. Характеристика основних методів виховання у ЗВО

Поняття про метод виховання. Класифікація методів виховання. Характеристика методів формування свідомості особистості. Характеристика методів формування досвіду поведінки. Характеристика методів стимулювання діяльності і поведінки. Методи самовиховання (самопізнання, самоусвідомлення, саморегуляція). Методи впливу на підсвідомість вихованця (педагогічно доцільна самопрезентація викладача). Оптимальний вибір методів виховання.

Тема лекційного заняття 9. Характеристика напрямів виховання студентської молоді у ЗВО

Поняття про зміст виховання. Характеристика основних напрямів виховання студентської молоді. Моральне виховання студентів. Трудове виховання студентів. Економічне виховання студентів. Правове виховання студентів. Антинаркогенне виховання студентів. Екологічне виховання студентів. Естетичне виховання студентів. Гендерний аспект виховання. Фізичне виховання студентів. Підготовка студентів до сімейного життя. Розумове виховання студентів. Громадянське виховання. Патріотичне виховання студентів. Превентивне виховання студентів. Виховання здорового способу життя.

Змістовий модуль 2. Основи коучингу.

Тема лекційного заняття 10. Сутність коучингу

Історія виникнення коучингу. Чим відрізняється коучинг від інших видів надання допомоги особистості. Основні підходи до визначення поняття «коучинг». Мета та принципи коучингу. Види коучингу.

Тема лекційного заняття 11. Професійні стандарти коучингу

Особистість коуча: професійні стандарти Міжнародної Федерації Коучингу (ICF). Ключові компетенції коуча.

Тема лекційного заняття 12. Коучинговий процес

Особливості коучингового процесу. Процедурні аспекти коучингового процесу. Оцінка ефективності коучингу. Постановка запитань у коучинговому процесі. Десять розповсюджених помилок при постановці запитань. Клієнти коуча. Вивчення запиту та оцінка ресурсів клієнта. Типи коучингових розмов. «Зона комфорту». Роль емоцій під час коучингового процесу. Мотивація до змін як основа коучингового процесу.

Тема лекційного заняття 13. Інструменти коучингу

Основні інструменти коучингу. Техніка «Колесо балансу». Модель GROW. Стратегія Уолта Діснея. Піраміда Роберта Ділтса. Техніка шкалювання.

Допоміжні техніки у коучинговому процесі. Використання метафор. Метафоричні асоціативні карти. Техніка «воронка запитань». Техніка «картезіанські запитання». Техніка «SMART» (визначення критеріїв задач). Модель SWOT. Вправи, спрямовані на самопізнання та розвиток особистості.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тиж-день	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Організація виховної роботи наставника студентської групи														
Тема 1. Методика роботи наставника студентської групи.	1	8	2	2				36		1				7
Тема 2. Методики вивчення наставником особистості студента і студентського колективу.	2	8	2	2						1				7
Тема 3. Методика формування студентського колективу.	3	8	2	2						1				7
Тема 4. Студентське самоврядування як невід'ємна складова демократизації вищої школи.	4	8	2	2							1			7
Тема 5. Виховання у студентів несприйнятливості до тютюнопаління та вейпінгу, вживання алкоголю	5	8	2	2							1			7
Тема 6. Сутність, рушійні сили, закономірності та особливості процесу виховання.	6	8	2	2										7
Тема 7. Принципи виховання та шляхи їх реалізації наставником у педагогічному процесі ЗВО. Характеристика організаційних форм виховної роботи у ЗВО.	7	8	2	2							1			7
Тема 8. Характеристика основних методів виховання у ЗВО.	8	8	2	2							1			7

Тема 9. Характеристика напрямів виховання студентської молоді у ЗВО.	9	8	2	2					1			7
Разом за змістовим модулем 1		72	18	18			36		4	4		63
Змістовий модуль 2. Основи коучингу.												
Тема 10. Сутність коучингу	10	16	2	2			54		1			7
Тема 11. Професійні стандарти коучингу	11	16	2	2					1			7
Тема 12. Коучинговий процес	12-13	23	4	4					1	1		14
Тема 13. Інструменти коучингу	14-15	23	4	4					1	1		15
Разом за змістовим модулем 2		78	12	12			54		4	2		43
Усього годин		150	30	30			90		8	6		106

Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Методика роботи наставника студентської групи.	2
2	Тема 2. Методики вивчення наставником особистості студента і студентського колективу.	2
3	Тема 3. Методика формування студентського колективу.	2
4	Тема 4. Студентське самоврядування як невід'ємна складова демократизації вищої школи.	2
5	Тема 5. Виховання у студентів несприйнятливості до тютюнопаління та вейпінгу, вживання алкоголю	2
6	Тема 6. Сутність, рушійні сили, закономірності та особливості процесу виховання.	2
7	Тема 7. Принципи виховання та шляхи їх реалізації наставником у педагогічному процесі ЗВО. Характеристика організаційних форм виховної роботи у ЗВО.	2
8	Тема 8. Характеристика основних методів виховання у ЗВО.	2
9	Тема 9. Характеристика напрямів виховання студентської молоді у ЗВО.	2
10	Тема 10. Сутність коучингу	2
11	Тема 11. Професійні стандарти коучингу	2
12	Тема 12. Коучинговий процес	4
13	Тема 13. Інструменти коучингу	4
	Всього годин	30

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Методика роботи наставника студентської групи.	2
2	Тема 2. Методики вивчення наставником особистості студента і студентського колективу.	2
3	Тема 3. Методика формування студентського колективу.	2
4	Тема 4. Студентське самоврядування як невід'ємна складова демократизації вищої школи.	2
5	Тема 5. Виховання у студентів несприйнятливості до тютюнопаління та вейпінгу, вживання алкоголю	2
6	Тема 6. Сутність, рушійні сили, закономірності та особливості процесу виховання.	2
7	Тема 7. Принципи виховання та шляхи їх реалізації наставником у педагогічному процесі ЗВО. Характеристика організаційних форм виховної роботи у ЗВО.	2
8	Тема 8. Характеристика основних методів виховання у ЗВО.	2
9	Тема 9. Характеристика напрямів виховання студентської молоді у ЗВО.	2
10	Тема 10. Сутність коучингу	2
11	Тема 11. Професійні стандарти коучингу	2
12	Тема 12. Коучинговий процес	4
13	Тема 13. Інструменти коучингу	4
	Всього годин	30

Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Організація виховної роботи наставника студентської групи	36
2	Основи коучингу	54
	Всього годин	90

Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- тестування;
- захист практичних робіт;
- пірінгове оцінювання;

- захист рефератів;

Методи навчання:

- проблемне навчання;
- практико-орієнтоване навчання;
- кейс-метод;
- проєктне навчання;
- перевернутий клас;
- навчання через дослідження;
- навчальні дискусії та дебати;
- командна робота;
- гейміфікація.

Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Організація виховної роботи наставника студентської групи		
Практична робота 1. Методика роботи наставника студентської групи.	ПРН 3, 5, 7, 12, 13. Знати історію розвитку наставництва, сучасні дослідження проблеми наставництва. Проаналізувати нормативно-методичні матеріали наставника студентської групи, положення про наставника (куратора) студентської групи, знати його права, обов'язки та відповідальність. Вивчити основні функції та напрями роботи	7
Практична робота 2. Методики вивчення наставником особистості студента і студентського колективу.		7
Практична робота 3. Методика формування студентського колективу.		7
Практична робота 4.		7

Студентське самоврядування як невід’ємна складова демократизації вищої школи.	наставника, види планів з виховної роботи. Застосовувати методіку планування виховної роботи та знати вимоги до неї.	
Практична робота 5. Виховання у студентів несприйнятливості до тютюнопаління та вейпінгу, вживання алкоголю	Знати і вміти застосовувати методи вивчення особистості та колективу. Вміти проводити соціометричний тест, обробляти його результати, використовувати їх у виховному процесі. Вміти застосовувати інші методіки: гра «Титанік», Гра «Як розпорядитися своїм життям».	7
Практична робота 6. Сутність, рушійні сили, закономірності та особливості процесу виховання.	Вміти проводити дослідження морально-ділових та зовнішньо-емоційних якостей студентів. Вміти застосовувати методи: педагогічне спостереження, методи опитування (бесіда, анкетування, інтерв’ю, тестування), педагогічний експеримент, метод експертних оцінок, колізій, завчасного знайомства зі студентами, аналіз результатів діяльності студентів, вивчення умов життя і виховання студентів.	7
Практична робота 7. Принципи виховання та шляхи їх реалізації наставником у педагогічному процесі ЗВО. Характеристика організаційних форм виховної роботи у ЗВО.	Вміти провести дослідження морально-ділових та зовнішньо-емоційних якостей студентів. Вміти застосовувати методи: педагогічне спостереження, методи опитування (бесіда, анкетування, інтерв’ю, тестування), педагогічний експеримент, метод експертних оцінок, колізій, завчасного знайомства зі студентами, аналіз результатів діяльності студентів, вивчення умов життя і виховання студентів.	7
Практична робота 8. Характеристика основних методів виховання у ЗВО.	Вивчити схему психолого- педагогічної характеристики студентського колективу та орієнтовну схему психолого – педагогічної характеристики студента.	7
Практична робота 9. Характеристика напрямів виховання студентської молоді у ЗВО.	Розуміти проблему формування колективу в психолого-педагогічних дослідженнях. Знати поняття «група», «колектив», «гурт», «спільнота». Розуміти ознаки колективу. Знати типи та функції колективу, стадії розвитку колективу. Розуміти методіку перспективних ліній та принцип паралельної дії А.С. Макаренка. Вміти аналізувати міжособистісні взаємини в колективі. Мати сучасний погляд на принцип виховання особистості в колективі і через колектив. Знати шляхи	7
Самостійна робота 1. Організація виховної роботи наставника студентської групи		7
Модульна контрольна робота 1.		30

	<p>гуртування колективу.</p> <p>Розуміти поняття «студентське самоврядування». Знати історичний аспект розвитку самоврядування.</p> <p>Розуміти проблему студентського самоврядування в психолого-педагогічних дослідженнях. Вміти застосовувати знання про лідерство в колективі, участь лідерів у діяльності студентського самоврядування.</p> <p>Знати про вплив вейпінгу на здоров'я молоді. Розуміти актуальність проблеми формування здорового способу життя студентської молоді. Знати поняття «здоровий спосіб життя», складові здорового способу життя. Вміти характеризувати паління як шкідливу звичку. Розуміти процес формування тютюнової залежності, поради вчених щодо викорінення негативних звичок. Знати та вміти застосовувати Програму „П'ятнадцять кроків відмови від куріння».</p> <p>Розуміти теорію і методику виховання як частину педагогіки. Знати суть поняття «виховання».</p> <p>Розуміти рушійні сили виховання (внутрішні й зовнішні суперечності). Знати закономірності та Особливості виховання, структурні елементи та етапи процесу виховання.</p> <p>Знати поняття «принципи виховання». Вміти характеризувати принципи виховання та знати шляхи їх реалізації в педагогічному процесі навчального закладу. Розуміти зміст поняття «організаційної форми виховної роботи». Розуміти класифікації форм виховної роботи. Вміти характеризувати масові, групові та індивідуальні форми</p>	
--	---	--

	<p>виховної роботи. Ознайомитись із організаційними формами виховної роботи в НУБіП України. Знати поняття «метод виховання». Вміти аналізувати різні класифікації методів сімейного виховання. Вміти застосовувати методи формування свідомості особистості, методи формування досвіду поведінки, методи стимулювання діяльності і поведінки, методи самовиховання. Вміти застосовувати методи впливу на підсвідомість вихованця (педагогічно доцільна самопрезентація викладача). Вміти зробити оптимальний вибір і застосувати методи сімейного виховання.</p> <p>Знати поняття «зміст виховання». Вміти характеризувати основні напрями виховання студентської молоді. Ознайомитись із Концепцією виховної роботи в НУБіП України.</p>	
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Основи коучингу.		
Практична робота 10. Сутність коучингу	ПРН 3, 5, 7, 12, 13. Знати історію виникнення коучингу. Розуміти, чим відрізняється коучинг від інших видів надання допомоги особистості. Знати основні підходи до визначення поняття «коучинг», мету та принципи коучингу, види коучингу.	15
Практична робота 11. Професійні стандарти коучингу		15
Практична робота 12. Коучинговий процес		15
Самостійна робота 2. Інструменти коучингу		25
Модульна контрольна робота 2.		30
	Розуміти поняття «особистість коуча», знати професійні стандарти. Знати ключові компетенції коуча. Розуміти особливості та процедурні аспекти коучингового процесу. Уміти давати оцінку ефективності коучингу. Знати методику постановки запитань у коучинговому процесі, знати десять розповсюджених помилок при постановці запитань, хто є	

	<p>клієнтами коуча. Вивчення запиту та оцінка ресурсів клієнта. Розрізняти типи коучингових розмов. Розуміти роль емоцій під час коучингового процесу та мотивацію до змін, як основу коучингового процесу. Знати основні інструменти коучингу (Техніка «Колесо балансу». Модель GROW. Стратегія Уолта Діснея. Піраміда Роберта Ділтса. Техніка шкалювання). Знати допоміжні техніки у коучинговому процесі (Використання метафор. Метафоричні асоціативні карти. Техніка «воронка запитань». Техніка «картезіанські запитання». Техніка «SMART» (визначення критеріїв задач). Модель SWOT. Вправи, спрямовані на самопізнання та розвиток особистості.)</p>	
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота		$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$
Екзамен		30
Всього за курс		$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$

Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
---	--

Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

Змістовий модуль 1.

Організація виховної роботи наставника студентської групи

Практичне заняття 1.

«Методика роботи наставника студентської групи»

Мета: Узагальнити, систематизувати та закріпити знання про методику роботи наставника студентської групи.

Методичні рекомендації:

Завдання 1 (індивідуальне) **(2 бали)**. У підготовці до практичного заняття необхідно ознайомитися з лекційним матеріалом теми «Методика роботи наставника студентської групи», які розміщені у навчальному посібнику «Теорія і методика виховання» на стор. 76-90 (№ 3 у списку «Друковані та інтернет джерела»).

Підготуватися до доповіді (5-7 хв.) та обговорення за заданими питаннями. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Питання:

1. Історична довідка про наставництво.
2. Сучасні дослідження проблеми наставництва.
3. Нормативно-методичні матеріали наставника студентської групи. Положення про наставника (куратора) студентської групи. Його права, обов'язки та відповідальність.
4. Вимоги до якостей наставника.
5. Основні функції наставника.
6. Основні напрями роботи наставника.

7. Види планів з виховної роботи. Методика планування виховної роботи та вимоги до неї.
8. Наставництво за кордоном. Робота тьюторів.
9. Аналіз та розробка планів з виховної роботи.

Завдання 2 (індивідуальне) (2 бали).

Розробіть власну презентація до одного з питань даної теми. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Завдання 3 (індивідуальне) (3 бали). Ознайомтеся із матеріалами, які розміщені на сторінці кафедри педагогіки НУБіП України. Рубрика «На допомогу наставникам студентських груп». URL : <https://nubip.edu.ua/node/6180/17>

Ознайомтеся із документом «Орієнтовний план роботи наставника». На основі цього орієнтовного плану розробіть план виховної роботи із студентами 1, 2, 3, 4 курсів (на Ваш вибір). Під час складання плану вкажіть і врахуйте, для студентів якої спеціальності його розроблено. Як зразок для оформлення надаю свій план наставника групи.

Форма подання результатів виконаної роботи під час аудиторного навчання: усне опитування, доповідь з презентацією, представлення розробленого плану виховної роботи.

Критерії оцінювання: максимальна оцінка за практичне заняття - 7 балів.

Завдання 1 – 2 б.

Завдання 2 – 2 б.

Завдання 3 – 3 б.

Термін виконання: під час проведення аудиторного заняття відповідно розкладу.

Форма проведення під час дистанційного навчання: письмові доповіді, презентації, онлайн виступи та обговорення.

Практичне заняття 2.

«Методики вивчення наставником особистості студента і студентського колективу»

Мета: Узагальнити, систематизувати та закріпити знання про методики вивчення наставником особистості студента і студентського колективу.

Методичні рекомендації:

Завдання 1 (індивідуальне) **(2 бали)**. У підготовці до практичного заняття необхідно ознайомитися з лекційним матеріалом теми «Методики вивчення наставником особистості студента і студентського колективу», які розміщені у навчальному посібнику «Теорія і методика виховання» на стор. 61-75 (№ 3 у списку «Друковані та інтернет джерела»).

Підготуватися до доповіді (5-7 хв.) та обговорення за заданими питаннями. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Питання:

1. Соціометричний тест. Обробка результатів дослідження та їх використання у виховному процесі.
2. Педагогічне спостереження.
3. Методи опитування (бесіда, анкетування, інтерв'ю, тестування).
4. Педагогічний експеримент.
5. Метод експертних оцінок (узагальнення незалежних характеристик).
6. Метод колізій.
7. Метод завчасного знайомства зі студентами.
8. Метод аналізу результатів діяльності студентів.

9. Метод вивчення умов життя і виховання студентів.
10. Орієнтовна програма вивчення особистості студента та схема психолого-педагогічної характеристики студента.
11. Орієнтовна програма вивчення колективу студентської групи та схема характеристики студентського колективу.

Завдання 2 (індивідуальне) (2 бали).

Розробіть власну презентація до одного з питань даної теми. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Завдання 3 (індивідуальне) (3 бали). Проведіть соціометричне дослідження студентської групи (якщо у вас є така можливість). Опишіть процедуру проведення соціометричного дослідження студентської групи, сформулюйте запитання, опишіть обробку результатів дослідження. Як зразок, використовуйте матеріал з теми, що вивчається.

Форма подання результатів виконаної роботи під час аудиторного навчання: усне опитування, доповідь з презентацією, представлення результатів проведеного соціометричного дослідження.

Критерії оцінювання: максимальна оцінка за практичне заняття - 7 балів.

Завдання 1 – 2 б.

Завдання 2 – 2 б.

Завдання 3 – 3 б.

Термін виконання: під час проведення аудиторного заняття відповідно розкладу.

Форма проведення під час дистанційного навчання: письмові доповіді, презентації, онлайн виступи та обговорення.

Практичне заняття 3.

«Методика формування студентського колективу»

Мета: Узагальнити, систематизувати та закріпити знання про методику формування студентського колективу.

Методичні рекомендації:

Завдання 1 (індивідуальне) **(2 бали)**. У підготовці до практичного заняття необхідно ознайомитися з лекційним матеріалом теми «Методика формування студентського колективу», які розміщені у навчальному посібнику «Теорія і методика виховання» на стор. 91-105 (№ 3 у списку «Друковані та інтернет джерела»).

Підготуватися до доповіді (5-7 хв.) та обговорення за заданими питаннями. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Питання:

10. Проблема формування колективу в психолого-педагогічних дослідженнях.
11. Поняття “група”, “колектив”, “гурт”, “спільнота”.
12. Ознаки колективу.
13. Типи та функції колективу.
14. Стадії розвитку колективу.
15. Методика перспективних ліній та принцип паралельної дії А.С. Макаренка.
16. Міжособистісні взаємини в колективі.
17. Сучасний погляд на принцип виховання особистості в колективі і через колектив.
18. Шляхи гуртування колективу.

19. Причини спадів згуртованості колективу та способи боротьби з ними.

Завдання 2 (індивідуальне) (2 бали).

Розробіть власну презентація до одного з питань даної теми. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Завдання 3 (індивідуальне) (3 бали). Ознайомтеся із матеріалами: Маценко Л.М. Причини спаду згуртованості студентської групи та методика їх нейтралізування / Л.М. Маценко // Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр. – Вип. 29-30. – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2019. – С. 35-39.

Опишіть причини спадів згуртованості та способи їх подолання, які б Ви використали, якби були наставником студентської групи.

Форма подання результатів виконаної роботи під час аудиторного навчання: усне опитування, доповідь з презентацією.

Критерії оцінювання: максимальна оцінка за практичне заняття - 7 балів.

Завдання 1 – 2 б.

Завдання 2 – 2 б.

Завдання 3 – 3 б.

Термін виконання: під час проведення аудиторного заняття відповідно розкладу.

Форма проведення під час дистанційного навчання: письмові доповіді, презентації, онлайн виступи та обговорення.

Практичне заняття 4.

«Студентське самоврядування як невід’ємна складова демократизації вищої школи».

Мета: Узагальнити, систематизувати та закріпити знання про студентське самоврядування як невід’ємну складову демократизації вищої школи.

Методичні рекомендації:

Завдання 1 (індивідуальне) **(2 бали)**. У підготовці до практичного заняття необхідно ознайомитися з лекційним матеріалом теми «Студентське самоврядування як невід’ємна складова демократизації вищої школи», які розміщені у навчальному посібнику «Теорія і методика виховання» на стор. 106-115 (№ 3 у списку «Друковані та інтернет джерела».

Підготуватися до доповіді (5-7 хв.) та обговорення за заданими питаннями. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Питання:

1. Поняття про студентське самоврядування. Історичний аспект розвитку самоврядування.
2. Проблема студентського самоврядування в психолого-педагогічних дослідженнях.
3. Лідерство в колективі. Участь лідерів у діяльності студентського самоврядування. Органи колективу. Актив.
4. Актуальність проблеми студентського самоврядування.
5. Проблеми студентського самоврядування у законодавчих та нормативно-правових документах з вищої освіти.
6. Студентське самоврядування у ЗВО: суть, структура, форми роботи.
7. Європейський вибір України та питання утвердження студентського самоврядування.
8. Досвід впровадження студентського самоврядування у ЗВО.

9. Всеукраїнська студентська рада як представницький орган студентів на державному рівні.

Завдання 2 (індивідуальне) (2 бали).

Розробіть власну презентація до одного з питань даної теми. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Завдання 3 (індивідуальне) (3 бали). Ознайомтеся із матеріалами: Жалдак Л.М. Відродження студентського самоврядування на рівні академічної групи у вищому аграрному закладі освіти // Нові технології навчання: Наук.-метод. збірник / Кол. авт. – К.: Наук.-метод. центр вищої освіти, 2004. - Вип. 36. – С. 210-219.

Опишіть погляди вчених на розвиток студентського самоврядування на рівні академічної групи. Опишіть, як би Ви розвивали самоврядування у групі, якби були наставником студентської групи.

Форма подання результатів виконаної роботи під час аудиторного навчання: усне опитування, доповідь з презентацією.

Критерії оцінювання: максимальна оцінка за практичне заняття - 7 балів.

Завдання 1 – 2 б.

Завдання 2 – 2 б.

Завдання 3 – 3 б.

Термін виконання: під час проведення аудиторного заняття відповідно розкладу.

Форма проведення під час дистанційного навчання: письмові доповіді, презентації, онлайн виступи та обговорення.

Практичне заняття 5.

**«Виховання у студентів несприйнятливості до тютюнопаління та вейпінгу,
вживання алкоголю».**

Мета: Узагальнити, систематизувати та закріпити знання про виховання у студентів несприйнятливості до тютюнопаління та вейпінгу, вживання алкоголю.

Методичні рекомендації:

Завдання 1 (індивідуальне) **(2 бали)**. У підготовці до практичного заняття необхідно ознайомитися з лекційним матеріалом теми «Виховання у студентів несприйнятливості до тютюнопаління та вейпінгу, вживання алкоголю» (1 частина), «Виховання у студентів несприйнятливості до тютюнопаління та вейпінгу, вживання алкоголю» (2 частина), які розміщені у джерелі:

Маценко Л.М., Сопівник Р.В. Методичні рекомендації наставникам студентських груп щодо виховання здорового способу життя. – К.: ДАКККіМ, 2009. – 40с. (№ 6 у списку «Друковані та інтернет джерела»), а також :

Маценко Л.М. До питання про шкідливий вплив вейпінгу на здоров'я сучасної молоді. Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр. Вип. 29-30. Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2019. С. 20-24.

Маценко Л.М. Вплив вейпінгу на здоров'я молоді: що потрібно знати про шкоду електронних сигарет / Л.М. Маценко // «Научный взгляд в будущее» (издательство РФ, DOI, IndexCopernicus). Міжнародна наук.-практ. конф. «Будущее человечества в результатах сегодняшних научных исследований '2019» (11-12 ноября 2019 г., - Вып.15. – Том 2. - Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2019 – 131 с. – С. 93-97. URL : <https://www.scilook.eu/index.php/slif/issue/view/slif15-02>

Підготуватися до доповіді (5-7 хв.) та обговорення за заданими питаннями. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Питання:

1. Вплив вейпінгу на здоров'я молоді: що потрібно знати про шкоду електронних сигарет
2. Актуальність проблеми формування здорового способу життя студентської молоді.
3. Здоровий спосіб життя. Складові здорового способу життя.
4. Характеристика паління як шкідливої звички.
5. Процес формування тютюнової залежності.
6. Поради вчених щодо викорінення негативних звичок.
7. Програма „П'ятнадцять кроків відмови від куріння»
8. Історія тютюнопаління на території України.
9. Механізми та наслідки впливу тютюну на організм молодої людини.
10. Як викликати у студентів бажання покинути палити і навчити відмовлятися, коли їм пропонують закурити. Причини, які утримують від паління.
11. Актуальність проблеми вживання молоддю алкоголю. Історичний аспект питання.
12. Мета, завдання і зміст антинаркогенного виховання студентської молоді.
13. Причини, які штовхають молодь до вживання спиртного. 9 безглузвих причин починати пити.
14. Що означає «пити з відповідальністю»?
15. Шкода і користь від пива
16. Актуальність проблеми вживання молоддю наркогенних речовин». Поради батькам щодо профілактики поширення серед молоді наркогенних речовин
17. Вислови відомих особистостей про здоровий спосіб життя

18. Ознаки синдрому залежності.
19. Стадії вживання психоактивних речовин.
20. Профілактика вживання наркотичних речовин.
21. Статистичні дані щодо наслідків алкоголізму.

Завдання 2 (індивідуальне) (2 бали).

Розробіть власну презентація до одного з питань даної теми. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Завдання 3 (індивідуальне) (3 бали). Підготуйте матеріали з теми для проведення із студентами виховної години «Виховання у студентів несприйнятливості до тютюнопаління та вейпінгу», «Виховання у студентів несприйнятливості до вживання алкоголю». Використовуйте як запропоновані матеріали, так і інші Інтернет-джерела.

Форма подання результатів виконаної роботи під час аудиторного навчання: усне опитування, доповідь з презентацією.

Критерії оцінювання: максимальна оцінка за практичне заняття - 7 балів.

Завдання 1 – 2 б.

Завдання 2 – 2 б.

Завдання 3 – 3 б.

Термін виконання: під час проведення аудиторного заняття відповідно розкладу.

Форма проведення під час дистанційного навчання: письмові доповіді, презентації, онлайн виступи та обговорення.

Практичне заняття 6.

«Сутність, рушійні сили, закономірності та особливості процесу виховання».

Мета: Узагальнити, систематизувати та закріпити знання про сутність, рушійні сили, закономірності та особливості процесу виховання.

Методичні рекомендації:

Завдання 1 (індивідуальне) **(2 бали)**. У підготовці до практичного заняття необхідно ознайомитися з лекційним матеріалом теми «Сутність, рушійні сили, закономірності та особливості процесу виховання», які розміщені у навчальному посібнику «Теорія і методика виховання» на стор. 13-18 (№ 3 у списку «Друковані та інтернет джерела»).

Підготуватися до доповіді (5-7 хв.) та обговорення за заданими питаннями. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Питання:

1. Теорія і методика виховання як частина педагогіки.
2. Поняття про виховання. Виховання в широкому і вузькому розумінні.
3. Рушійні сили процесу виховання (внутрішні та зовнішні суперечності).
4. Закономірності виховного процесу.
5. Особливості виховного процесу.
6. Структурні елементи процесу виховання.
7. Етапи процесу виховання.

Завдання 2 (індивідуальне) **(2 бали)**.

Розробіть власну презентація до одного з питань даної теми. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Завдання 3 (індивідуальне) (3 бали). Ознайомтеся з висловами відомих людей про виховання (оберіть будь-які три вислови із запропонованих) та додайте ваш коментар щодо цих висловів.

1. “Виховання – велика справа: ним вирішується доля людини”.
(Народна мудрість)
2. “Посада вихователя набагато вагоміша за найвищі посади в державі”. (Платон, справжнє ім’я - Арістокл)
3. “Все життя – виховання !” (Василь Олександрович Сухомлинський)
4. “З ким поведешся, в того й наберешся ...” (Народна мудрість)
5. “Зневага до виховання – загибель людей, народу, держави, суспільства”. (Ян Амос Коменський)
6. “ Основою всієї держави є правильне виховання юнацтва.”
(Цицерон)
7. “Виховання зможе зробити багато чого, але воно не безмежне. За допомогою щеплень можна змусити дику яблуню давати садові яблука, але ніяке мистецтво садівника не в змозі заставити її родити жолуді.” (В.Г. Белінський)
8. “Характер поведінки людини і тварини обумовлений не тільки природженими властивостями нервової системи, але й тими впливами, які падали і постійно падають на організм під час їх індивідуального існування, тобто залежить від постійного виховання в самому широкому розумінні цих слів.” (І.П. Павлов)
9. “Виховання – хліб душі.” (Д. Мадзині)
10. “Поганий вчитель підносить істину, а хороший – вчить її знаходити.” (А. Дистервег)
11. “Ні мистецтво, ні мудрість не можуть бути досягнутими, якщо їм не вчитись.” (Демокріт)

12. “Не можна виховати мужньої людини, якщо не поставити її в такі умови, коли б вона змогла проявити мужність, все рівно в чому – в прямому, відкритому слові, в терплячості, у сміливості, в стриманості, в деякому ...” (Антон Семенович Макаренко)

13. “Навчання – лише одна з пелюсток тієї квітки, яка називається вихованням.” (Василь Олександрович Сухомлинський)

14. “Немає нічого важчого, ніж перевиховати людину, погано виховану.” (Ян Амос Коменський)

15. “Виховання має пріоритет над освітою...”(Антуан Сент-Екзюпері)

Форма подання результатів виконаної роботи під час аудиторного навчання: усне опитування, доповідь з презентацією.

Критерії оцінювання: максимальна оцінка за практичне заняття - 7 балів.

Завдання 1 – 2 б.

Завдання 2 – 2 б.

Завдання 3 – 3 б.

Термін виконання: під час проведення аудиторного заняття відповідно розкладу.

Форма проведення під час дистанційного навчання: письмові доповіді, презентації, онлайн виступи та обговорення.

Практичне заняття 7.

«Принципи та організаційні форми виховання».

Мета: Узагальнити, систематизувати та закріпити знання про принципи та організаційні форми виховання та шляхи їх реалізації наставником у педагогічному процесі ЗВО.

Методичні рекомендації:

Завдання 1 (індивідуальне) **(2 бали)**. У підготовці до практичного заняття необхідно ознайомитися з лекційним матеріалом теми «Принципи виховання та шляхи їх реалізації наставником у педагогічному процесі ЗВО», які розміщені у навчальному посібнику «Теорія і методика виховання» на стор. 19-24 (№ 3 у списку «Друковані та інтернет джерела»).

У підготовці до практичного заняття необхідно ознайомитися з лекційним матеріалом теми «Характеристика організаційних форм виховної роботи у ЗВО», які розміщені у навчальному посібнику «Теорія і методика виховання» на стор. 25-34 (№ 3 у списку «Друковані та інтернет джерела»).

Підготуватися до доповіді (5-7 хв.) та обговорення за заданими питаннями. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Питання:

1. Поняття про принципи виховання, їх сутність.
2. Принцип гуманізму. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
3. Принцип демократизму. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
4. Принцип безперервності і наступності виховання. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
5. Принцип цілеспрямованості виховання. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
6. Принцип зв'язку виховання з життям. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
7. Принцип виховання в діяльності. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.

8. Принцип поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю студентів. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
9. Принцип поєднання поваги до особистості вихованця з розумною вимогливістю до нього. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
10. Принцип системності і послідовності у вихованні. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
11. Принцип єдності педагогічних вимог навчально-виховного закладу, сім'ї та громадськості. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
12. Принцип природовідповідності. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
13. Принцип диференціації та індивідуалізації. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
14. Принцип оптимістичного прогнозування та опори на позитивні якості студентів. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
15. Принцип культуровідповідності. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
16. Принцип народності. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
17. Принцип етнізації. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
18. Поняття організаційної форми виховної роботи. Класифікація форм виховної роботи (масові, групові, індивідуальні).
19. Характеристика масових форм виховної роботи.

20. Характеристика групових форм виховної роботи.
21. Характеристика індивідуальних форм виховної роботи.
22. Виховна година. Її структура і зміст.
23. Методика проведення масових виховних заходів (тематичний вечір, конференція, конкурс, зустріч з видатними людьми та інші).
24. Методика проведення групових виховних заходів (організаційна година, похід, екскурсія, змагання, збори, круглий стіл).
25. Методика проведення індивідуальної виховної роботи.
26. Організаційні форми виховної роботи в НУБіП.

Завдання 2 (індивідуальне) **(2 бали)**. Ознайомтеся з матеріалом щодо застосування принципу виховання особистості в колективі у сучасних умовах. Підготуйтеся до участі в дискусії з цього питання. Напишіть Вашу думку стосовно запропонованого запитання. Використовуйте як запропонований матеріал, так і інтернет-джерела.

Принцип виховання особистості у колективі.

(За книгою М.Ю.Красовицького «На власні очі»: Красовицький М.Ю. На власні очі. Проблеми морального виховання учнів у теорії і практиці вітчизняної та американської педагогіки. Київ; Нью-Йорк: Педагогічна думка. 1998. 160с.)

Колектив учнівський – це таке об'єднання учнів, життєдіяльність якого визначається цілями і завданнями, що впливають із потреб суспільного, колективного та індивідуального розвитку, в якому функціонує самоврядування, а стосунки між учнями (ділові і особисті) є гуманними, характеризуються взаємною повагою і відповідальністю, спільним прагненням до загального успіху (Український педагогічний словник).

Принцип виховання особистості в колективі передбачає вплив колективу на виховання особистості, згуртування колективу, участь студентів у самоврядуванні, що сприяє розвитку самостійності, самодіяльності, ініціативи. Індивід стає особистістю завдяки спілкуванню і пов'язаному з ним відокремленню. Найкращі умови для спілкування й відокремлення створюються в колективі. Отже, цей принцип виховання зумовлений об'єктивними закономірностями розвитку особистості. Його реалізація передбачає усвідомлення учнями того, що колектив – це могутній засіб виховання, що деякі позитивні риси особистості формуються тільки в колективі. Так, розвиткові самостійності, самодіяльності, ініціативи, взаємодопомоги сприяють згуртованість колективу, участь студентів у роботі студентського самоврядування. Виховна цінність колективу ще й у тому, що між його членами виникають різноманітні стосунки: взаємної відповідальності і залежності, морально-ділові, вихователів і вихованців, старших і молодших, а також міжособистісні взаємини (симпатії, товарищескості, дружби, любові).

Автор книги «На власні очі» М.Ю.Красовицький вважає, що потрібно відмовитись від таких положень:

1. Від ідеологічних втручань в діяльність дитячих та юнацьких колективів.
2. Від положення, що «колектив є єдиним інструментом виховання», бо є й інші, зокрема внутрішні сили самої особистості.
3. Від колективної відповідальності за вчинки окремої особистості.
4. Від положення про безумовне підкорення інтересів особистості інтересам колективу.
5. Від тези про перевагу колективної думки над думкою окремої особистості під час розв'язання питань життя колективу, від ігнорування думки особистості.
6. Від обмеження свободи вибору учнів у таких сферах: участь у виховних заходах, форми і об'єкти спілкування, політичні погляди, світоглядні та релігійні цінності, хобі.

7. Від «заорганізованості» виховання, тобто прагнення охопити учнів такою системою виховних заходів, щоб вони були під педагогічним впливом усі навчальні та вихідні дні.
8. Від обговорення у колективі будь-якого вчинку особистості.

Потрібно зберегти:

1. Визнання неповторності особистості, повагу до її особливостей разом з відповідальністю і вимогливістю.
2. Права учня у шкільному колективі:
  - Належати до будь-якої організації
  - Обирати сферу творчої діяльності
  - Брати чи не брати участь у певних виховних заходах
  - Висловлювати і відстоювати власну думку
  - Впливати на вироблення колективних рішень
  - Свобода вибору політичних, релігійних поглядів
3. Систему гуманних стосунків в колективі, які ґрунтуються на взаємоповазі, взаємодопомозі, взаємопідтримці, співпереживанні.
4. Демократичні традиції колективного життя, а саме: самоврядування, гласність, виборність і зміну лідерів, порядок, дисципліну, самообслуговування.
5. Висновок А.С.Макаренка: припинення руху – смерть колективу.

Завдання 3 (індивідуальне) (3 бали). Ознайомтеся з інформацією про університетські спортивні секції, творчі колективи, клуби за інтересами, змагання, конкурси, основні заходи, в яких студенти НУБіП можуть брати участь. Оберіть будь-які три з них та опишіть, додайте фотографії. Інформацію можна знайти на офіційному сайті університету за посиланням: <https://nubip.edu.ua/>

Організаційні форми виховної роботи в НУБіП України

У Національному університеті біоресурсів і природокористування України діють:

1. Спортивні секції з таких видів спорту: важка атлетика, карате, аеробіка, атлетична гімнастика, легка атлетика, гирьовий спорт, волейбол, баскетбол, футбол, великий та настільний теніс, лижі, туризм, спортивне орієнтування (інформація про набір до секцій, розклад занять тощо – в спортивному клубі та деканаті).

2. Художні колективи: народний ансамбль пісні і танцю «Колос», народний духовий оркестр, джаз-група «Октава», ансамбль бального танцю «Чарівність», збірна команда КВК, студентський театр (інформація про умови відбору учасників, режим роботи тощо – в студентському клубі та на кафедрі народної творчості і культури).

3. Студентські клуби за інтересами: Клуб знавців, науковий клуб, прес-клуб, клуб інформаційних технологій, політичний клуб, клуб КВК (інформація про роботу клубів у Студентській організації НУБіП).

В університеті проводяться:

1. Спортивні змагання з таких видів спорту: футбол та міні-футбол, волейбол (жіночий і чоловічий), баскетбол (чоловічий), важка атлетика, легка атлетика, легкоатлетичний крос, день естафет, естафета «Голосіївське кільце», шахи, шашки, гирьовий спорт, настільний теніс, спортивне орієнтування туризм, (інформація про календарний графік та умови змагань у спортивному клубі та на кафедрі фізвиховання).

2. Конкурси і чемпіонати: мистецький «Голосіївська весна», бардівські пісні, з прикладного мистецтва, КВК, інтелектуальні бої «Брейн-Ринг», карикатур та дружніх шаржів. Серед найбільш ерудованих студентів «Студент НУБіП» в номінаціях: «Суспільні науки», «Технічні науки», «Природничі науки», «Мистецтво та культура» тощо.

3. Традиційні та основні культурно-масові заходи: День знань, творчі вечори знайомств першокурсників, концерт з нагоди Між-народного дня студентів та Дня працівника сільського господарства, творчий вечір студентського театру «Натхнення», вечір спортивної слави, новорічні вечори-вогники, день Святого

Валентина, День Весни, естрадний концерт присвячений Жіночому дню, літературно-мистець-кий вечір до дня народження Т.Г. Шевченка, день гумору, звітні творчі вечори народного духового оркестру та народного ансамблю пісні і танцю «Колос», джаз-гурту «Октава», ансамблю бального танцю «Чарівність», День Перемоги, фестиваль художньої самодіяльності регіональних закладів освіти НУБіП. Протягом року виступи збірної команди КВК в конкурсних іграх Всеукраїнського чемпіонату КВК. Урочиста церемонія нагородження переможців в конкурсі «Студент НУБіП» з концертною програмою. Протягом року концерти професійних митців сцени, зустрічі з працівниками творчої інтелігенції та ін. (інформація про календарний план цих заходів у відділі культурно-виховної роботи та студентських справ, а також у заступників деканів з виховної роботи).

Для розвитку лідерських якостей, формування навичок організатора, керівника студенти можуть брати участь в діяльності структур Студентської організації НУБіП та студентських профспілок на рівнях студентської групи, курсу, гуртожитку, факультету, університету в ролі старости, голови студентської ради гуртожитку, профспілкового бюро, голови Студентської організації факультету, університету або в їхніх керівних органах за напрямками: навчальний, науковий, культурно-масовий, інформаційний, спортивно-масовий, соціально-побутовий тощо (інформація в Студентській організації НУБіП та профкомі студентів).

Форма подання результатів виконаної роботи під час аудиторного навчання: усне опитування, доповідь з презентацією.

Критерії оцінювання: максимальна оцінка за практичне заняття - 7 балів.

Завдання 1 – 2 б.

Завдання 2 – 2 б.

Завдання 3 – 3 б.

Термін виконання: під час проведення аудиторного заняття відповідно розкладу.

Форма проведення під час дистанційного навчання: письмові доповіді, презентації, онлайн виступи та обговорення.

Практичне заняття 8.

«Характеристика основних методів виховання у ЗВО».

Мета: Узагальнити, систематизувати та закріпити знання про основні методи виховання у ЗВО.

Методичні рекомендації:

Завдання 1 (індивідуальне) **(2 бали)**. У підготовці до практичного заняття необхідно ознайомитися з лекційним матеріалом теми «Характеристика основних методів виховання у ЗВО», які розміщені у навчальному посібнику «Теорія і методика виховання» на стор. 35-51 (№ 3 у списку «Друковані та інтернет джерела»).

Підготуватися до доповіді (5-7 хв.) та обговорення за заданими питаннями. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Питання:

1. Поняття про метод виховання. Класифікація методів виховання В.А. Сластьоніна.
2. Характеристика методів формування свідомості особистості.
3. Характеристика методів формування досвіду поведінки.
4. Характеристика методів стимулювання діяльності і поведінки.
5. Методи самовиховання (самопізнання, самоусвідомлення, саморегуляція).
6. Методи впливу на підсвідомість вихованця (педагогічно доцільна самопрезентація викладача).
7. Оптимальний вибір методів виховання.

Завдання 2 (індивідуальне) (2 бали).

Розробіть власну презентація до одного з питань даної теми. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Завдання 3 (індивідуальне) (3 бали).

Ознайомтеся з прикладами застосування методів виховання, які представлені джерелі: Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання. Оберіть один з методів виховання, номер якого відповідає Вашому номеру у списку групи та опишіть приклади його застосування.

1. Бесіда
2. Лекція
3. Дискусія
4. Переконавання
5. Навіювання
6. Приклад
7. Привчання
8. Тренування
9. Педагогічна вимога
10. Громадська думка
11. Прогнозування
12. Виховуючі ситуації
13. Гра
14. Змагання
15. Заохочення
16. Покарання

Форма подання результатів виконаної роботи під час аудиторного навчання: усне опитування, доповідь з презентацією.

Критерії оцінювання: максимальна оцінка за практичне заняття - 7 балів.

Завдання 1 – 2 б.

Завдання 2 – 2 б.

Завдання 3 – 3 б.

Термін виконання: під час проведення аудиторного заняття відповідно розкладу.

Форма проведення під час дистанційного навчання: письмові доповіді, презентації, онлайн виступи та обговорення.

Практичне заняття 9.

«Характеристика напрямів виховання студентської молоді у ЗВО».

Мета: Узагальнити, систематизувати та закріпити знання про напрями виховання у ЗВО.

Методичні рекомендації:

Завдання 1 (індивідуальне) **(2 бали)**. У підготовці до практичного заняття необхідно ознайомитися з лекційним матеріалом теми «Характеристика напрямів виховання студентської молоді у ЗВО», які розміщені у навчальному посібнику «Теорія і методика виховання» на стор. 52-60 (№ 3 у списку «Друковані та інтернет джерела»).

Підготуватися до доповіді (5-7 хв.) та обговорення за заданими питаннями. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Питання:

1. Поняття про зміст виховання.
2. Моральне виховання студентів.
3. Трудове виховання студентів.
4. Економічне виховання студентів.

5. Правове виховання студентів.
6. Антинаркогенне виховання студентів.
7. Екологічне виховання студентів.
8. Естетичне виховання студентів.
9. Гендерний аспект виховання.
10. Фізичне виховання студентів.
11. Підготовка студентів до сімейного життя.
12. Розумове виховання студентів.
13. Громадянське виховання.
14. Патріотичне виховання студентів.
15. Превентивне виховання студентів.
16. Виховання здорового способу життя.

Завдання 2 (індивідуальне) (2 бали).

Розробіть власну презентація до одного з питань даної теми. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Завдання 3 (індивідуальне) (3 бали).

Запишіть фактори, які, на Вашу думку, впливають на формування особистості. Після цього розмістіть фактори по порядку за їх значимістю, тобто проранжуйте їх. Будьте готові усно обґрунтувати, чому Ви розмістили фактори саме в такій послідовності.

Приклад оформлення відповіді:

Вправа “Фактори формування особистості”.

Фактори за значимістю:

1. ...

2. ....
3. ...
4. ...

Форма подання результатів виконаної роботи під час аудиторного навчання: усне опитування, доповідь з презентацією.

Критерії оцінювання: максимальна оцінка за практичне заняття - 7 балів.

Завдання 1 – 2 б.

Завдання 2 – 2 б.

Завдання 3 – 3 б.

Термін виконання: під час проведення аудиторного заняття відповідно розкладу.

Форма проведення під час дистанційного навчання: письмові доповіді, презентації, онлайн виступи та обговорення.

Самостійна робота студентів

Самостійна робота 1

Тема: Сценарій виховного заходу.

Мета: Поглиблено вивчити матеріал модуля 1, узагальнити й систематизувати знання з модуля.

Використовуючи навчальний посібник «Теорія і методика виховання» (№ 3 у списку «Друковані та інтернет джерела», та інші джерела виконайте наступні завдання:

Порядок виконання роботи:

Завдання 1 (індивідуальне) (3 бали).

Підготуйте сценарій виховного заходу на одну із запропонованих тем. Під час дистанційного навчання студент обирає тему, яка відповідає його номеру у списку групи. Під час підготовки дотримуйтесь запропонованих вимог.

Зразок виконання завдання.

Вимоги до написання та оформлення сценарію виховного заходу.

Оформлення титульної сторінки:

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра педагогіки
Сценарій виховного заходу

(організаційно-виховної години, свята, літературного вечора, брейн-рингу, КВК, зустрічі з видатною людиною, конкурсу, огляду, фестивалю, перегляду та обговорення кінофільму, походу, екскурсії, змагання, класних зборів, тренінгу, круглого столу тощо):

на тему: "..."

Напрямок виховання: (розумове, моральне, трудове, естетичне, фізичне, екологічне, здорового способу життя, статеве, економічне, національне, правове, патріотичне, громадянське ...)

Виконав(ла): студент(ка) 1 року навчання ...
групи

спеціальності «Освітні науки»

ОП «Педагогіка вищої школи»

Іванов Іван Іванович

Перевірила: к. пед. н., доцент

Маценко Л.М.

Перша сторінка:

Мета виховного заходу: (наприклад: сприяти вихованню (формуванню) у студентів коледжу (технікуму) толерантного ставлення до своїх однолітків).

Підготовча робота: (наприклад: самостійна підготовка студентами рефератів про життя і творчість поета..., збір студентами матеріалів на тему...)

Обладнання: стенди, картини, рушники, ікони, фотографії, висловлювання видатних людей, записи музичних творів, технічні засоби навчання, географічні карти, роздатковий матеріал, книги і т.д.

Дійові особи: наставник, викладач, студент, студентка, ведучий, заступник директора з виховної роботи, батьки, запрошені...

Друга і наступні сторінки:

Текст сценарію (може включати вступне та заключне слово наставника студентської групи).

Остання сторінка: Список використаної літератури.

Теми:

1. День захисника України. День українського козацтва.
2. День української армії – 6 грудня.
3. День пам'яті Героїв Небесної сотні.
4. Україна – єдина.
5. День пам'яті та примирення й день перемоги над нацизмом (8-9 травня).
6. День пам'яті жертв голодомору.
7. Пияцтво та алкоголізм в молодіжному середовищі.
8. Наслідки паління для здоров'я молоді.
9. Стрес та способи боротьби з ним.
10. Самоменеджмент: як ефективно використовувати свій час.
11. «Ла-страда» – програма запобігання торгівлі людьми.
12. Захист прав жінок, які постраждали від насильства в сім'ї.
13. СНІД очима молоді.
14. Хвороби, що передаються статевим шляхом.

15. Чорнобильська катастрофа.
16. Тематичний вечір до дня працівника освіти.
17. Вечір відпочинку до дня студента.
18. Святкування Нового року.
19. Святкування Різдва.
20. Вечір відпочинку до дня сміху – 1 квітня.
21. Як здобувати друзів і впливати на людей.
22. Свято матері – 11 травня. День сім'ї – 15 травня.
23. Дума про хліб.
24. Що значить справжнє кохання.
25. Свято української кухні.
26. Свято меду.
27. Літературний вечір, присвячений творчості поета, письменника.
28. Українські вечорниці.
29. Свято Андрія. Калита. Свято Масляної. Свято Івана Купала.
30. Без верби й калини нема України.
31. День знань – 1 вересня.
32. День іменинника.
33. Зустріч випускників технікуму.

Завдання 2. (індивідуальне) (2 бали).

Подивіться документальний фільм про життя і роботу видатного українського педагога, творця основ виховання Василя Олександровича Сухомлинського (тривалість 1 година 16 хвилин). <https://youtu.be/8cran6IDxfQ>

Подивіться матеріали, присвячені В.О. Сухомлинському, а саме: фільм «Серце, віддане людям» (тривалість 27 хвилин) за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=djyfKtrpo1w>

Подивіться відеоролик «Видатні українці» (тривалість 3 хв.) за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=zdhnkS851fI>

Подивіться відеоролик про В. Сухомлинського (тривалість 3 хв.) за посиланням:
<https://www.youtube.com/watch?v=txzE4mEDj3k>

Подивіться Відеоролик про В.Сухомлинського (тривалість 3 хв.) за посиланням:
<https://www.youtube.com/watch?v=isCjjbmwff0>

Складіть по 10 запитань для вікторини за замістом переглянутих матеріалів. Під час заняття група ділиться на 2 команди і по черзі одна команда іншій задає запитання.

Завдання 3. (індивідуальне) **(2 бали).** Ознайомтеся із матеріалами, які розміщені на сторінці кафедри педагогіки НУБіП України. Рубрика «На допомогу наставникам студентських груп».

Ознайомтеся із документом «Орієнтовний план роботи наставника». На основі цього орієнтовного плану розробіть план виховної роботи із студентами 1, 2, 3, 4 курсів (на Ваш вибір). Під час складання плану вкажіть і врахуйте, для студентів якої спеціальності його розроблено.

Форма подання результатів виконаного завдання: звіт та посилання на відповідні ресурси надіслати word-файлом через систему Elearn, (вимоги до тексту: шрифт – 14 пт, міжрядковий інтервал – 1), та окремими файлами фото чи відеоматеріалами.

Критерії оцінювання: максимальна оцінка за самостійну роботу - **7 балів.**

Завдання 1 – 3 б.

Завдання 2 – 2 б.

Завдання 3 – 2 б.

Змістовий модуль 2. Основи коучингу.

Практичне заняття 10.

«Сутність коучингу та його види»

Мета: Узагальнити, систематизувати та закріпити знання про сутність коучингу та його види.

Методичні рекомендації:

Завдання 1. (індивідуальне) (5 балів). У підготовці до практичного заняття необхідно ознайомитися з лекційним матеріалом теми «Сутність коучингу та його види», які розміщені у навчальному посібнику «Основи коучингу» на стор. 8-34 та здійснити власний пошук інформації в Інтернеті.

Підготуватися до доповіді (5-7 хв.) та обговорення за заданими питаннями. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Питання:

1. Історія виникнення коучингу.
2. Чим відрізняється коучинг від інших видів надання допомоги особистості
3. Основні підходи до визначення поняття «коучинг».
4. Мета та принципи коучингу.
5. Види коучингу.
6. Різниця понять коуч-психолог-ментор-консультант-психотерапевт.

Завдання 2.

(індивідуальне) (5 балів).

Розробіть власну презентація до одного з питань даної теми. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Завдання 3. (індивідуальне) **(5 балів).** Ознайомтеся із технікою «Колесо балансу». Навчіться користуватися цією технікою, апробувавши її на собі. Опис техніки і результати її апробування завантажуйте через систему Elearn.

Форма подання результатів виконаної роботи під час:

- **аудиторного навчання:** доповідь з презентацією, усне опитування, представлення результатів апробації однієї з технік коучингу, виконання завдань у робочому зошиті або завантаження завдань через систему Elearn;

- **дистанційного навчання:** участь у вебінарі, онлайн виступи та обговорення, завантаження завдань через систему Elearn.

Критерії оцінювання: максимальна оцінка за практичне заняття - **15 балів.**

Завдання 1 – 5 б.

Завдання 2 – 5 б.

Завдання 3 – 5 б.

Термін виконання: під час проведення аудиторного заняття відповідно розкладу.

Практичне заняття 11.

«Професійні стандарти коучингу»

Мета: Узагальнити, систематизувати та закріпити знання про професійні стандарти коучингу.

Методичні рекомендації:

Завдання 1. (індивідуальне) **(5 балів).** У підготовці до практичного заняття необхідно ознайомитися з лекційним матеріалом теми «Професійні стандарти коучингу», які розміщені у навчальному посібнику «Основи коучингу» на стор. 35-53 та здійсніть власний пошук інформації в Інтернеті.

Підготуватися до доповіді (5-7 хв.) та обговорення за заданими питаннями. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Питання:

1. Особистість коуча: професійні стандарти Міжнародної Федерації Коучингу (ICF).
2. Укладення контракту на проведення коучингу.
3. Проведення коуч-сесій.
4. Розвиток і саморозвиток коуча.
5. Ключові компетенції коуча.

Завдання 2. (індивідуальне) (5 балів).

Розробіть власну презентація до одного з питань даної теми. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

1. **Завдання 3. (індивідуальне) (5 балів).** Ознайомтеся із технікою «**Модель GROW**». Навчіться користуватися цією технікою, апробувавши її на собі. Опис техніки і результати її апробування завантажуйте через систему Elearn.

Форма подання результатів виконаної роботи під час:

- **аудиторного навчання:** доповідь з презентацією, усне опитування, представлення результатів апробації однієї з технік коучингу, виконання завдань у робочому зошиті або завантаження завдань через систему Elearn;

- **дистанційного навчання:** участь у вебінарі, онлайн виступи та обговорення, завантаження завдань через систему Elearn.

Критерії оцінювання: максимальна оцінка за практичне заняття - 15 балів.

Завдання 1 – 5 б.

Завдання 2 – 5 б.

Завдання 3 – 5 б.

Термін виконання: під час проведення аудиторного заняття відповідно розкладу.

Практичне заняття 12.

«Коучинговий процес»

Мета: Узагальнити, систематизувати та закріпити знання про коучинговий процес.

Методичні рекомендації:

Завдання 1. (індивідуальне) **(5 балів).** У підготовці до практичного заняття необхідно ознайомитися з лекційним матеріалом теми «Коучинговий процес» (1 частина) і «Коучинговий процес» (2 частина) , які розміщені у навчальному посібнику «Основи коучингу» на стор. 54-127 та здійсніть власний пошук інформації в Інтернеті.

Підготуватися до доповіді (5-7 хв.) та обговорення за заданими питаннями. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Питання:

1. Особливості коучингового процесу.
2. Процедурні аспекти коучингового процесу.
3. Оцінка ефективності коучингу.
4. Постановка запитань у коучинговому процесі.
5. Десять розповсюджених помилок при постановці запитань.
6. Клієнти коуча.
7. Вивчення запиту та оцінка ресурсів клієнта.
8. Типи коучингових розмов.
9. «Зона комфорту».
10. Роль емоцій під час коучингового процесу.

11. Мотивація до змін як основа коучингового процесу.

Завдання 2. (індивідуальне) (5 балів).

Розробіть власну презентація до одного з питань даної теми. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Завдання 3. (індивідуальне) (5 балів). Ознайомтеся із технікою «Стратегія Уолта Діснея». Навчіться користуватися цією технікою, апробувавши її на собі. Опис техніки і результати її апробування завантажуйте через систему Elearn.

Форма подання результатів виконаної роботи під час:

- **аудиторного навчання:** доповідь з презентацією, усне опитування, представлення результатів апробації однієї з технік коучингу, виконання завдань у робочому зошиті або завантаження завдань через систему Elearn;

- **дистанційного навчання:** участь у вебінарі, онлайн виступи та обговорення, завантаження завдань через систему Elearn.

Критерії оцінювання: максимальна оцінка за практичне заняття - 15 балів.

Завдання 1 – 5 б.

Завдання 2 – 5 б.

Завдання 3 – 5 б.

Термін виконання: під час проведення аудиторного заняття відповідно розкладу.

Самостійна робота 2. Інструменти коучингу.

Мета: Узагальнити, систематизувати та закріпити знання про інструменти коучингу.

Методичні рекомендації:

Завдання 1. (індивідуальне) **(5 балів)**. У підготовці до виконання самостійної роботи необхідно ознайомитися з лекційним матеріалом теми «Інструменти коучингу», та здійснить власний пошук інформації в Інтернеті.

Підготуйте доповідь (5-7 хв.) за заданими питаннями. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Питання:

2. Піраміда Роберта Ділтса.
3. Техніка шкалювання.
4. Допоміжні техніки у коучинговому процесі.
5. Використання метафор.
6. Метафоричні асоціативні карти.
7. Техніка «воронка запитань».
8. Техніка «картезіанські запитання».
9. Техніка «SMART» (визначення критеріїв задач).
10. Модель SWOT.
11. Вправи, спрямовані на самопізнання та розвиток особистості.

Завдання 2. (індивідуальне) **(5 балів)**.

Розробіть власну презентація до одного з питань даної теми. Під час дистанційного навчання студент обирає питання, яке відповідає його номеру у списку групи.

Завдання 3. (індивідуальне) **(15 балів)**. Ознайомтеся із трьома техніками із запропонованих (на Ваш вибір). Навчіться користуватися цими техніками, апробувавши їх на собі. Опис технік і результати їх апробування завантажуйте через систему Elearn.

Форма подання результатів виконаної роботи під час:
- аудиторного навчання: доповідь з презентацією, усне опитування,

представлення результатів апробації однієї з технік коучингу, виконання завдань у робочому зошиті або завантаження завдань через систему Elearn;

- **дистанційного навчання:** участь у вебінарі, онлайн виступи та обговорення, завантаження завдань через систему Elearn.

Критерії оцінювання: максимальна оцінка за самостійну роботу - **25** балів.

Завдання 1 – 5 б.

Завдання 2 – 5 б.

Завдання 3 – 15 б.

Термін виконання: під час проведення аудиторного заняття відповідно розкладу.

Контрольні питання на іспит для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Опишіть основні підходи до визначення поняття «коучинг». Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
2. Якою є мета та принципи коучингу? Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
3. Назвіть та поясніть базові принципи коучингу. Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
4. Що таке коучинг? Коли виник коучинг? Опишіть історію виникнення коучингу. Які існують види коучингу?
5. Яке відношення до коучингу має карета? Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
6. Яке відношення до коучингу має теніс? Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
7. Назвіть та поясніть основні види коучингу. Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
8. Опишіть, чим відрізняється коучинг від інших видів надання допомоги особистості? Як і чим відрізняється коуч від психолога, ментора, консультанта, психотерапевта? Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
9. Особистість коуча: професійні стандарти Міжнародної Федерації Коучингу. Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
10. Опишіть ключові компетенції коуча. Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
11. Як відбувається укладання контракту на проведення коучингу? Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
12. Як відбувається проведення коуч-сесій? Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.

13. Опишіть особливості коучингового процесу. Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
14. Опишіть процедурні аспекти коучингового процесу. Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
15. Як здійснюється оцінка ефективності коучингу? Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
16. Як відбувається постановка запитань у коучинговому процесі? Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
17. Назвіть десять розповсюджених помилок при постановці запитань у коучинговому процесі. Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
18. Хто є клієнтами коуча? Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
19. Як відбувається вивчення запиту та оцінка ресурсів клієнта? Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
20. Які бувають типи коучингових розмов? Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір. Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
21. Розкрийте поняття «зона комфорту». Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
22. Яку роль відіграють емоції під час коучингового процесу? Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
23. Обґрунтуйте мотивацію до змін як основу коучингового процесу. Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
24. Які існують основні інструменти (техніки) коучингу? Опишіть дві техніки на Ваш вибір.
25. Опишіть дві техніки коучингу: Техніка «Колесо балансу». Модель GROW.
26. Опишіть дві техніки коучингу: Стратегія Уолта Діснея. Піраміда Роберта Ділтса.
27. Опишіть дві техніки коучингу: Техніка шкалювання. Використання

метафор.

28. Опишіть дві техніки коучингу: Метафоричні асоціативні карти. Техніка «воронка запитань».
29. Опишіть дві техніки коучингу: Техніка «картезіанські запитання». Техніка «SMART» (визначення критеріїв задач).
30. Опишіть дві техніки коучингу: Модель SWOT. Вправи, спрямовані на самопізнання та розвиток особистості.
31. Що таке «ефект люстерка» у коучингу? Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
32. Які існують типи коучингової розмови? Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
33. У яких випадках потрібно застосовувати коучинг? Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
34. У яких випадках не потрібно використовуватися коучинг? Опишіть дві техніки коучингу на Ваш вибір.
35. Поняття про виховання. Виховання в широкому і вузькому розумінні.
36. Рушійні сили процесу виховання (внутрішні та зовнішні суперечності).
37. Закономірності та особливості виховного процесу.
38. Поняття про принципи виховання, їх сутність.
39. Принцип гуманізму. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
40. Принцип демократизму. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
41. Принцип безперервності і наступності виховання. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
42. Принцип цілеспрямованості виховання. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.

43. Принцип зв'язку виховання з життям. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
44. Принцип виховання в діяльності. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
45. Принцип поєднання педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю студентів. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
46. Принцип поєднання поваги до особистості вихованця з розумною вимогливістю до нього. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
47. Принцип системності і послідовності у вихованні. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
48. Принцип єдності педагогічних вимог навчально-виховного закладу, сім'ї та громадськості. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
49. Принцип природовідповідності. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
50. Принцип диференціації та індивідуалізації. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
51. Принцип оптимістичного прогнозування та опори на позитивні якості студентів. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
52. Принцип культуровідповідності. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
53. Принцип народності. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.
54. Принцип етнізації. Характеристика принципу та шляхи його реалізації в педагогічному процесі.

- 55.Зміст виховання. Основні напрями виховання.
- 56.Розумове виховання. Його завдання і шляхи реалізації.
- 57.Моральне виховання. Його завдання і шляхи реалізації.
- 58.Статеве виховання і підготовка до сімейного життя. Його завдання і шляхи реалізації.
- 59.Виховання свідомої дисципліни, почуття обов'язку і відповідальності. Його завдання і шляхи реалізації.
- 60.Правове виховання. Його завдання і шляхи реалізації.
- 61.Виховання несприйнятливості до наркогенних речовин. Його завдання і шляхи реалізації.
- 62.Превентивне виховання. Його завдання і шляхи реалізації.
- 63.Екологічне виховання. Його завдання і шляхи реалізації.
- 64.Трудове виховання. Його завдання і шляхи реалізації.
- 65.Економічне виховання. Його завдання і шляхи реалізації.
- 66.Естетичне виховання. Його завдання і шляхи реалізації.
- 67.Фізичне виховання. Його завдання і шляхи реалізації.
- 68.Патріотичне виховання. Його завдання і шляхи реалізації.
- 69.Моральне виховання. Його завдання і шляхи реалізації.
- 70.Громадянське виховання. Його завдання і шляхи реалізації.
- 71.Поняття організаційної форми виховної роботи. Класифікація форм виховної роботи (масові, групові, індивідуальні).
- 72.Характеристика масових форм виховної роботи.
- 73.Характеристика групових форм виховної роботи.
- 74.Характеристика індивідуальних форм виховної роботи.
- 75.Виховна година. Її структура і зміст.
- 76.Методика проведення масових виховних заходів (тематичний вечір,

- конференція, конкурс, зустріч з видатними людьми та інші).
- 77.Методика проведення групових виховних заходів (організаційна година, похід, екскурсія, змагання, збори, круглий стіл).
- 78.Методика проведення індивідуальної виховної роботи.
- 79.Поняття про метод виховання. Класифікація методів виховання.
- 80.Класифікація методів виховання. Характеристика методів формування свідомості особистості.
- 81.Класифікація методів виховання. Характеристика методів формування досвіду поведінки.
- 82.Класифікація методів виховання. Характеристика методів стимулювання діяльності і поведінки.
- 83.Класифікація методів виховання. Характеристика методів самовиховання.
- 84.Класифікація методів виховання. Методи впливу на підсвідомість вихованця.
- 85.Оптимальний вибір методів виховання.
- 86.Методика вивчення особистості та колективу за допомогою соціометричного тесту.
- 87.Обробка результатів соціометричного дослідження та їх використання у виховному процесі.
- 88.Методика вивчення структури міжособистісних взаємин за допомогою гри „Титанік”.
- 89.Методика вивчення моральних цінностей студентів за допомогою гри „Як розпорядитися своїм життям?”.
- 90.Методика вивчення особистості та колективу за допомогою педагогічного спостереження.
- 91.Методика вивчення особистості та колективу за допомогою педагогічного експерименту.

- 92.Методика вивчення особистості та колективу за допомогою методів опитування (бесіда, інтерв'ю, анкетування, тестування).
- 93.Методика вивчення особистості та колективу за допомогою методу експертних оцінок (узагальнення незалежних характеристик).
- 94.Методика вивчення особистості та колективу за допомогою завчасного знайомства зі студентами та вивчення умов життя і виховання студентів.
- 95.Методика вивчення особистості та колективу за допомогою аналізу результатів діяльності студентів.
- 96.Методика підготовки та проведення бесіди, лекції, дискусії.
- 97.Методика застосування методів переконання, навіювання та прикладу у виховному процесі.
- 98.Методика використання методів привчання, педагогічної вимоги, громадської думки, виховуючих ситуацій у педагогічному процесі.
- 99.Методика застосування гри, змагання, заохочення та покарання у процесі виховання.
100. Положення про наставника студентської групи. Його права, обов'язки та відповідальність.
101. Основні напрями роботи наставника. Функції наставника. Спільне та відмінне у роботі наставника університету та куратора технікуму.
102. Види планів з виховної роботи. Методика планування виховної роботи та вимоги до неї. Методика написання сценарію виховного заходу.
103. Поняття „колектив”. Ознаки колективу. Принцип виховання особистості в колективі.
104. Поняття ”колектив”. Стадії розвитку колективу.
105. Студентське самоврядування. Лідерство в студентській групі.
106. Робота наставника щодо гуртування студентського колективу.
107. Методика перспективних ліній А.С. Макаренка.

108. Принцип паралельної дії. Громадська думка колективу.
109. Поняття вихованості та її рівень. Показники рівня вихованості.
110. Методи контролю ефективності виховного процесу (спостереження, опитування, аналіз результатів діяльності студентів).
111. Особистісно-орієнтований підхід у виховній роботі.
112. Самовиховання: його суть і прийоми.
113. Вплив вейпінгу на здоров'я молоді: що потрібно знати про шкоду електронних сигарет
114. Актуальність проблеми формування здорового способу життя студентської молоді.
115. Здоровий спосіб життя. Складові здорового способу життя.
116. Характеристика паління як шкідливої звички. Процес формування тютюнової залежності.
117. Поради вчених щодо викорінення негативних звичок. Програма „П'ятнадцять кроків відмови від куріння»
118. Історія тютюнопаління на території України.
119. Механізми та наслідки впливу тютюну на організм молодої людини.
120. Як викликати у студентів бажання покинути палити і навчити відмовлятися, коли їм пропонують закурити. Причини, які утримують від паління.

Тестові завдання для визначення рівня засвоєння знань студентами
Змістовий модуль 1. Організація виховної роботи наставника студентської
групи

Питання 1.

	Орієнтовна програма вивчення особистості студента включає:
1	дослідження позитивних та негативних рис характеру батьків студента, куратора, друзів, сусідів, одногрупників
2	соціометричний тест, педагогічний експеримент, колізії, експертні оцінки, узагальнення та систематизацію знань студентів
3	дослідження інтелектуального розвитку студента, особливостей його уваги, уяви, пам'яті, мислення, морально-ділових якостей, інтересів, мотивів діяльності, успішності навчання
4	аналіз, синтез, конкретизацію, абстрагування, порівняння, узагальнення

Питання 2

	Орієнтовна програма вивчення колективу студентської групи включає:
--	--

Питання 3

	До методів вивчення особистості та колективу відносяться такі:
1	соціометрія, педагогічний експеримент, спостереження, бесіда, експертні оцінки, аналіз результатів діяльності, колізії
2	анкетування, інтерв'ю, тестування, самохарактеристика, завчасне знайомство, вивчення умов життя
3	привчання, тренування, педагогічна вимога, громадська думка, прогнозування, створення виховуючих ситуацій
4	викладання нового матеріалу, бесіди, лабораторні роботи, екскурсії, вправи

Питання 4

	Педагогічне спостереження буває таких видів:
--	--

1	об'єктивне, природне, комплексне, цілеспрямоване, планомірне, систематичне
2	відкрите, закрите, групове, індивідуальне, стандартне, вільне, фіксоване, полярне
3	звичайне, стандартизоване, інструментальне, експериментальне
4	суцільне, вибіркоче, включене, невключене

Питання 5.

	Метод колізій застосовують з метою: ...
--	---

Питання 6.

	Студентський колектив – це:
--	-----------------------------

Питання 7.

	Функції куратора студентської групи:
1	дослідження, анкетування, тестування, інтерв'ю, бесіда
2	управління, планування організації, контролю, стимулювання, діагностування, координаційна, виховна
3	покарання, заохочення, привчання, переконання, бесіда, лекція, диспут
4	управління, планування організації, контролю, стимулювання, діагностування, дослідження, анкетування, тестування, інтерв'ю, бесіда

Питання 8.

	Виділіть найістотніші фактори, що впливають на створення колективу:
--	---

Питання 9.

	Напрямами роботи куратора є:
1	організація в разі необхідності навчальної, матеріальної та моральної допомоги студентам та їх батькам
2	управління, планування організації, контролю, стимулювання, діагностування

3	бесіди з учнями, навчальні заняття, перспектива, гра, традиції, громадська думка, змагання, спільні справи
4	вивчення студентського колективу, його організація та виховання, сприяння різнобічному розвитку особистості, забезпечення високої якості знань, дисципліни, співпраці з батьками

Питання 10.

	Плани з виховної роботи бувають таких видів: ...
--	--

Питання 11.

	Проблему виховання особистості в колективі вивчали такі вчені:
--	--

Питання 12.

	Які види колективів утворились для здійснення людьми різних видів спільної діяльності?
1	у соціальній сфері зародились общини, громади, сходи, козацькі круги, сім'я
2	у виробничо-економічній – артілі, бригади, трудові об'єднання, кооперативи
3	у суспільно-політичній – гуртки, союзи, фонди, партії, громадські організації
4	у культурно-спортивній – клуби, гуртки за інтересами, товариства, команди, ансамблі
5	у релігійній – монастирські братії, приходи, собори

Питання 13.

	До ознак колективу відносять:
1	наявність суспільно значимої мети; щоденна спільна діяльність, спрямована на її досягнення; наявність органів самоврядування; встановлення певних психологічних стосунків між членами колективу
2	загальні завдання і тісні контакти у спільній діяльності;

	постійний рух і розвиток колективу; нормальний тон і розумний стиль роботи; активність колективу
3	переважання актів колективістського самовизначення (КС) над конформними і негативістськими реакціями; ціннісно-орієнтаційна єдність; референтність колективу; еталонність колективу
4	мажор, відчуття власної гідності, гордість за колектив, дружня єдність членів колективу, відчуття захищеності, активність, стриманість в емоціях і словах

Питання 14.

	Ознаки колективу (за А.С. Макаренком) це:
1	мажор, відчуття власної гідності, гордість за колектив, дружня єдність членів колективу, відчуття захищеності, активність, стриманість в емоціях і словах
2	общини, громади, сходи, козацькі круги, сім'я
3	переважання актів колективістського самовизначення (КС) над конформними і негативістськими реакціями; ціннісно-орієнтаційна єдність; референтність колективу; еталонність колективу
4	живий соціальний організм, заснований на соціалістичному принципі об'єднання

Питання 15.

	Ознаки колективу за А.В. Петровським це -
1	артілі, бригади, трудові об'єднання, кооперативи
2	переважання актів колективістського самовизначення (КС) над конформними і негативістськими реакціями; ціннісно-орієнтаційна єдність; референтність колективу; еталонність колективу
3	мажор, відчуття власної гідності, гордість за колектив, дружня

	єдність членів колективу, відчуття захищеності, активність, стриманість в емоціях і словах
4	живий соціальний організм, заснований на соціалістичному принципі об'єднання

Питання 16.

	Які типи колективів Ви знаєте?
--	--------------------------------

Питання 17.

	Колектив виконує такі функції:
--	--------------------------------

Питання 18.

	Яка із стадій розвитку колективу настає першою?
1	вимоги ставить колектив, педагог працює з активом, створює йому авторитет серед учнів, здійснює контроль за його діяльністю
2	вимоги педагога підтримуються частиною вихованців, актив ставить вимоги до товаришів і самих себе, з'являються органи студентського самоврядування
3	педагог висуває до вихованців педагогічні вимоги, рішучі за формою, зрозумілі за змістом, з елементами навіювання, навчає і виховує актив
4	на цій стадії члени колективу ще не знайомі один з одним

Питання 19.

	Система перспективних ліній, розроблена А.С. Макаренком, - це ...
--	---

Питання 20.

	В чому заключається принцип паралельної дії, розроблений А.С. Макаренком?
--	---

Питання 21.

	Які взаємовідносини існують між колективом і особистістю?
1	конформізм (особистість підкоряється колективу), гармонія,

	нонконформізм (особистість підкоряє собі колектив)
2	колектив відштовхує особистість, особистість відкидає колектив, колектив і особистість співіснують за принципом невмішування
3	зовнішньо-емоційні, морально-ділові
4	симпатія, антипатія, індиферентність, байдужість, дружба, любов

Питання 22.

	Назвіть способи згуртування колективу.
--	--

Питання 23.

75	Студентське самоврядування - це
1	студентська організація, студентська профспілка
2	участь студентів в управлінні справами свого колективу
3	діяльність старости групи, студентського парламенту
4	сума індивідів, які складають єдину сукупність

Питання 24.

	Які якості розвиваються в учасників самоврядування?
--	---

Питання 25.

	Які типи лідерства обгрунтував Л.І. Уманський?
1	універсальний, функціональний, стійкий, ситуаційний
2	справжній, несправжній
3	організатор, ініціатор, генератор емоційного настрою
4	авторитарний, демократичний

Питання 26.

	Як визначити лідера в групі?
--	------------------------------

Питання 27.

	Студентське самоврядування здійснюється на таких рівнях - ...
--	---

Питання 28.

	Керівним органом студентського самоврядування виступає -
--	--

Питання 29.

	Під вихованістю слід розуміти:
1	результат процесу виховання, наявність у людини знань в області виховання та стійких навичок, умінь і звичок у застосуванні цих знань в поведінці
2	суспільно корисна діяльність студента в соціальному середовищі
3	уміння поєднувати слово і діло, навчання і відпочинок
4	знання студентів теорії виховання, етики та естетики

Питання 30.

	До основних показників рівня вихованості студента слід віднести:
1	повага до самого себе, критичність, вимогливість до інших, зацікавленість в отриманні позитивного для себе результату діяльності, наполегливість у стосунках з іншими, прямолінійність
2	зовнішній вигляд, культура поведінки під час навчально-виховного процесу та за його межами, повага до самого себе, критичність, вимогливість до інших, зацікавленість в отриманні позитивного для себе результату
3	зовнішній вигляд, культура поведінки під час навчально-виховного процесу та за його межами, прилучення до культури, мистецтва, літератури, працелюбність, відповідальність, повага до інших людей, самокритичність
4	рішучість, сміливість, життєрадісність і почуття гумору

Питання 31.

	Дайте визначення виховного процесу.
--	-------------------------------------

Питання 32.

	Слово “виховання” походить від слів: ...
--	--

Питання 33.

	Термін “виховання” у вузькому значенні означає:
--	---

Питання 34.

	До принципів виховання відносяться:
--	-------------------------------------

Питання 35.

	У “Національній доктрині розвитку освіти України у 21 столітті” основними названі такі принципи виховання:
1	привчання, тренування, бесіди, диспуту, змагання, покарання, заохочення, лекції, громадської думки
2	гуманізму, безперервності і наступності, виховання в праці, природовідповідності, виховання в колективі, диференціації та індивідуалізації
3	гуманізму, демократизму, єдності сім’ї і школи, наступності, спадкоємності поколінь
4	культуровідповідності, народності, етнізації

Питання 36.

	У державних документах з питань національної освітньої політики визначені пріоритетні ідеї змісту виховання особистості. Це такі ідеї:
1	розумове, естетичне, моральне, екологічне, фізичне, трудове, патріотичне виховання
2	свободи, рівності, національної та особистої гідності, формування працелюбності, взаємодопомоги і самодисципліни, бережливості, ставлення до свого життя і життя інших людей як до вищої цінності
3	правове, статеве, розумове, економічне виховання
4	психологічна і практична підготовка до праці, розвиток пізнавальних сил, формування навичок естетичної поведінки

Питання 37.

	Які завдання вирішує розумове виховання?
--	--

Питання 38.

	Які завдання вирішує фізичне виховання?
--	---

Питання 39.

	Які методи належать до групи методів формування свідомості особистості?
1	розповідь, заохочення, змагання, привчання, покарання
2	бесіда, лекція, дискусія, переконання, навіювання, приклад
3	змагання, доручення, створення виховних ситуацій, лекція, спостереження, приклад
4	вправи, привчання, створення виховних ситуацій, бесіда, приклад, лекція, диспут

Питання 40.

	Дайте визначення методу покарання.
--	------------------------------------

Питання 41.

	Організаційна форма виховної роботи – це: ...
--	---

Питання 42.

	Форми виховної роботи поділяються на: ...
--	---

Питання 43.

	В основу класифікації форм виховної роботи покладено:
--	---

Питання 44.

	Перевагами дискусії над іншими методами виховання є: ...
--	--

Питання 45.

	Педагогічна вимога – це:
1	вимога, яка висувається рішучим тоном, що не визнає заперечень і в чіткому словесному формулюванні містить чітку, недвозначну вказівку відносно того, які дії і як повинні виконувати студенти
2	метод педагогічного впливу, за допомогою якого педагог викликає і стимулює (чи припиняє і гальмує) ті чи інші дії людей, виявлення у них певних якостей
3	покарання, заохочення, привчання, змагання

4	порада, прохання, довір'я, недовір'я, схвалення, натяк, осуд, погроза
---	---

Питання 46.

	Студентський колектив – це:
1	стихійне об'єднання студентів залежно від цінностей, інтересів, ідеалів, переконань
2	стійке об'єднання студентів, яке має за мету спільну навчально-виховну діяльність
3	стійке об'єднання студентів, яке має загальну суспільну значущу мету, спільну діяльність, спрямовану на реалізацію цієї мети і характеризується стосунками взаємної відповідальності
4	об'єднання студентів для виконання суспільно значущої і корисної роботи в позааудиторний час

Питання 47.

	Теорія виховання вивчає:
--	--------------------------

Питання 48.

	До особливостей виховного процесу відносяться:
1	практичність, ступеневість, наочність, активність
2	багатофакторність, довготривалість, ступеневість, концентричність, двосторонність, активність, керованість
3	спрямованість виховання у майбутнє, поступове виявлення результатів виховання
4	гуманізм, демократизм, виховання особистості у колективі, цілеспрямованість, природовідповідність

Питання 49.

	Що слід розуміти під принципами виховання?
1	вихідні положення, що впливають із закономірностей виховання і визначають загальне спрямування виховного процесу, основні вимоги до його змісту, методики й організації

2	закони, що виконують регулятивну функцію
3	основоположні ідеї, які відображають залежності між метою виховання і вимогами суспільства
4	логічні категорії, які поширюються на всі явища виховного процесу

Питання 50.

	Принцип зв'язку виховання з життям передбачає:
--	--

Питання 51.

	Реалізуючи принцип виховання особистості в колективі, слід відмовитись від таких його положень: ...
--	---

Питання 52.

	Назвіть основні напрями виховання студентської молоді.
--	--

Питання 53.

	У чому полягає головне завдання морального виховання?
--	---

Питання 54.

	Під “методом виховання” слід розуміти:
1	діяльність педагога, внаслідок якої вихованець вивчає правила поведінки в громадських місцях
2	найкоротший шлях досягнення оптимальних результатів, що відповідають поставленим виховним цілям
3	засіб активізації виховної діяльності педагога
4	процес взаємодії вихователя і вихованця, спрямований на вирішення навчально-виховних завдань

Питання 55.

	Які методи належать до групи методів організації і формування досвіду суспільної поведінки?
1	змагання, заохочення, вправа, привчання, покарання
2	привчання, тренування, педагогічна вимога, громадська думка, прогнозування, створення виховуючих ситуацій

3	громадська думка, вправа, привчання, доручення, приклад, лекція
4	створення виховних ситуацій, вимога, привчання, роз'яснення, доручення, бесіда, саморегуляція

Питання 56.

	Заохочення – це:
--	------------------

Питання 57.

	До групових форм виховної роботи відносяться:
--	---

Питання 58.

	Організаційна виховна година складається з:
1	постановки мети, поділу групи на команди, проведення заходу, підведення підсумків, нагородження переможців
2	організаційної частини, повідомлення мети та теми, актуалізації опорних знань, повідомлення нового матеріалу, виконання вправ, підведення підсумків
3	вступного слова наставника, виступів студентів, дискусії, підведення підсумків, заключного слова наставника
4	читання художньої літератури, гри на музичних інструментах, малювання, підготовки до участі в олімпіаді

Питання 59.

	До етапів проведення бесіди слід віднести такі:
--	---

Питання 60.

	Пряме педагогічне навіювання це:
--	----------------------------------

Змістовий модуль 2. Основи коучингу.

Питання 1.

... – це сучасна технологія, яку створили для розвитку потенціалу людей і команд, задля досягнення заздалегідь узгоджених цілей та докорінної зміни моделей

поведінки, що призводить до розкриття внутрішнього потенціалу особистості.
(дайте відповідь одним словом)

Питання 2.

Слово «коуч» походить від назви невеличкого угорського містечка Коч, у цьому місті у XV столітті виготовляли вози, карети та екіпажі. Так-Ні

Питання 3. Основоположником коучингового підходу вважається ...

а) Тімоті Голві
б) Томас Леонард
в) Джон Уітмор
г) Майлз Дауні

Питання 4. Основа цього методу полягає в тому, що учень (гравець) вже володіє всіма необхідними ресурсами для вирішення поставленого перед собою завдання, а коуч тільки створює необхідні умови для того, щоб допомогти йому структурувати певним чином інформацію у його свідомості. На підставі чого, сам учень (гравець) знаходить унікальне рішення для вирішення власного завдання або конкретної ситуації. Про який метод йде мова? (відповідь одним словом)

Питання 5.

Британський автогонщик, один з провідних бізнес-тренерів Великобританії, творець популярної моделі коучингу GROW, автор книг про спорт, лідерство і коучинг) – це ...

а) Тімоті Голві
б) Томас Леонард
в) Джон Уітмор
г) Майлз Дауні

Питання 6.

Засновник персонального коучингу, засновник Університету Коучів, засновник Міжнародної Федерації Коучингу – це ....

а) Тімоті Голві
б) Томас Леонард
в) Джон Уітмор

г) Майлз Дауні

Питання 7.

Професійний ... – це безперервні професійні стосунки, які допомагають людям створювати видатні результати у своєму особистому житті, кар'єрі, бізнесі або організації. За допомогою процесу коучингу клієнти поглиблюють свої знання, покращують свій коефіцієнт корисної дії (ККД) та підвищують якість свого життя. (відповідь одним словом)

Питання 8.

Мета спеціально організованого процесу взаємодії коуча і клієнта – досягнення цілей клієнта оптимальними (для клієнта) шляхами і в оптимальний термін. Метою кожної зустрічі з коучем є усвідомлення клієнтом, що він дійсно має вибір і може обирати різні способи мислення, почуттів і поведінки. Так-Ні

Питання 9.

Назвіть базові принципи коучингу.

а) кожна людина має великий потенціал;
б) фокусування на сильні сторони;
в) орієнтир не на проблему, а на вирішення;
г) навчання на успішних прикладах, а не на помилках;

Питання 10.

Назвіть основні види коучингу.

а) лайф-коучинг, коучинг на робочому місці
б) бізнес-коучинг, коучинг спорту, коучинг особистої ефективності
в) коучинг для керівників, коучинг освіти
г) коучинг кар'єри, сімейний коучинг, коучинг лідерства

Питання 11.

Оберіть із запропонованих два стилі коучингу.

а) фрістайл-коучинг
б) коучинг кар'єри
в) процесуальний коучинг

г) сімейний коучинг

Питання 12.

Оберіть із запропонованих види коучингу в залежності від змін, яких можна досягти.

а) фрістайл-коучинг

б) поведінковий коучинг

в) коучинг розвитку

г) трансформаційний коучинг

Питання 13.

За кількістю учасників розрізняють такі види коучингу:

а) індивідуальний і груповий коучинг

б) індивідуальний, груповий і масовий коучинг

в) коучинг для керівників, коучинг освіти

г) поведінковий і трансформаційний коучинг

Питання 14.

За формою виділяють такі види коучингу:

а) очний, дистанційний і змішаний коучинг

б) індивідуальний, груповий і масовий коучинг

в) коучинг для керівників, коучинг освіти

г) поведінковий і трансформаційний коучинг

Питання 15.

Спрямований на проведення коучингу в компанії для співробітників різних рівнів. Основна мета полягає в тому, щоб допомагати розвитку співробітника як самостійної особистості, а також як учаснику групи/організації, для досягнення високих бізнес-результатів і збільшення особистої ефективності.

а) Груповий коучинг

б) Бізнес-коучинг

в) Лайф-коучинг

г) Сімейний коучинг

Питання 16.

Усі люди мають набагато більше внутрішніх здібностей, ніж ті, які вони проявляють у своєму повсякденному житті; кожна людина має великий потенціал; у людини вже є усі необхідні ресурси для досягнення успіху; фокусування на сильні сторони; навчання на успішних прикладах, а не на помилках; орієнтир не на проблему, а на вирішення; прийняття, відкритість і довіра – ключ до взаємодії; спрямованість: з сьогодення в майбутнє; «ні» оцінкам і порадам! Усі відповіді усередині людини – вона себе оцінює сама; легкість, позитив. Мова йде про ...

а) принципи коучингу
б) мету коучингу
в) завдання коучингу
г) методи коучингу

Питання 17.

Спрямований на взаємодію з менеджером, відповідальним за управління колективами. У першу чергу мета тут сфокусована на розвиток наступних компетенцій: супровід і мотивування співробітників, сприяння лояльності членів команди, вільний обмін власними позиціями, думками в колективі.

а) Бізнес-коучинг
б) Лайф-коучинг
в) Сімейний коучинг
г) Коучинг лідерства

Питання 18.

Спрямований на допомогу спортсмену в досягненні поставлених ним же спортивних цілей. Може бути спрямований на допомогу у розвитку фізичних, технічних, тактичних і психологічних (мотивація, протидія психологічному тиску до, під час і після змагань, комунікація з партнерами по команді, взаємовідносини з тренером тощо) аспектів підготовки до змагань.

а) Коучинг лідерства

б) Сімейний коучинг
в) Коучинг спорту
г) Бізнес-коучинг

Питання 19.

Це інструмент підвищення ефективності взаємодії в системі освіти в цілому, у всіх напрямках: педагог-студент, педагог-адміністрація, педагог-педагог (мотиваційний чинник при цьому – повага, значимість кожного, ріст і розвиток). Наприклад, у відносинах викладача із студентами завданням педагога стає організація процесу самостійного пошуку студентом оптимальних рішень і відповідей на питання, що їх цікавлять.

а) Фрістайл-коучинг
б) Коучинг освіти
в) Коучинг спорту
г) Процесуальний коучинг

Питання 20.

Це системна робота як із цінностями окремо взятого члена сім'ї, так і з цінностями всієї родини в цілому. Коуч допомагає вирішити проблеми, що виникають у колі сім'ї – з чоловіком (дружиною), з дітьми, братами або сестрами, бабусями або дідусями, батьками, родичами. Підсумок роботи з коучем передбачає поліпшення взаємин, як з близькою людиною, так і в колі сім'ї в цілому.

а) Коучинг лідерства
б) Сімейний коучинг
в) Коучинг спорту
г) Бізнес-коучинг

Питання 21.

Це вільний стиль коучингу, коли клієнт формулює запит на одну сесію за декілька днів до або прямо перед сесією. Багато клієнтів, вже знайомих з коучем і коучингом на практиці користуються коучингом, оскільки ця форма дає більше

гнучкості, а коуч і клієнт щотижня фокусуються на найактуальніших завданнях клієнта.

а) Фрістайл-коучинг
б) Сімейний коучинг
в) Бізнес-коучинг
г) Коучинг лідерства

Питання 22.

Коучинг, націлений в першу чергу на зміни моделей поведінки. Це досягається за рахунок вироблення навичок, здібностей, звичок, засвоєння та тренування нових стратегій поведінки (приклади подібних навичок: публічні виступи, делегування повноважень, презентація, взаємодія з клієнтами, робота із запереченнями, встановлення контакту, з'ясування потреб, активне слухання, постановка цілей, створення ресурсного стану і т.ін.).

а) Процесуальний коучинг
б) Поведінковий коучинг
в) Коучинг особистої ефективності
г) Коучинг на робочому місці

Питання 23.

Коучинг, що працює з революційними змінами, які повністю, тобто докорінним чином змінюють життя людини, її призначення, місію. Тут коучинг працює з мета-планом розвитку особистості, а також зі зміною обмежуючих переконань і ухваленням кардинальних рішень для повної самореалізації людини за допомогою реалізації практичних дій.

а) Індивідуальний коучинг
б) Груповий коучинг
в) Трансформаційний коучинг
г) Очний коучинг

Питання 24.

Це робота Коуча і Клієнта наодинці із запитом, метою або над програмою розвитку клієнта.

а) Індивідуальний коучинг
б) Груповий коучинг
в) Змішаний коучинг
г) Дистанційний коучинг

Питання 25.

Це коучинг групи (від 2 до 15 осіб) за розробленою програмою, заздалегідь погодженому плану або ж у фрістайл-формі з поточними цілями і завданнями, які виникли перед групою. Прикладами можуть слугувати: «мозковий штурм», SWOT- аналіз, розробка генеральної стратегії розвитку компанії, підвищення ефективності роботи, створення програми якості, аналіз ризиків і створення плану реагування на проблемну ситуацію, поліпшення навичок продажів та якості обслуговування клієнтів і т.ін.

а) Груповий коучинг
б) Змішаний коучинг
в) Дистанційний коучинг
г) Індивідуальний коучинг

Питання 26.

Коуч-сесії проходять без особистого контакту завдяки технічним засобам зв'язку на відстані: Skype-коучинг / відеочат / телефонний коучинг – коуч-сесії відбуваються у форматі реального часу; Електронний коучинг – існує у формі повідомлень-нагадувань на електронну пошту відповідно до запити клієнта (e-mail, телекласи, підкасти, тести, завдання, звіти тощо).

а) Дистанційний коучинг
б) Змішаний коучинг
в) Індивідуальний коучинг
г) Груповий коучинг

Питання 27.

Коучинг, який працює з еволюційним розвитком, розвитком особистості. На цьому рівні усвідомлюються базові потреби (і їх відмінності від обов'язків і необхідності), глибинні цінності (і їх відмінності від можливостей і нав'язаних стандартів), а також створюється довгострокова система цілей – стратегія досягнення бажаних результатів в усіх сферах життя клієнта. Тут також плануються та розробляються способи розвитку якостей особистості для більшої внутрішньої цілісності.

а) Коучинг розвитку
б) Змішаний коучинг
в) Індивідуальний коучинг
г) Груповий коучинг

Питання 28.

Це стиль коучингу, в основі якого лежить розроблена коучем (спільно з клієнтом) програма розвитку. Ця форма зручна для клієнтів, які ще слабо знайомі з коучингом, оскільки допомагає клієнтові ще перед укладенням контракту на коучинг представити цілісну картину процесу та результатів коучингу.

а) Процесуальний коучинг
б) Коучинг розвитку
в) Змішаний коучинг
г) Груповий коучинг

Питання 29.

Тут ми маємо справу з бажанням людини підвищити професійну або іншу ефективність, поліпшити тайм-менеджмент, спортивні показники, збалансувати різні напрямки життя для максимального розвитку бажаних сфер.

а) Коучинг особистої ефективності
б) Коучинг розвитку
в) Змішаний коучинг
г) Груповий коучинг

Питання 30.

Зосереджений на розвитку компетенції під час виконання роботи. Коуч бере участь в подіях щоденної роботи клієнта (наприклад, зустрічах з колективом, презентаціях), і, надаючи зворотний зв'язок, підтримує клієнта в підвищенні рівня його професійної компетентності.

а) Коучинг на робочому місці
б) Коучинг розвитку
в) Змішаний коучинг
г) Груповий коучинг

Методика роботи наставника студентської групи

1. Історична довідка про наставників і наставництво

«*Куратор* (від латинського – піклуватись) це – опікун; особа, якій доручено загальний нагляд за якоюсь роботою; професор, який керує науковою підготовкою прикріплених до нього аспірантів».

«*Наставник* – той, хто дає поради, навчає, радник, учитель; досвідчений працівник, який шефствує над молодими робітниками».

«*Наставництво* – це діяльність, що полягає в наданні допомоги порадами, навчанням».

«*Наставник студентської групи* закладу вищої освіти – це педагогічний працівник, який здійснює педагогічну діяльність з колективом студентів групи, окремими студентами, їх батьками, організацію і проведення позааудиторної та культурно-масової роботи, сприяє взаємодії учасників навчально-виховного процесу в створенні належних умов для виконання завдань навчання й виховання, самореалізації та розвитку вихованців, їх соціального захисту». Отже, куратор, тьютор, ментор, наставник, класний керівник – слова зі схожим значенням.

Розглянемо наставництво як історичне явище. Варто зазначити, що історія «інституту класних керівників» (наставників) розпочалося із 1813 р., коли Міністерством народної освіти було видано «Постанову про закріплення за учнями кімнатних наглядачів». Пізніше з'являються посади «класного наглядача», «класної дами», «вихователя». Кожну з цих посад займав учитель, який був звільнений від проведення уроків. В 1914 р. зазначені посади було скасовано, а в 1935 р. посаду «класного наставника» було поновлено, але вже як додаткову до основної учительської посади. Тобто класним наставником призначали педагога із числа вчителів, які мали в класі найбільшу кількість уроків. «Класний наставник» мав ряд обов'язків, а саме: уважно спостерігати за розвитком кожного учня, детально вивчати його здібності, інтереси та нахили. Отже, класні наставники виконували важливі соціально-педагогічні функції.

Завданнями «інституту наставників» на початку 60-х р. ХХ століття стала оптимізація навчально-виховної роботи у закладах освіти. Доцільність його

існування підтверджена практикою, так як наставництво успішно функціонувало протягом понад двох десятиліть. Аналіз тогочасної психолого-педагогічної літератури показав, що вивченню проблеми наставництва приділялась велика увага. Але через відсутність нормативного документа про роботу наставника, безсистемність у публікаціях, недостатню увагу до наукового обґрунтування творчих знахідок талановитих педагогів, розвиток наставництва у вузах гальмувався. Разом із змінами у житті суспільства змінювалась роль наставника: від початкової функції керівника усіх сфер життєдіяльності студентської групи до помічника, радника в розвитку студентського самоврядування.

Наставництво вступило в новий етап свого розвитку, тому необхідно було зміст діяльності наставника привести у відповідність із сучасними вимогами. На жаль, така переорієнтація у закладах освіти здійснювалась повільно насамперед через відсутність науково-методичного забезпечення. В історії наставництва настав період його занепаду, що співпало із розпадом СРСР на початку 90-х р. Практика довела, що без педагогічної роботи наставників (кураторів) ефективність виховного процесу суттєво знизилась.

Тому у різних закладах вищої освіти починаючи з 1995-1997 р. розпочинається робота з відродження інституту наставників. Так у НУБіП України цей процес розпочався у 1997 р., коли було організовано семінар-навчання для наставників студентських груп 1 курсу. Цей семінар працює і сьогодні, він зорієнтований в основному на молодих викладачів, які мають незначний стаж педагогічної роботи. Пізніше у НУБіП України на допомогу наставникам прийшли «студкуратори» - це студенти старших курсів, часто старости груп, які беруть під опіку групи першокурсників та допомагають адаптуватися до нових умов. Така «новинка» виявилась дуже вдалою, тому що студенти швидко знаходили спільну мову, а у наставника звільнявся час для виконання інших видів робіт. Прикладом якісної роботи наставників є гуманітарно-педагогічний факультет НУБіП, на якому наставників мають усі групи бакалаврів і магістрів денної і заочної форм навчання. Також в університеті

на кожному факультеті є посада заступника декана з виховної роботи, що також суттєво підвищує ефективність системи виховної роботи.

2. Результати сучасних досліджень з проблеми наставництва

Проблема ефективної організації виховної роботи наставника із студентами залишається однією із актуальних у педагогічній теорії і практиці діяльності закладів вищої освіти. Так, в положеннях Державної національної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття), Законі України «Про освіту» визначено мету, завдання, зміст, принципи, особливості формування особистості студента. В основу процесу виховання мають бути покладені принципи гуманізму, демократизму, народності, пріоритетності загальнолюдських духовних цінностей, наступності та послідовності виховних впливів. Водночас у наукових дослідженнях зазначається, що орієнтація тільки на навчальну роботу призвела до відходу значної частини викладачів від виховної роботи, до зниження її ефективності та навіть до масового її згортання у закладах вищої освіти.

Разом з тим, в психолого-педагогічних дослідженнях наголошується, що важливим фактором впливу на розвиток особистості студента є мікросередовище. Саме у малих групах відбувається вплив на виховання особистості, створюється психологічний мікроклімат, що впливає на комфорт або дискомфорт у спілкуванні, стосунках, під впливом мікросередовища формуються позитивні (чи негативні) риси характеру, інтереси, переконання, ідеали, цінності і норми поведінки. Таким «виховним мікросередовищем» для здобувачів освіти у закладах вищої освіти є студентська група. До цього мікросередовища, на нашу думку, входить і наставник.

Проблема ефективної організації виховної роботи наставника студентської групи є сьогодні актуальною. По-перше, саме наставнику належить вагома роль у вихованні студентської молоді, формуванні особистості, як частині мікросередовища (найближчого оточення) студента в період його навчання та професійного дозрівання. По-друге, серед педагогів продовжується дискусія із ряду важливих питань: «Потрібен наставник студентській групі, чи ні? Як

зробити діяльність наставника більш успішною? Як студенти оцінюють роботу своїх наставників?» По-третє, у наш час зростає соціальна, інтелектуальна диференціація, посилюється конкуренція у студентському середовищі, що заважає роботі наставника із згуртування, формування колективу студентської групи. Наголошене підкреслює доцільність проведення досліджень діяльності наставників у сучасних умовах.

Проблема наставництва не могла залишити байдужими науковців, тому питання діяльності наставника студентської групи в системі виховної роботи закладів вищої освіти відображені у дослідженнях таких вчених: Авдєєва І.М. (інноваційні комунікативні технології в роботі куратора академічної групи), Базилевич В.Д. (організація, зміст, форми та методи виховної роботи серед студентів колективами ка-федр закладу вищої освіти), Большаков В.І. (проблеми вдосконалення виховної роботи у вищій школі в сучасних умовах), Бондаренко З.П. (виховні можливості вищої школи), Вінтін І.А. (організація виховної роботи у закладі вищої освіти в позаурочний час), Волкова І.В. (студентська група – центр ідейно-виховної роботи в закладі вищої освіти), Дем'янюк Т. (виховний процес у закладі вищої освіти), Демчук В.С. (діяльність інституту наставників академічних груп як важлива структурна ланка у виховній системі університету), Кайдун В.Д., Пилінська Я.Б. (вплив куратора-мовознавця закладу вищої освіти на формування особистості студента), Кірдан О.Л. (становлення класного керівництва в навчальних закладах України середини ХІХ – початку ХХ століття), Корольчук О. (організаційно-виховна робота серед студентів), Красовицький М.Ю. (наставництво за кордоном), Куриленко Т.М. (наукові основи роботи куратора академічної групи), Кухтевич Т.Н. (роль куратора в навчанні і вихованні студентів), Лосєва Н.М. (самореалізація викладача-куратора), Мафтин Л.В. (виховна робота у закладі вищої освіти), Ничкало Н.Г. (наставництво в системі професійно-технічної освіти), Романова С.В. (організаційно-виховна робота куратора академічної групи у технічних закладах вищої освіти), Соколова І. (інститут кураторів у закладі вищої освіти), Соколовська О.В. (педагогічна діяльність наставника академічної групи першого курсу як

фактор її підготовки до самоврядування), Соловей М.І (виховна робота у закладі вищої освіти), Степанов Є.Н. (вивчення ефективності виховного процесу), Ткаченко Т.І. (організації виховної роботи) та інших дослідників.

Проблемою виховання студентської молоді закладу вищої освіти аграрного спрямування переймаються ряд вчених: Виговська С.В. (професійне становлення студенток у вищих аграрних навчальних закладах), Галєєва А.П. (організаційно-педагогічні умови виховної діяльності у вищому аграрному навчальному закладі), Жалдак (Маценко) Л.М. (гуртування студентської групи вищого аграрного закладу освіти), Івахненко Т.П. (формування сексуальної культури студентів у навчально-виховному процесі), Кручек В.А. (формування комунікативних вмінь та навичок студентів аграрних ВНЗ; організація педагогічної взаємодії викладача-наставника зі студентами), Лузан П.Г. (педагогічні умови формування колективу студентської групи), Мельничук Т.Ф. (естетичне виховання студентів вищих навчальних закладів аграрного профілю засобами мистецтва), Полозенко О.В. (організаційно-методичні умови удосконалення педагогічної діяльності викладача вищого аграрного навчального закладу), Рябченко В.І. (нормативно-методичні матеріали наставника студентської групи), Сопівник І.В. (виховання громадянина в аграрному вищому навчальному закладі), Сопівник Р.В. (удосконалення виховної роботи наставника зі студентською групою), Стахневич В.І. (педагогічні основи формування учнівського колективу навчально-ви-робничої групи середнього професійно-технічного училища; професійне становлення жінок у системі вищої освіти), Теслюк В.М. (педагогічна майстерність викладача), Яшник С.В. (педагогічні умови виховання культури міжстатевих стосунків у студентів ВНЗ) та інші дослідники.

Аналіз літератури засвідчив наявність двох точок зору на проблему наставництва. Представники однієї з них вважають, що наставник не потрібен студентській групі, так як студентська молодь достатньо доросла і не потребує опіки. Так, Т.Н. Кухтевич пише, що є викладачі, які впевнені, що під впливом куратора у студентів виробляється пасивність до справ вузу, воно відбирає у

викладача і без того дефіцитний час, система кураторства виглядає просто надуманою. Інші вважають, що студенти потребують педагогічного керівництва. Крім того, діяльність наставника полегшує адаптацію студентів до нових умов, сприяє швидкомугуртуванню студентської групи. Ряд дослідників проблеми наставництва свої висновки обґрунтовують думкою студентів.

Наприклад, Т.М. Куриленко опитала студентів педагогічного вузу. В результаті на запитання «Чи потрібен куратор академічній групі?» позитивно відповіли 80,74% студентів. Схожі результати отримав П.Г. Лузан, опитавши студентів сільськогосподарського вузу: за наставника висловились 73,9% студентів. За даними анкетних опитувань, проведених О.В. Соколовською, «за» наставника висловились більшість опитаних (75%).

Щоб виявити ставлення до наставництва в НАУ, ми провели анкетування серед студентів різних курсів зооінженерного факультету і серед наставників студентських груп 1 курсу НАУ. На запитання «Чи потрібен наставник студентській групі?» «так» відповіли 73,9% студентів 1 курсу (1997 рік), 77,4% студентів 1 курсу (1998 рік), 73,7% (3 курс), 79% (4 курс), 66,25% (5 курс). «Проти» наставника висловились відповідно: 26,1%, 22,6%, 26,3%, 30%, 33,75%.

Аналіз показав, що більшість студентів (у середньому 72,25%) вважають, що наставник потрібен студентській групі. Результати анкетування також показують спад потреби у наставництві в залежності від курсу. Так, студенти 1, 2 та 3 курсів потребують наставника сильніше, ніж студенти старших курсів. З чим це пов'язано? Студентам 1 курсу НАУ важко без сторонньої допомоги адаптуватись до нових умов навчання у вузі, так як лише 25,15% з них закінчили технікуми та училища, а більшість студентів 1 курсу (74,85%) – випускники загальноосвітніх шкіл (1998 рік). Якщо взяти до уваги те, що серед студентів 1 курсу НАУ – 82% (1998) – представники сільської молоді, яким потрібно пристосуватись не тільки до умов навчання у вузі, а й до життя у незнайомому місті, можна зрозуміти їх потребу у наставниках.

Варто врахувати й те, що студентська група за час свого існування іноді має двох наставників. На 1 курсі за групою закріплюють наставника, який працює з

нею до закінчення 2 курсу. Після 2 курсу студентів розділяють за спеціалізаціями, з 5 звичайних груп виходить 6 спеціалізованих. За кожною спеціалізованою групою закріплюють нового наставника – викладача провідної кафедри. Основним стає інтерес до спеціальної підготовки, дещо знижується активність академічної групи, зменшується потреба у наставництві. У цей період знижується і рівень згуртованості групи, руйнується стара й починає формуватись нова система міжособистісних взаємин.

Отже, однією з причин спаду згуртованості є зміна складу групи внаслідок розподілу студентів на групи за спеціалізаціями. Є кілька шляхів, за допомогою яких можна запобігти спаду згуртованості групи, руйнуванню структури міжособистісних взаємин. Якщо при комплектуванні груп 1 курсу враховувати, у якій спеціалізованій групі будуть навчатися студенти після 2 курсу, то рівень згуртованості значно не знизиться, так як структура міжособистісних взаємин залишиться майже без змін. У цьому випадку новому наставникові слід продовжувати роботу з гуртування групи, використовуючи важливий фактор інтеграції студентів – інтерес до спеціалізації. Якщо ж перший шлях не вдалося реалізувати, то на початку 3 курсу слід активізувати діяльність наставника, викладачів, органів студентського самоврядування щодо гуртування групи. І тут діяльність викладача-наставника є не менш важливою і потрібною ніж на 1 курсі. Використавши новий фактор – інтерес до спеціалізації – наставник може згуртувати новостворену групу і, будучи спеціалістом у цій галузі, стати науковим наставником студентів своєї групи. Необхідно виявити неформальних лідерів, обрати офіційний актив, виявити структуру міжособистісних взаємин та розпочати роботу з її оптимізації, активізувати роботу студентського самоврядування.

Гуртуванню групи у цей період заважають ще й такі причини: на старших курсах основне місце у навчальному процесі займає індивідуальна робота викладача і студента, що призводить до роз'єднання студентів. Крім того, у цей час деякі студенти заводять власні сім'ї, працюють або починають шукати роботу тощо.

Опитавши наставників 1 курсу НАУ (65 чоловік), ми виявили, що 88% з них вважають, що у студентів є потреба мати наставника, на думку решти (11%) студенти вже дорослі люди і самі можуть вирішити всі свої проблеми. На запитання «Чи відчуваєте ви, що потрібні групі? Чи звертаються до вас студенти за допомогою, порадою?» 94% наставників відповіли позитивно.

Вивчення діяльності наставників показало, що не всі наставники працюють зі своїми групами. Виховну роботу ведуть викладачі, які не байдужі до проблем молоді, відповідальні й дисципліновані. З іншого боку, не всі студенти зацікавлені у співпраці з куратором, що значно зменшує виховний ефект. Одним із шляхів подолання цієї невідповідності є зацікавлення студентів співпрацею з наставником. Слід зробити так, щоб студенти звертались до наставника: задавали запитання, просили допомоги. Адже той, хто нав'язливо виховує студентів, досягне гірших результатів, ніж той, хто їх зацікавив.

На сучасному етапі діяльність наставника не повинна зводитися тільки до функцій управління. Його авторитет визначається особистими рисами: знаннями, життєвим досвідом, громадянською позицією, людською привабливістю. Спосіб спілкування наставника із студентами передбачає почуття такту, здібність проникати в духовний світ іншої людини, співчувати їй тощо. Все це говорить про необхідність підготовки наставника з питань людинознавства, вимагає від нього глибоких знань в галузі педагогіки, психології, соціології, розуміння студентства як особливої соціально-демографічної групи. Сьогоднішній наставник має перш за все бути психологом, а також керівником та організатором діяльності групи.

Важливою є проблема наставництва в системі професійно-технічної освіти. Н.Г. Ничкало до умов успішної роботи наставників відносить і такі: знання учнями досягнень та життєвого шляху наставників; спільна праця наставника з учнями; систематичне спілкування учнів з наставником в період виробничої практики та в позаурочний час та інші. Формуючи учнівські колективи ПТУ, слід враховувати їх специфічні риси. До таких рис В.І. Стахневич відносить: склад учнівських груп, який формується з учнів міста і села; поєднання навчання з

виробничою працею; вагомий вплив на формування колективу майстра виробничого навчання та інші.

Приємно констатувати, що у вищих навчальних закладах України вже є досвід відродження наставництва. Так, у Придніпровській державній академії будівництва та архітектури питання про необхідність відновлення системи виховної роботи із студентами було розглянуто у 1995 році. Керівництво академії розуміло, що в нових умовах виховна робота не може проводитись за допомогою старих організаційних форм, що базуються на громадських засадах, тим паче на примусовості. Професори та доценти сьогодні не згодні працювати безкоштовно, як за старих часів, так як більшість з них змушена шукати додаткові кошти для існування. Було вирішено: тим, хто проводить виховну роботу, додатково сплачувати до посадового окладу певну суму за рахунок позабюджетних коштів. У Черкаському інженерно-технічному інституті проблемі виховання також приділяється значна увага. Тут запроваджені оплачувані посади заступників деканів з виховної роботи. На виховну роботу кожному куратору відведено 200 годин із загального навчального навантаження за рахунок другої половини дня, заступникам деканів з виховної роботи – 300 годин.

У Національному аграрному університеті (НАУ) також планується найближчим часом впровадження оплачуваних посад заступників деканів з виховної роботи, а поки що їм відведено по 240 годин на організаційно-виховну роботу, наставникам студентських груп – по 139 годин. Останнім часом в НАУ з'явилась посада проректора з виховної роботи та студентських справ, що сприяє активізації виховної роботи у вузі.

Особливо важливою є діяльність наставника 1 курсу, коли студенти пристосовуються до нових умов вузу. Студентські роки – важливий етап у житті молоді людини, коли вирішуються задачі вибору життєвого шляху, професійного і соціального самовизначення. Вирішення цих задач різко ускладнюється у ситуації зміни соціальних умов, відсутності звичних критеріїв, особливо останнім часом, коли змінюється стиль життя і система цінностей.

У психології під адаптацією розуміють не тільки пристосування студента до нового навколишнього середовища групи, курсу, вузу, а й його активну позитивну діяльність у цьому середовищі. Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу ми дійшли висновку, що протікання процесу адаптації певною мірою пов'язане з гуртуванням студентської групи. Якщо адаптація педагогічно керована, у студентській групі швидше формується структура міжособистісних взаємин, створюються умови для міжособистісного спілкування, формується позитивний психологічний клімат, починає працювати студентське самоврядування. Ці фактори позитивно впливають на гуртування групи.

Ліквідувати умови, які породжують труднощі адаптації (наприклад, високий науковий рівень викладання у вузі) неможливо і недоцільно. Потрібно зробити гнучким сам підхід до управління навчально-виховним процесом, здійснювати заходи, які допомагають студентам навчитись самостійно управляти своєю навчальною діяльністю. До таких заходів відносяться: роз'яснення психологічних труднощів навчання на I курсі, ознайомлення з прийомами навчальної діяльності (вмінням користуватись каталогами, складати конспекти і реферати, виділяти головне в навчальному матеріалі, працювати з підручниками і першоджерелами, користуватись іноземною літературою та довідковими посібниками). Оволодіти прийомами навчальної діяльності повинен кожен студент, а допоможуть йому у цьому наставник і викладачі.

Існує досвід прискорення адаптації шляхом об'єднання діяльності групи психологічного тренінгу і підлітково-молодіжного клубу. За такого підходу використовуються групові методи: ігри, які розвивають вербальну активність; ігри і завдання, які формують узгодженість дій і розвивають невербальні засоби спілкування; тематичні обговорення і дискусії; завдання, які допомагають стабілізувати самооцінку; різні види драматизації. Прискоренню адаптації, на нашу думку, сприятимуть заняття у групах тренінгу спілкування. На заняттях студенти програють ситуації, які зустрічаються у навчально-виховному процесі вузу і можуть викликати труднощі.

3. Основні функції та напрями роботи наставника

Успіх педагогічної діяльності в значній мірі залежить від особистісних якостей вихователя. Спостереження за роботою наставників, анкетування студентів дозволяють назвати деякі вимоги до його особистості.

Це перш за все, людяність вихователя, його доброзичливе ставлення до студентів, чутливість, здатність розуміти дії, вчинки студентів, допомагати в тяжкі хвилини життя, не допускати гримання, зневажання, образи, грубості. Він повинен давати студентам простір для виявлення ініціативи, активності; не зловживати довірою студентів, не поділяти їх на «любимих» і «нелюбимих» та ін. Наставник повинен слідкувати за своєю зовнішністю, одягом, бути захопленим своєю роботою, добре знати свій предмет, уміти викладати його. Крім цього, студенти дуже цінують дотепність, гумор викладача, уміння дотримувати свого слова, добре ставлення до колег.

Дослідники проблеми наставництва описали такі *функції наставника*: організаторську, соціальну, виховну, діагностичну, координаційну, стимулюючу, планування та контролюючу.

Організаторська функція. Наставник організує пізнавальну, трудову, спортивну, ігрову, естетичну, ціннісно-орієнтаційну діяльність студентів та дозволяє, сприяє вільному спілкуванню, згуртуванню колективу, розвитку студентського самоврядування. Ця функція вимагає визначення разом з студентами цілей різних видів діяльності і планування шляхів їх здійснення.

Соціальна функція вимагає створення умов для розвитку внутрішнього потенціалу студента: захист його, допомога у різних напрямках, включення в систему соціальних зв'язків, взаємодія з сім'єю, викладачами з метою створення оптимальних умов для формування індивідуальності.

Виховна функція передбачає допомогу студенту в його ціннісно-орієнтаційному становленні, коли студент визначає критерії добра і зла, робить вибір у моральних ситуаціях, коли відбувається його духовний розвиток.

Діагностична функція орієнтує роботу наставника на виявлення змін рівня вихованості студента що вимагає вивчення особистості, пошуку причин неефективності впливу тих чи інших методів, щоб забезпечити постійне

удосконалення виховного процесу. Отже, діагностична функція пов'язана з контролем і коректуванням діяльності студента.

Ряд авторів з метою допомогти наставникам у їх роботі розробили *напрями виховної діяльності наставника* студентської групи. Так, Т.М. Куриленко виділяє такі основні напрями виховної роботи наставника в залежності від курсу, на якому навчаються студенти.

На 1 курсі наставник бере участь у створенні колективу групи, у становленні системи студентського самоврядування, допомагає першокурсникам адаптуватись до нових умов навчання у вузі.

На 2 курсі він продовжує гуртувати групу, допомагає кожному студенту включитись у процес самоосвіти і самовиховання.

Завданнями наставника 3 курсу є виховання у студентів професійно значимих якостей особистості, включення всіх студентів у різноманітні види професійної діяльності.

На випускному курсі наставник визначає рівень розвитку професійно значимих якостей особистості та допомагає студентам під час практики адаптуватись до умов майбутньої діяльності.

До *напрямів діяльності наставника* відносять також:

1. Щоб максимально сприяти розвитку особистості студента, необхідно його добре знати: де він живе, склад сім'ї, її культурний рівень, матеріальний стан, професію батьків, характер взаємовідносин в сім'ї, режим, дозвілля студента, участь у домашній праці; з ким спілкується, які найбільш важливі події в житті, стан здоров'я; загальний розвиток (культура мови, кругозір, інтереси та ін.), ставлення до навчання, фізичної праці; здібності, моральні, вольові якості, особливості темпераменту та ін. Особливо важливо вивчати провідні мотиви діяльності, моральні цінності та орієнтації, ставлення до самого себе, положення студента (в мікрогрупі, колективі).

2. Наступний напрям діяльності наставника – згуртування студентського колективу, який сприяв би всебічному розвитку особистості студента, певному комфорту його спілкування. У цьому напрямі важлива допомога наставника в

організації студентського самоврядування, діяльності різноманітних студентських об'єднань, спілок тощо.

3. У визначенні змісту роботи з виховання студентів наставник керується Конституцією України, Конвенцією ООН про права людини, Законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» та іншими законодавчими і нормативно-правовими актами України і спрямовує свою роботу:

- на виховання громадянина України, який з повагою ставиться до Конституції України, її державних символів, має почуття власної гідності, свідоме ставлення до обов'язків, прав і свобод людини, відповідальність перед законом за свої дії;

- реалізацію прав студентів (вихованців) на вільне формування політичних і світоглядних переконань;

- виховання шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу та інших народів і націй;

- виховання свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, формування засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я студентів;

- духовно-моральне виховання, яке спирається на загальнолюдські цінності. Саме з цих позицій наставник має здійснювати формування культури поведінки, виховання позитивних рис характеру: доброти, чуйності, милосердя, чесності, людської гідності, терпимості до інших, любові і повагу до своїх батьків.

4. Види планів з виховної роботи. Методика планування виховної роботи та вимоги до неї

Планування значною мірою визначає результати та ефективність роботи наставника, тому що воно дозволяє упорядковувати педагогічну виховну діяльність, забезпечуючи її систематичність і наступність.

Види планів:

- *Перспективний* план – розрахований на значний термін часу, містить перелік найважливіших заходів з основних напрямків роботи, термін їх

проведення, відповідальних за виконання. Наприклад, річний план роботи університету, технікуму.

- *Календарний* план – розробляється на місяць, чверть, семестр; містить заходи та конкретний термін їх проведення; містить графу «відмітка про виконання». Наприклад, план виховної роботи з групою на семестр чи навчальний рік.

- *План-графік* – це різновид календарного плану, який передбачає почергове виконання якоїсь роботи. Наприклад, графік чергування студентів у гуртожитку.

- *Службовий щоденник* – детальний план у вигляді календарика чи блокнота, де наставник робить записи кожен день (заходи, зустрічі, телефонні дзвінки, доручення).

- *Сценарій* – це план проведення окремого виховного заходу.

Вимоги до планування виховної роботи:

1. Чітке визначення мети.
2. Орієнтація на реалізацію потреб, інтересів студентів, їх розвиток, що передбачає врахування пропозицій студентів.
3. Відображення в плані основних подій в державі.
4. Передбачення різних видів діяльності, розвиток активності та творчості студентів.
5. Орієнтація на різнобічність змісту, форм і методів, спрямованих на розвиток інтересів, здібностей студентів.
6. Передбачення умов для вибору студентами різних видів діяльності.
7. Забезпечення наступності у змісті, формах діяльності, виключення дублювання, врахування попереднього досвіду, бачення перспективи.
8. Конкретність, реальність, обґрунтованість роботи, яка виконується, що передбачає врахування особливостей студентського і педагогічного колективів, рівнів їх розвитку, традицій та ін.
9. Врахування таких джерел для складання плану:

- матеріали рекомендацій педагогічних і методичних досліджень з питань роботи наставника;
- передового досвіду наставників;
- можливостей навчального закладу, батьків, громадськості, підприємств, культурних закладів;
- традиційні свята навчального року;
- традиції навчального закладу, студентського колективу;
- події, факти, пов'язані з життям країни, міста, села;
- події, дати, пов'язані з життям видатних людей;
- загальноуніверситетські плани з виховної роботи;
- попередні плани наставника.

10. Реальність плану.

11. Врахування рівня розвитку та можливостей колективу.

12. Врахування вікових та індивідуальних особливостей студентів.

13. Забезпечення різнобічного розвитку студентів за рахунок включення до плану виховних заходів з різних напрямків виховання.

6. Наставництво за кордоном

Для нашого дослідження суттєвим є питання організації діяльності класних керівників і кураторів за кордоном. Як вказує М.Ю. Красовицький, у школах США після 4–5 класу, тобто з 11–12 років, класного керівництва фактично немає. За класом закріплений вчитель, який відмічає відвідування уроків, але він не виконує тієї ролі, до якої звикли учні наших шкіл [85]. Організація діяльності наставника (або тьютора) в університетах США має свою специфіку і відрізняється від нашої. По-перше, в університетах США немає постійної студентської групи, по-друге, за куратором закріплені студенти різних курсів. Працює також служба кураторів. Викладач може керувати як кількома студентами, так і кількома десятками студентів за власним бажанням і з урахуванням навантаження.

Американський куратор має кілька основних обов'язків. У нього повинен бути зошит з інформацією і основними напрямками роботи по кожному студенту.

Куратор знає вимоги викладачів до екзамену або тестування, цю інформацію він повідомляє підопічним студентам. Куратор знайомиться із студентами ще до їх вступу у вуз, організовує екскурсію по університету, допомагає вибрати предмети для вивчення. Крім служби кураторів, в університеті є служба підтримки, у якій працюють різні спеціалісти: юрист, психолог, сексопатолог. Куратору у виховній роботі допомагають студентські братства.

Методики вивчення наставником особистості студента і студентського колективу

1. Методи вивчення особистості та колективу

Наставнику студентської групи важливо знати і вміти використовувати методи вивчення особистості та колективу. Розглянемо основні з них.

Соціометричний тест. Обробка результатів дослідження та їх використання у виховному процесі

Соціометричний тест – це один з методів вивчення структури міжособистісних взаємин у студентській групі, описаний Д. Морено. Автор вважав, що всі проблеми в суспільстві можна вирішити, якщо підібрати людей на робочих місцях, у сім'ях, в інших малих соціальних групах, в тому числі і в студентській, врахувавши їхні симпатії. Соціометрична методика дає можливість виявити симпатії та антипатії студентів один до одного.

Методика проведення соціометричного тесту.

1 етап – підготовча робота.

1. Обов'язкова присутність всіх студентів в день проведення тесту.
2. Використання або створення реальної ситуації, у якій студенти повинні здійснити вибір (наприклад, перед від'їздом групи на практику).
3. Конфіденційність інформації, отриманої за допомогою тесту.
4. Підготовка списку групи з порядковими номерами студентів.
5. Вибір критерію (сильний, слабкий) та постановка непрямого запитання, за допомогою якого можна виявити симпатії та антипатії студентів. Наприклад: “З ким із студентів Вашої групи Ви б хотіли ...”

- поїхати разом на практику;
- сидіти за однією партою;
- працювати після закінчення навчання;
- проводити вільний час;
- запросити до себе на день народження тощо.

2 етап – проведення тесту.

Інструкція: Відповідаючи на запитання, Ви повинні вибрати **трьох** студентів з Вашої групи, з якими б Ви хотіли ... Вкажіть порядкові номери вибраних студентів.

3 етап – обробка результатів.

1. Побудова соціограми. Всі отримані вибори переносимо на соціограму. Звертаємо увагу на односторонні та двосторонні вибори.

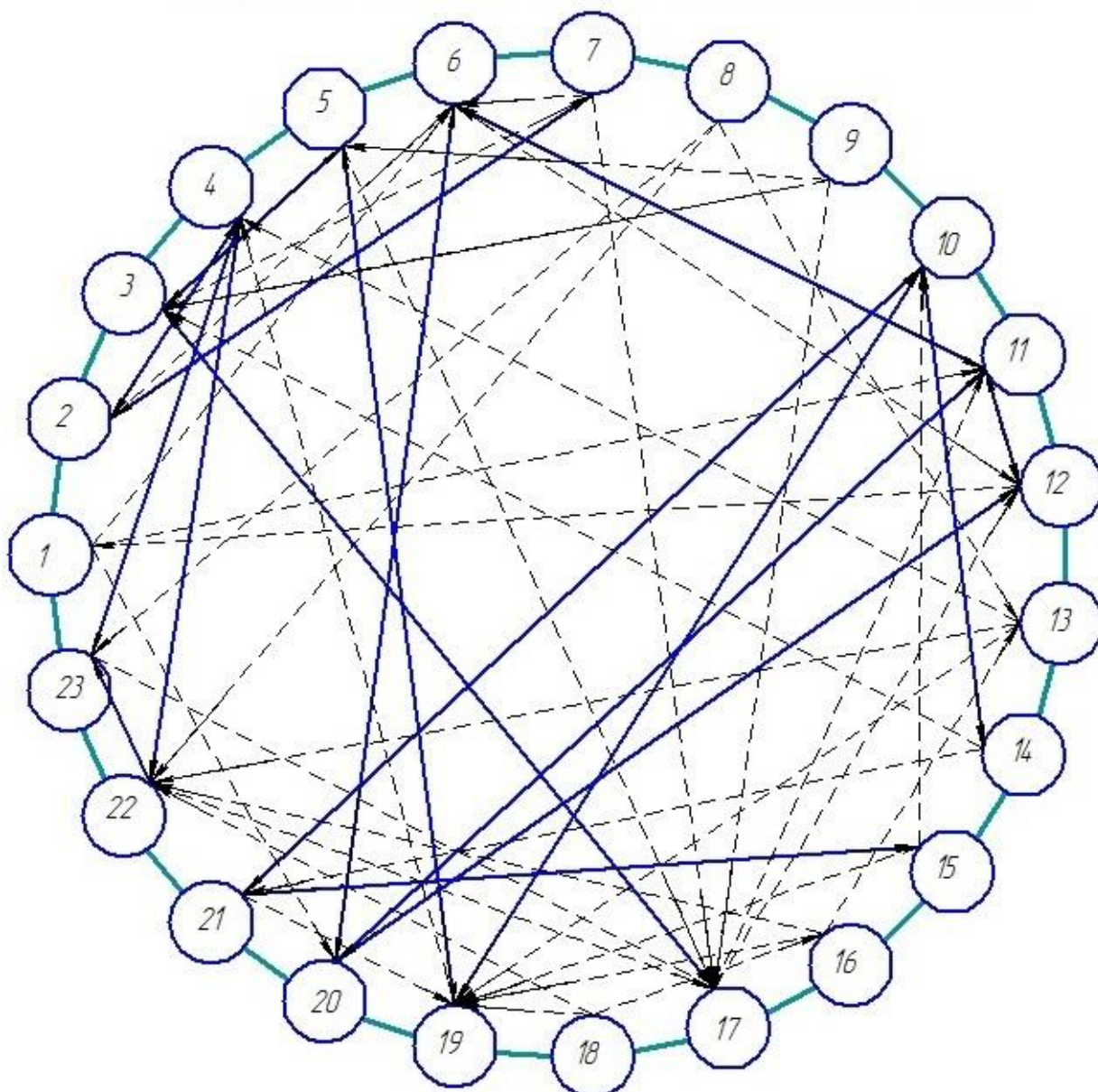
2. Виділення за соціограмою категорій студентів:

1 категорія – соціометричні “зірки” – це студенти, які отримали 6 і більше виборів;

2 категорія – ті, кому віддають перевагу – отримали 4-5 виборів;

3 категорія – прийнятні – отримали 1-3 вибори;

4 категорія – відторгнуті (аутсайдери) – не отримали жодного вибору.

3. Встановлення кількості високостатусних студентів (зірки і ті, кому віддають перевагу) і низькостатусних студентів (прийнятні і відторгнуті).

4. Визначення соціометричного статусу студента за формулою:

$$P = \frac{m}{n - 1},$$

де m – кількість виборів, отриманих студентом, n – кількість студентів у групі.

Соціометричний статус студента знаходиться в межах між нулем і одиницею. Отримані результати заносимо в таблицю:

5. Виділення мікрогруп з соціограми за правилом Паніотто: щоб віднести студента до мікрогрупи, він повинен отримати вибори не менше ніж половини членів мікрогрупи.

6. Встановлення спрямованості мікрогруп за допомогою інших методів (спостереження, бесіда тощо):

- позитивна спрямованість;
- негативна спрямованість;
- нейтральна спрямованість.

7. Виявлення лідируючої мікрогрупи.

8. Структура міжособистісних взаємин у студентській групі змінюється, тому наставникові варто проводити соціометричне тестування 1 раз на семестр.

Позитивні сторони соціометрії. Цей метод дозволяє виявити характер внутріколективних взаємин, згуртованість колективу, лідерів та відторгнутих, ізольованих, мікрогрупи, соціометричний статус. Проведення дослідження не вимагає багато часу. Обробка результатів не складна, порівняно з іншими методами вивчення особистості і колективу.

Негативні сторони соціометрії. Метод дає лише “фотографію” взаємин між студентами, не пояснюючи мотиви їх виборів. Тому соціометрію треба поєднувати з іншими методами вивчення особистості і колективу [4, 6].

Гра “Титанік”

Ця гра – один з різновидів соціометричного методу, який дає можливість наставникові спостерігати за студентами своєї групи, які здійснюють соціометричні вибори при формуванні команд (мікрогруп). Викладач, спостерігаючи за роботою мікрогруп, відмічає суперечки, спільні дії, швидкість виконання завдань, стиль діяльності лідерів мікрогруп.

Інструкція. 1. Уявіть собі ситуацію: Ви знаходитесь на кораблі, який тоне. Неподалік Ви бачите безлюдний острів. У Вас є шлюпки для порятунку і 1 хвилина для того, щоб визначитися, з ким Ви будете рятуватися (розбитися на

команди). Кількість членів команди вказувати на варто, студенти повинні визначитись самі.

2. Розділившись на команди, студенти отримують таке завдання. Щоб врятуватися, Вам потрібно взяти з собою з корабля деякі речі. Ви не можете взяти все, що хочете. Запишіть список предметів, які допоможуть Вам вижити на острові.

Номер предмета	Назва предмета	Правильна відповідь
1	Секстант	15
2	Туалетне дзеркальце	1
3	Каністра з 20-ма літрами прісної води	3
4	Москітна сітка	14
5	Аварійний запас продуктів, 1 ящик	4
6	Географічна карта	13
7	Надувна подушка	9
8	Каністра з пальним на 5 літрів	2
9	Радіоприймач	12
10	Засіб для відлякування акул	10
11	Світлонепроникаючий пластиковий лист	5
12	Ром, 1 літр	11
13	Нейлоновий шнур	8
14	Коробка шоколаду	6
15	Рибальські снасті	7

Перед Вами список з 15 предметів. Члени команди, порадившись між собою, мають визначити, що вони візьмуть в 1-шу чергу, 2-гу чергу, ... 15-ту чергу. Ці номери потрібно записати біля кожного з 15-ти предметів. Час для виконання завдання – 10-15 хвилин.

3. Поки студенти працюють, викладач спостерігає і фіксує таку інформацію: кількість команд (мікрогруп), склад команд, хто проявляє лідерські якості. Коли всі команди виконали завдання, викладач просить команди визначитись з капітанами, які і повідомляють отримані результати. Капітан називає предмети і обґрунтовує їх необхідність.

4. Після оголошення результатів усіх команд викладач зачитує студентам правильні відповіді (див. останню колонку таблиці). Студентам залишається знайти різницю між правильним номером і тим, що вони присвоїли (від більшого числа відняти менше) і додати всі отримані різниці. Якщо сума балів більша за 40, то Вам, нажаль, не вижити на цьому острові.

Як правило, студенти 1 курсу краще за інших включають в ігрову ситуацію і відстоюють свою правоту. Викладач може повідомити справжню мету цієї гри – вивчити структуру міжособистісних взаємин в колективі.

Довідка: *секстант* (від латинського – шоста частина) – це кутомірний прилад, застосовуваний у мореплавній та авіаційній астрономії для визначення місцезнаходження судна чи літака [7].

Гра “Як розпорядитися своїм життям”

Адаптовано з матеріалів семінару “Молодь на розпутьї” Гарі Стенлі, 1995 р.
Гра розрахована на 45 хвилин.

Хід гри. Призначення гри полягає в тому, щоб допомогти студентам побачити величезний вплив всіх рішень, які людина приймає протягом свого життя.

– Як би ви хотіли розпорядитися своїм життям?

– Що для вас є важливим у житті?

– Як приймати важливі життєві рішення?

Сьогодні ми зіграємо в одну гру, яка допоможе кожному з нас знайти відповідь на ці запитання.

Намалюйте 10 кружечків. Уявіть собі, що кожен з цих кружечків символізує частину вас самих: ваш час, енергію, ресурси, інтереси, вашу особистість.

Протягом наступних кількох хвилин ці 10 кружечків символізують все те, ким ви є і чим володієте. Іншими словами, вони – це все ваше життя.

Через хвилину ви зможете або “витратити” свої кружечки, або ж “зберегти” їх, мається на увазі, що ви витратите або ж збережете частину себе у кожній із запропонованих ситуацій. Певні пари товарів будуть виставлені на продаж і ви зможете придбати їх, витративши свої кружечки, або ж не купити нічого, але ви не можете придбати обидва запропоновані товари. Якщо у вас закінчаться кружечки, це означатиме, що ваших ресурсів більше не залишилося, а тому ви не маєте права купувати.

Будь-ласка, не задавайте питань під час проведення гри. Усі готові?

Ось і перша пара товарів на продаж:

Гарний будинок (1 кружечок)

або

Новий автомобіль (1 кружечок)

Якщо ви хочете купити один із запропонованих товарів, запишіть його назву в одному з кружечків. Купуючи нові товари, записуйте їх назви.

Наша наступна пара:

Повністю оплачена відпустка для вас
та одного з ваших друзів (2 кружечки)

або

Гарантія, що людина, яку ви кохаєте,
незбаром одружиться з вами (2 кружечки)

Наступна пара:

Ви – найпопулярніша особа серед ровесників (1 кружечок)

або

У вас є один справжній друг (2 кружечки)

Наступна пара:

Прибутковий бізнес (2 кружечки)

або

Хороша освіта (2 кружечки)

Наступна пара:

Щаслива родина (3 кружечки)

або

Світове визнання (3 кружечки)

Усі зробили свій вибір? Якщо ви вибрали щасливу родину, ми повертаємо вам два кружечки! Просто намалюйте два додаткові кружечки на своєму аркуші. Давайте продовжимо ...

Наступна пара:

Можливість змінити якусь одну рису

у своїй зовнішності (2 кружечки)

або

Відчуття задоволення протягом усього життя – можливість відпочивати і подорожувати (2 кружечки)

Наступна пара:

Протягом 5 років робити що заманеться

і коли заманеться (2 кружечки)

або

Повага і любов найдорожчих вам людей (2 кружечки)

Якщо ви обрали 5 років задоволення, доплатіть ще 1 кружечок, якщо він у вас залишився.

Наступна пара:

Чиста совість (2 кружечки)

або

Можливість досягти успіху там, де ви бажаєте (2 кружечки)

Наступна пара:

Чудесне одужання для того, кого ви кохаєте (2 кружечки)

або

Можливість повторити чи пережити
будь-яку подію вашого життя (2 кружечки)

Наступна пара:

7 додаткових років життя (3 кружечки)

або

Безболісна смерть, коли настане час (3 кружечки)

У кого ще залишилися невикористані кружечки? На жаль, у нас більше немає, що продавати, тому вони нічого не варті.

Обговорення. Протягом наступних 5 хвилин розділіться на групи з 3-5 чоловік для обговорення придбаних товарів. Дайте відповідь на запитання:

Чи жалкуєте ви з приводу якоїсь покупки?

– Що засмутило вас під час гри?

– Чи хотілося вам змінити деякі правила гри і чому?

Через кілька хвилин зверніться до груп і попросіть їх поділитись своїми відповідями на поставлені запитання. Запишіть всі побажання на дошці, але не робіть своїх зауважень до тих пір, поки список не буде повним. Він може містити наступні відповіді:

– Повідомте нам усі варіанти вибору для того, щоб ми могли зробити розумніший вибір.

– Дайте можливість відмінити вже зроблений вибір.

– Дайте нам більше кружків!

– Не примушуйте нас робити вибір між двома однаково привабливими пропозиціями.

– Не змінюйте кількість кружків, необхідних для придбання якогось товару після того, як це вже стало фактом.

Якщо подібні відповіді не виникатимуть, спитайте наступне: “На вашу думку, чи було справедливим те, що ...?” Так ви наштовхнете студентів на роздуми. Потім зазначте наступне: “Оскільки ця гра називається “Як розпорядитися своїм життям”, давайте подивимось, чи ті речі, які ви хотіли б змінити, співпадають із реальним життям? Чи можна внести подібні поправки до гри під назвою “життя”?”

Послухайте кілька відповідей, а потім продовжуйте:

Хоча запропоновані зміни могли б полегшити гру та зробити її “справедливішою”, насправді у житті так не буває. В реальному житті:

– Не можна повторити вже зроблений вибір або відмінити рішення, прийняте в минулому.

– Не можна зробити абсолютно все, повністю використати кожную можливість.

– Не можна передбачити ті ситуації, які життя запропонує вам у майбутньому.

– Завжди не буде вистачати ресурсів, часу, грошей, варіантів вибору.

– Ви завжди маєте розплачуватись за свій вибір – і ця плата часто перевершує ваші сподівання.

– Ми не знаємо, як довго проживемо. Якщо ми не будемо витратити свій час та свої сили у правильному напрямку, ми покидатимемо цей світ так і не використавши свій потенціал сповна.

Висновок. Це була просто гра, але те, як ви справді витрачаєте свій час та ресурси є хорошим показником того, що ви цінуєте в житті найбільше. А вибір, навіть якщо він здається малим та незначним, має величезний вплив як на наше сьогодення, так і на майбутнє [4, 7].

Дослідження морально-ділових та зовнішньо-емоційних якостей студентів

Студентам пропонується оцінити такі морально-ділові якості один одного як: порядність, чесність, відповідальність, пунктуальність, співпадання слова з ділом, та зовнішньо-емоційні риси особистості: зовнішню привабливість, вміння одягатись, вміння спілкуватись.

Ці якості потрібно оцінити за 5-ти бальною шкалою. Якщо якості проявляється постійно, студенти оцінюють їх 5 балами, часто – 4 балами, рідко – 3 балами, дуже рідко – 2 балами, ніколи – 1 балом.

Усі морально-ділові якості оцінюються однією оцінкою, зовнішньо-емоційні – також однією оцінкою.

Отримавши оцінки студентів, наставник підраховує середній бал кожного студента за морально-діловими та зовнішньо-емоційними якостями [7].

Педагогічне спостереження – це один з методів вивчення особистості і колективу, який передбачає організоване і цілеспрямоване сприйняття різних явищ та фактів, що характеризують поведінку студентів у природних умовах.

Види педагогічного спостереження: суцільне і вибіркоче, включене і невключене, звичайне і стандартизоване, інструментальне, експериментальне.

Поведінка студента характеризується різними відношеннями, зв'язками, тому спостерігати їх всі разом практично неможливо. Саме через це спостереження частіше за все носить *вибірковий* характер, тобто педагог спостерігає, наприклад, за взаєминами між студентом та його товаришами.

Стандартизоване спостереження відрізняється тим, що спостерігач отримує готові описи різних зразків поведінки студента, психологічне значення яких заздалегідь проаналізоване й оцінене. Виявивши в поведінці студента аналог того чи іншого зразка, спостерігач приписує йому певну властивість.

При *інструментальному* спостереженні явища та факти фіксуються за допомогою відеокамери, інших технічних засобів. *Експериментальне* спостереження здійснюється за групою або студентом, які знаходяться в змінених умовах.

Вимоги до проведення педагогічного спостереження: *природність*, тобто об'єкт дослідження не повинен знати, що за ним спостерігають, адже тоді порушиться природність його поведінки. Спостереження найчастіше проводиться під час навчального процесу чи виховних заходів; *комплексність*, тобто спостерігати потрібно за людиною в цілому, і лише із загальних результатів вибирати ті конкретні, які потрібні, наприклад, стан пам'яті, риси характеру тощо; *об'єктивність* висновків з матеріалів спостереження; *цілеспрямованість*; *планомірність*; *систематичність*; *спостереження в діяльності* – Особистість виявляє себе перш за все в діяльності, тому спостерігати за студентами краще в той час, коли вони включені в діяльність (навчальну, трудову, позааудиторну), особливо якщо ця діяльність спільна.

Педагогічна цінність спостереження в тому, що воно дає можливість скласти об'єктивне уявлення про рівень вихованості студентів. Слабкою стороною спостереження є перехід від фіксації окремих фактів до їх узагальнення. Цей недолік можна ліквідувати завдяки стандартизованому спостереженню. Звісно, за результатами спостереження важко виявити мотиви вчинків студента, для цього варто застосовувати інші методи – бесіду, експеримент, анкетування. Крім того, спостереження – досить трудомісткий метод, за студентами слід спостерігати в різних ситуаціях та видах діяльності протягом тривалого часу і застосовувати його у комплексі з іншими методами [7].

Методи опитування (бесіда, анкетування, інтерв'ю, тестування)

Наставник проводить бесіди *індивідуальні* та *групові*, бесіди зі студентами, викладачами, батьками з метою виявлення мотивів поведінки студентів, причин порушень дисципліни, пропусків занять тощо. Щоб бесіда була ефективною, бажано проводити її у природній для студента обстановці, обговорювати конкретну ситуацію, завчасно слід продумати мету, сформулювати запитання.

Анкета – це “письмова бесіда”, але порівняно з бесідою займає менше часу. За допомогою анкети можна виявити психологічний клімат у студентській групі, інтереси та мотиви студентів тощо. Після проведення анкети варто провести бесіду щодо отриманих результатів.

Інтерв'ю. На відміну від бесіди, які проводять у природній, невимушеній обстановці, під час інтерв'ю дослідник ставить наперед визначені запитання у певній послідовності й записує (або фіксує іншим способом) відповіді співбесідника. Цей метод найдоцільніший, якщо дослідник упевнений в об'єктивності відповідей опитуваних, адже інтерв'ю не передбачає уточнювальних запитань. Використовуючи його, слід враховувати можливі *типи респондентів* (несміливий, балакучий, жартівник, сперечальник, самовпевнений). Результати інтерв'ю залежать від продуманості запитань. *Види інтерв'ю*: формалізоване (стандартне), відкрите, фіксоване, вільне.

Психолого-педагогічний тест – це випробування студента на певний рівень знань, умінь або загальну інтелектуальну розвиненість. Тестування може проводитись за допомогою запитань, карток, малюнків тощо [7].

Педагогічний експеримент – це науково поставлений дослід у галузі навчальної чи виховної роботи, спостереження досліджуваного педагогічного явища в спеціально створених і контрольованих дослідником умовах [2]. При цьому встановлюється залежність між тим чи іншим впливом або умовою навчання та виховання і його результатом. Одержання точних і вірогідних результатів педагогічного експерименту залежить головним чином від теоретичної позиції дослідника, вираженої в робочій гіпотезі, і методики дослідження.

Експеримент відрізняється від спостереження активним втручанням у ситуацію дослідника, який здійснює планомірне маніпулювання однією або кількома змінними (факторами) і реєстрацію супутніх змін у поведінці об'єкта, що вивчається. Правильно поставлений експеримент дає можливість перевірити гіпотези про причинно-наслідкові відношення, не обмежуючись констатацією зв'язку (кореляції) між змінними.

Розрізняють традиційні і факторні плани проведення експерименту. За традиційного планування змінюється лише одна незалежна змінна, за факторного – кілька. Якщо досліджувана галузь відносно невідома й система гіпотез відсутня, то говорять про *пілотажний експеримент*, результати якого можуть допомогти в уточненні напрямку подальшого аналізу.

Коли є дві конкуруючі між собою гіпотези і експеримент дає змогу вибрати одну з них, говорять про *вирішальний експеримент*. *Контрольний експеримент* здійснюється з метою перевірки якихось залежностей. В педагогіці широко використовується *лабораторний експеримент*, переважно у формі експериментальних занять. Часто під час проведення педагогічних досліджень спостерігаються і зіставляються два об'єкти (наприклад, дві групи): один – експериментальний, другий – контрольний. Враховується характеристика студентів і групи в цілому. Для підвищення об'єктивності результатів

дослідження, а також виключення впливу особливостей тієї чи іншої групи проводиться перехресне вивчення, під час якого послідовно змінюються експериментальні групи.

Виділяють такі *види педагогічного експерименту*: лабораторний і природний, констатувальний і формувальний (перетворюючий), пілотажний, вирішальний, навчальний.

Для вивчення особистості й колективу частіше використовують природний експеримент. На відміну від спостереження він передбачає вивчення студентів у спеціально створених умовах з метою виявлення рівня їх вихованості. Під час проведення експерименту студенти, як правило, включені у діяльність. За результатами діяльності виявляють якості студентів (наприклад, уміння працювати в колективі, взаємодіяти з іншими людьми, долати труднощі тощо). Педагогічна цінність експерименту закладається у тому, що під час його проведення вивчення студентів поєднується з виховним впливом на них. Успіх експерименту залежить від підготовки до нього та від всебічного аналізу отриманих даних [2].

Метод експертних оцінок (узагальнення незалежних характеристик) передбачає узагальнення відомостей про студентів, отриманих експертами – викладачами, батьками, друзями, наставником, вихователем гуртожитку. Застосування цього методу вимагає використання не тільки матеріалів спостереження, а й бесід, ознайомлення з результатами діяльності студентів. З умовами їх життя.

Метод колізій. Колізія (з лат.) – зіткнення протилежних сил, інтересів, прагнень. Цей метод застосовується з метою виявлення рівня розвитку в студентів моральних якостей, рис характеру. Викладач задає студенту запитання або ставить його в специфічні умови. Це дає можливість виявити реальний рівень вихованості студентів.

Метод завчасного знайомства зі студентами – це перегляд особової справи студента, його характеристики, групового журналу, зустріч з студентом та його батьками, що дає можливість ефективно організувати виховання студента.

Метод аналізу результатів діяльності студентів. Цей метод дає можливість судити про вихованість студентів, їх інтереси, нахили. Аналізують успішність навчання, спортивну діяльність, колекціонування, моделі, наочні посібники, виконані студентами, малюнки, твори, відзиви на книги, особисті щоденники, конспекти. Твори допомагають виявити рівень загального розвитку, культуру мови, інтереси, творчі здібності, спрямованість, індивідуальні особливості студентів, професійну спрямованість.

Метод вивчення умов життя і виховання студентів. Цей метод має велике значення при вивченні недисциплінованих студентів з низькою успішністю навчання, він дає можливість спланувати виховну роботу не тільки зі студентом, а й з його батьками. Наставники відвідують студентів вдома та в гуртожитках [6].

Схема психолого-педагогічної характеристики студентського колективу

1. Соціально-демографічна характеристика студентської групи.
2. Структура міжособистісних взаємин в студентській групі. Мікрогрупи, їх спрямованість. Лідери, відторгнуті, ізольовані. Соціометричний статус студентів.
3. Психологічний клімат колективу. Конфлікти в колективі.
4. Рівень розвитку студентської групи як колективу. Згуртованість групи.
5. Успішність групи у навчанні.
6. Організованість групи. Актив групи. Зв'язок студентського колективу із університетським. Активність студентської групи [4].

Орієнтовна схема психолого-педагогічної характеристики студента

1. Прізвище, ім'я, по-батькові, рік народження. Ким, де і скільки часу працював до вступу в НУБіП. Місце роботи батьків, їх освіта. Склад сім'ї, її матеріальний стан. Відношення батьків до вибраної професії студента.
2. Стан здоров'я, фізичний розвиток студента.
3. Інтелектуальний розвиток, кругозір, широта та стійкість інтересів.
4. Морально-ділові якості особистості студента, національна свідомість, патріотизм, почуття обов'язку та відповідальності, принциповість і скромність, найбільш характерні вчинки.
5. Загальна культура, культура поведінки і спілкування.

6. Успішність студента, його відношення до навчання. Якими предметами захоплюється, як готує самостійні завдання (курсіві, контрольні роботи, проекти), мотиви навчання.

7. Відношення до праці: які види праці найбільше захоплюють, як відноситься до самообслуговування, чергування в гуртожитку, тощо; рівень розвитку трудових умінь та навичок.

8. Суспільна робота, активність, інтереси, вміння довести справу до завершення, залучити до роботи інших студентів, вміння керувати і підпорядковуватися колегам, участь в самоуправлінні.

9. Місце студента в структурі міжособових взаємин в групі, соціально-психологічні прояви особистості: авторитетність, референтність, колективізм, лідерство, статус; друзі студента, відношення до нього студентів групи.

10. Характеристика пізнавальної діяльності студента, вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати.

11. Емоційно-вольові якості студента, вплив почуттів на навчальний процес; ступінь розвитку інтелектуальних, моральних, етичних якостей, цілеспрямованість і активність, рішучість, вміння керувати своїми почуттями, настроєм.

12. Особливості темпераменту, чи легко студент переключається з одної справи на іншу; риси характеру студента (самостійність, самокритичність, в тому числі професійні).

Загальні висновки:

1) Основні позитивні сторони і недоліки студента, які необхідно врахувати у педагогічному спілкуванні з ним.

2) Визначення найважливіших психолого-педагогічних задач, що стоять перед наставником студенської групи.

3) Рекомендації щодо самовиховання студента.

Психолого-педагогічна характеристика студента за орієнтовною схемою складається наставником в кінці кожного семестру [4].

Наставнику студентської групи необхідно володіти методикою вивчення особистості і колективу, вміти застосовувати соціометричний тест, ігрові методики, вивчати морально-ділові та зовнішньо-емоційні якості студентів, проводити спостереження, бесіду, анкетування, інтерв'ю, користуватись методами експерименту, експертної оцінки, колізій та іншими. Отримані результати наставник використовує у своїй виховній роботі з групою і для складання психолого-педагогічних характеристик студентського колективу та особистості студента.

Глосарій

А

Антинаркогенне виховання

педагогічна діяльність, спрямована на формування у студентства несприйнятливості до наркогенних речовин (тютюну, алкоголю, наркотиків), подолання звичок до вживання цих речовин тими молодими людьми, яким вони притаманні.

Б

Бізнес-коучинг

Спрямований на проведення [коучингу](#) в компанії для співробітників різних рівнів. Основна мета полягає в тому, щоб допомагати розвитку співробітника як самостійної особистості, а також як учаснику групи/організації, для досягнення високих бізнес-результатів і збільшення особистої ефективності

Близька перспектива

ставиться перед колективом, що знаходиться на будь-якій стадії розвитку, навіть на початковій (спільна прогулянка, похід в театр, [змагання](#)).

В

Види педагогічного експерименту

лабораторний і природний, констатувальний і формувальний (перетворюючий), пілотажний, вирішальний, навчальний.

Види педагогічного спостереження

суцільне і вибіркоче, включене і невключене, звичайне і стандартизоване, інструментальне, експериментальне.

Виховання

процес цілеспрямованого і систематичного формування особистості, зумовлений дією багатьох факторів.

Виховання (за А.В. Петровським)

діяльність з метою передачі новим поколінням суспільно-історичного досвіду, планомірний і цілеспрямований вплив на свідомість і поведінку людини з метою формування відповідних установок, понять, принципів, ціннісних орієнтацій, що забезпечують необхідні умови для її розвитку, підготовки до суспільного життя і трудової діяльності.

Виховання є похідним

від «ховати» або «вирощувати». В українській народній педагогіці воно спочатку вживалося в значенні оберігати від небезпеки – наприклад, хвороби, каліцтва, смерті, шкідливого впливу. Пізніше слово «виховання» означало вирощувати дітей, навчати їх правил поведінки.

Виховання у вузькому розумінні

планомірний вплив батьків і школи на вихованця.

Виховання у широкому розумінні

сума впливів на психіку людини, спрямованих на її підготовку до активної участі у житті суспільства. Це і спеціально організований вплив виховних закладів, і соціально-економічні умови, що діють певною мірою стихійно.

Виховуючі ситуації

спеціально організовані педагогічні умови з метою виявлення чи формування системи відповідних ставлень.

Г

Гендерне виховання

(англ. *gender* – рід) – цілеспрямований систематичний вплив на свідомість, почуття, поведінку вихованців з метою формування у них егалітарних (партнерських) цінностей, поваги до особистості незалежно від статі, розвитку індивідуальних якостей і здібностей задля їх самореалізації, оволодіння навичками статево толерантної поведінки.

Гра

один з видів діяльності людини, який полягає у відтворенні дій і відносин між людьми

Громадська думка

система загальних суджень людей, яка виникає в процесі їх спільної діяльності і спілкування і виражає ставлення до різних явищ, подій навколишньої дійсності.

Громадянсько-правове виховання

прищеплення поваги до прав і свобод людини та громадянина; виховання поваги до Конституції, законів України, державних символів України; виховання громадянського обов'язку перед Україною, суспільством; формування політичної та правової культури особистості; залучення студентської молоді до участі у добровільних акціях і розвитку волонтерського руху.

Груповий коучинг

Груповий коучинг за методологією близький до індивідуального коучингу. Відмінність полягає в тому, що коуч, як фасилітатор, працює з групою людей за двома напрямками: як на досягнення загальних цілей в рамках групи, так і на створення простору, де кожен учасник може бути коучем для іншого.

Групові форми виховної роботи

гурток, екскурсія, виховна година, перегляд і обговорення кінофільму, похід, [змагання](#), збори, клуби та об'єднання за інтересами, інформаційна виховна година та інші.

Гуманізм

(від латин.) – людський, це система ідей і поглядів на людину як найвищу цінність

Д

Далека перспектива

зміщена в часі, найбільш соціально значима мета, яка вимагає значних зусиль для її досягнення. В даній перспективі поєднуються особисті та суспільні потреби (мета успішного закінчення університету). Виховання на далекій перспективі дає значний ефект лише тоді, коли провідне місце в колективній діяльності займає праця.

Демократія

(з грецької) – влада народу, це участь народу в управлінні державою, участь членів колективу в керівництві ним.

Дистанційний коучинг

коуч-сесії проходять без особистого контакту завдяки технічним засобам зв'язку на відстані: Skype-коучинг / відеочат / телефонний коучинг – коуч-сесії відбуваються у форматі реального часу; Електронний коучинг – існує у формі повідомлень-нагадувань на електронну пошту відповідно до запиту клієнта (e-mail, телекласи, підкасти, тести, завдання, звіти тощо).

Е

Екологічне виховання

педагогічна діяльність, спрямована на формування у студентів екологічної культури; формування основ глобального екологічного мислення та екологічної культури; оволодіння [знаннями](#) та практичними вміннями раціонального природокористування; виховання почуття відповідальності за природу як національне багатство; виховання готовності до активної екологічної та природоохоронної діяльності.

Економічне виховання

педагогічна діяльність, спрямована на формування на основі спеціальних знань економічної свідомості, економічного мислення, умінь і навичок економічної діяльності, економічно значущих якостей особистості.

Естетичне виховання

складова частина виховного процесу, спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини; розвиток естетичних потреб і почуттів, художніх здібностей і творчої діяльності; формування у молоді естетичних поглядів, смаків, які ґрунтуються на українських народних традиціях та кращих надбаннях світової культури; вироблення умінь примножувати культурно-мистецькі надбання народу, відчувати і відтворювати прекрасне у повсяк-денному житті

Етапи наслідування

студент сприймає образ, у нього виникає бажання діяти так само; між прикладом і наслідуваними діями утворюється зв'язок; відбувається синтез наслідуваних і самостійних дій студента.

Етапи процесу виховання

виявлення позитивних і негативних рис особистості; проектування особистості на основі зразка-ідеалу; засвоєння вихованцем необхідних рис, набуття досвіду поведінки; перехід до [самовиховання](#).

3

Загальні основи педагогіки

знайомить нас з предметом ізавданнями педагогіки, основними категоріями педагогіки, галузями педагогіки та методами педагогічних досліджень.

Закономірності виховання

це стійкі і суттєві зв'язки між елементами виховного процесу, що забезпечують його ефективність.

Заохочення

це спосіб вираження суспільної позитивної оцінки поведінки і діяльності окремої особистості чи колективу.

Засоби виховання

книги, ЗМІ, мистецтво, слово вчителя

Звички

як і [навички](#) – це часткові автоматизовані дії. Проте, на відміну від навичок, вони не тільки створюють можливість виконання якоїсь дії, а й забезпечують сам факт її здійснення.

Змагання

це метод стимулювання діяльності, який забезпечує відчуття товариської взаємодопомоги, облік і порівняння результатів спільної діяльності, [заохочення](#) її учасників.

Змішаний коучинг

використовує всі або деякі з перелічених вище форм коучингу.

Знання

це зафіксовані результати пізнавальної діяльності. Знання виражаються в поняттях, судженнях, умовиводах, концепціях, теоріях.

I

Індивідуальний коучинг

це робота Коуча і Клієнта наодинці із запитом, метою або над програмою розвитку клієнта.

Індивідуальні форми виховання

читання художньої літератури, колекціонування, малювання, гра на музичному інструменті, вишивання, підготовка до участі в олімпіаді, конкурсі, конференції та інші.

Інтелектуально-духовне виховання

розвиток пізнавального інтересу, творчої активності, мислення; виховання потреби само-стійно здобувати знання та готовності до застосування знань, умінь у практичній діяльності; реалізація особистісного життєвого вибору та побудова професійної кар'єри на основі здібностей і знань, умінь і навичок; виховання здатності формувати та відстоювати власну по-зицію; формування особистісного світогляду як проекції узагальненого світосприймання.

К

Календарний план виховної роботи

розробляється на місяць, чверть, семестр; містить заходи та конкретний термін їх проведення; містить графу «відмітка про виконання». Наприклад, план виховної роботи з групою на семестр чи навчальний рік.

Колектив (А.С. Макаренко).

це живий соціальний організм, заснований на со-ціалістичному принципі об'єднання

Колектив (М.М. Фіцула)

це організована форма об'єднання людей на основі цілеспрямованої діяльності

Колектив (С.У. Гончаренко)

це таке об'єднання людей, життєдіяльність котрого визначається цілями і завданнями, що впливають із потреб суспільного, колективного та індивідуального розвитку, в якому функціонує самоврядування, а стосунки між ними є гуманними, характеризуються взаємною повагою і відповідальністю, спільним прагненням до загального успіху

Колектив походить від

латинського «*collectivus*», яке означало щось зібране, збірне ім'я (В.І. Александров). Слово «*collectivus*» утворилось від «*collegere*», що означало «збирати разом». Процес перетворення слова «колектив» із загальноновживаного на термін автор пов'язує з появою соціальної психології. На початку 20 століття термін «колектив» означав суму індивідів, які складають єдину сукупність, утворену за певною ознакою.

Колізія

(з лат.) – зіткнення протилежних сил, інтересів, прагнень.

Конформність

усвідомлена зовнішня згода з групою при вну-трішніх розбіжностях з її позицією, свідоме пристосування індивіду.

Коуч

Ваш партнер у досягненні особистісних та професійних цілей; Ваш захисник під час життєвих негараздів; Ваш тренер навичок комунікації; Ваш відбивач негативу в процесі прийняття рішення; Ваша мотивація, коли потрібно бути сильним; Ваша безумовна підтримка, коли вам нанесли удар; Ваш [наставник](#) у процесі особистісного розвитку; Ваш співтворець у реалізації видатного проекту; Ваш маяк під час шторму; Ваш будильник, коли ви не чуєте свого внутрішнього голосу (Томас Леонард).

Коучер

індивідуальний наставник, який розвиває необхідні знання, [уміння](#) і [навички](#) клієнту

Коучинг

це процес створення коучем умов для всебічного розвитку особистості клієнта, це мистецтво сприяти підвищенню результативності, навчанню й розвитку іншої людини.

Коучинг (Сер Джон Уітмор)

це розкриття потенціалу людини з метою максимального підвищення її ефективності. Коучинг не вчить, а допомагає навчатися (Сер Джон Уітмор)

Коучинг (як технологія)

це сучасна технологія, яку створили для розвитку потенціалу людей і команд, задля досягнення заздалегідь узгоджених цілей та докорінної зміни моделей поведінки, що призводить до розкриття внутрішнього потенціалу особистості.

Коучинг для вищого менеджменту

Цей вид коучингу відноситься до індивідуального коучингу, однак особливість полягає в тому, що топ-менеджери компанії можуть працювати в коучесіях, як над бізнес-цілями та стратегіями досягнень надрезультатів, так і з розвитку особистої ефективності та/або розвитку життєвого балансу

Коучинг для керівників

спрямований на найвищий рівень керівництва. Найбільш ефективний, коли топ-менеджер починає керівну / управлінську кар'єру, хоче розвивати нові уміння і потребує підтримки у важкі моменти кар'єри.

Коучинг з групою

це коучинг групи (від 2 до 15 осіб) за розробленою програмою, заздалегідь погодженому плану або ж у фрістайл-формі з поточними цілями і завданнями, які виникли перед групою. Прикладами можуть слугувати: «мозковий штурм», SWOT-аналіз, розробка генеральної стратегії розвитку компанії, підвищення ефективності роботи, створення програми якості, аналіз ризиків і створення плану реагування на проблемну ситуацію, поліпшення навичок продажів та якості обслуговування клієнтів і т.ін.

Коучинг кар'єри

це інтерактивний процес співпраці клієнта і коуча у сфері професійної діяльності клієнта. Коучинг кар'єри охоплює такі аспекти професійної діяльності, як: ефективні пошуки нової роботи; розробка плану професійного розвитку; встановлення кар'єрних цілей; визначення і використання своїх талантів; аналіз і виділення важливих аспектів своєї ідеальної роботи і професії; пошук роботи, яка найбільш задовольняє потреби; початок власної економічної діяльності, зміна вектору професійного розвитку особистості; стратегія і техніка пошуку роботи.

Коучинг лідерства

спрямований на взаємодію з менеджером, відповідальним за управління колективами. У першу чергу мета тут сфокусована на розвиток наступних компетенцій: супровід і мотивування співробітників, сприяння лояльності членів команди, вільний обмін власними позиціями, думками в колективі.

Коучинг на робочому місці

зосереджений на розвитку компетенції під час виконання роботи. Коуч бере участь в подіях щоденної роботи клієнта (наприклад, зустрічах з колективом, презентаціях), і, надаючи зворотний зв'язок, підтримує клієнта в підвищенні рівня його професійної компетентності.

Коучинг освіти

це інструмент підвищення ефективності взаємодії в системі освіти в цілому, у всіх напрямках: педагог-студент, педагог-адміністрація, педагог-педагог (мотиваційний чинник при цьому – повага, значимість кожного, ріст і розвиток). Наприклад, у відносинах викладача із студентами завданням педагога стає організація процесу самостійного пошуку студентом оптимальних рішень і відповідей на питання, що їх цікавлять.

Коучинг особистої ефективності

багато в чому перегукується з іншими варіантами коучингу. Тут ми маємо справу з бажанням людини підвищити професійну або іншу ефективність, поліпшити тайм-менеджмент, спортивні показники, збалансувати різні напрямки життя для максимального розвитку бажаних сфер.

Коучинг розвитку

коучинг, який працює з еволюційним розвитком, розвитком особистості. На цьому рівні усвідомлюються базові потреби (і їх відмінності від обов'язків і необхідності), глибинні цінності (і їх відмінності від можливостей і нав'язаних стандартів), а також створюється довгострокова система цілей – стратегія досягнення бажаних результатів в усіх сферах життя клієнта (техніка «Колесо балансу»). Тут також плануються та розробляються способи розвитку якостей особистості для більшої внутрішньої цілісності.

Коучинг спорту

спрямований на допомогу спортсмену в досягненні поставлених ним же спортивних цілей. Може бути спрямований на допомогу у розвитку фізичних, технічних, тактичних і психологічних (мотивація, протидія психологічному тиску до, під час і після змагань, комунікація з партнерами по команді, взаємовідносини з тренером тощо) аспектів підготовки до змагань.

Куратор

(від латинського – піклуватись) це – опікун; особа, якій доручено загальний нагляд за якоюсь роботою; професор, який керує науковою підготовкою прикріплених до нього аспірантів.

Л

Лайф-коучинг

Це процес спільного з коучем вирішення значущих для клієнта завдань. Вказана взаємодія завжди орієнтована на кінцевий результат, що визначається на самому початку роботи. У лайф-коучингу клієнт може вирішувати безліч завдань таких, як підвищення якості життя, розвиток у професійній діяльності, створення життєвого балансу.

Лідер

найбільш референтна для групи особа відносно до групової діяльності (*А.В. Петровський*).

М

Мала соціальна група

це кількісно невелика спільнота, де люди об'єднані спільною діяльністю, безпосередньо контактують один з одним, мають спільну мету та інтереси, які визначають певну організацію, тривалість існування та деяку однорідність поведінки її членів.

Масові організаційні форми виховної роботи

тематичний вечір, конференція, конкурс, олімпіада, зустріч з видатною людиною, огляд, фестиваль, усний журнал, книжкова виставка, радіогазета та інші.

Мета коучингу

спеціально організованого процесу взаємодії коуча і клієнта – досягнення цілей клієнта оптимальними (для клієнта) шляхами і в оптимальний термін. Метою кожної зустрічі з коучем є усвідомлення клієнтом, що він дійсно має вибір і може обирати різні способи мислення, почуттів і поведінки.

Метод експертних оцінок

(узагальнення незалежних характеристик) передбачає узагальнення відомостей про студентів, отриманих експертами – викладачами, батьками, друзями, [наставником](#), вихователем гуртожитку.

Міжнародна федерація коучингу

набільша асоціація [коучерів](#), яка нараховує більш ніж 8,500 учасників. ICF – лідер у встановленні стандартів коучингової етики і компетентності в усьому світі.

Моральне виховання

виховна діяльність вищого навчального закладу, спрямована на формування у студентів стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок і звичок поведінки на основі ідеалів, норм і принципів моралі, участі у практичній діяльності; формування почуття власної гідності, честі, свободи, рівності, працелюбності, самодисципліни; формування моральної культури особистості, засвоєння моральних норм, принципів, категорій, ідеалів суспільства на рівні власних переконань; становлення етики міжетнічних відносин та культури міжнаціональних стосунків.

Н

Навички

це такі дії, які виконуються причастковій авто-матизації їх елементів

Наставник

той, хто дає поради, навчає, порадник, учитель; досвідчений працівник, який шефствує над молодими робітниками.

Наставник студентської групи

це педагогічний працівник, який здійснює педагогічну діяльність з колективом студентів групи, окремими студентами, їх батьками, організації і проведення позааудиторної та культурно-масової роботи, сприяє взаємодії учасників навчально-виховного процесу в створенні належних умов для виконання завдань навчання й виховання, само-реалізації та розвитку вихованців, їх соціального захисту

Наставництво

це діяльність, що полягає в наданні допомоги порадами, навчанням

Національно-патріотичне виховання:

формування національної свідомості і відповідальності за долю України; виховання любові до рідної землі, її історії, відновлення і збереження історичної пам'яті; культивування кращих рис української ментальності (працелюбності, індивідуальної свободи, глибокого зв'язку з природою та інше); виховання бережливого ставлення до національного багатства країни, мови, культури, традицій.

О

Ознаки колективу

це ті характерні риси, які властиві колективу. До них належать (за *М.М. Фіцулою*): наявність суспільно значимої мети; щоденна спільна діяльність, спрямована на її досягнення; наявність органів самоврядування; встановлення певних психологічних стосунків між членами колективу.

Опосередковане педагогічне навчання

розраховане на безперечне прийняття інформації, але саме повідомлення подається не в наказовій формі, а у вигляді розповіді, опису чи натяку, які сприймаються студентами і впливають на їх поведінку.

Опосередковані педагогічні вимоги

відрізняються від прямих тим, що стимулом для зумовленої дії стає вже не стільки сама вимога, скільки спричинені нею психологічні фактори: переживання, інтереси, прагнення студентів.

Оптимальним методом виховання

називається найбільш вигідний шлях, який дозволяє швидко і з розумними затратами енергії та засобів досягнути поставленої мети.

Очний коучинг

коуч-сесії проходять при особистій зустрічі клієнта з коучем у режимі реального часу – передбачає зустріч на певній території.

П

Педагогічна вимога

це метод педагогічного впливу, за допомогою якого педагог викликає і стимулює (чи припиняє і гальмує) ті чи інші дії людей, виявлення у них певних якостей.

Педагогічне спостереження

це один з методів вивчення особи-стості і колективу, який передбачає організоване і цілеспрямоване сприйняття різних явищ та фактів, що характеризують поведінку студентів у природних умовах.

Педагогічний експеримент

це науково поставлений дослід у галузі навчальної чи виховної роботи, спостереження досліджуваного педагогічного явища в спеціально створених і контрольованих дослід-ником умовах (С.У. Гончаренко).

Педагогічно доцільна самопрезентація

намагання вихователя вплинути на враження, що формується в студентів про нього

Перспективний план виховної роботи

розрахований на значний термін часу, містить перелік найважливіших заходів з основних напрямків роботи, термін їх проведення, відповідальних за виконання. Наприклад, річний план роботи університету, технікуму.

План-графік виховної роботи

це різновид календарного плану, який передбачає почергове виконання якоїсь роботи. Наприклад, графік чергування студентів у гуртожитку.

Поведінковий коучинг

коучинг, націлений в першу чергу на зміни моделей поведінки. Це досягається за рахунок вироблення навичок, здібностей, звичок, засвоєння та тренування нових стратегій поведінки (приклади подібних навичок: публічні виступи, делегування повноважень, презентація, взаємодія з клієнтами, робота із запереченнями, встановлення контакту, з'ясування потреб, активне слухання, постановка цілей, створення ресурсного стану і т.ін.).

Покарання

це вплив на особистість, який виражає осуд її дій і вчинків, що суперечать нормам суспільної поведінки.

Політичне виховання

спрямоване на формування у студент-ської молоді політичної культури, що включає розвиток уявлення про механізм політичного процесу, способи досягнення політичної мети, знайомство із політичною діяльністю держави.

Правило Паніотто:

щоб віднести студента до мікрогрупи, він повинен отримати вибори не менше ніж половини членів мікрогрупи.

Правове виховання

виховна діяльність вищого навчального закладу, правоохоронних органів, спрямована на формування у студентів правової свідомості та навичок і звичок правомірної поведінки.

Превентивне виховання

це комплексний цілеспрямований вплив на особистість у процесі її активної динамічної взаємодії із соціальними інституціями, спрямованої на фізичний, психічний, духовний, соціальний розвиток особистості, вироблення в неї імунітету до негативних впливів соціального оточення, профілактику і корекцію асоціальних проявів у поведінці дітей і молоді, на їх допомогу і захист.

Принцип паралельної дії А.С. Макаренка

кожний член колективу знаходиться під паралельним впливом трьох сил – вихователя, активу, всього колективу. При підвищенні рівня сформованості колективу безпосередній вплив вихователя на кожного вихованця слабшає, а вплив на нього колективу – посилюється.

Принципи виховання

це вихідні положення, що впливають із закономірностей виховання і визначають загальне спрямування виховного процесу, це основні вимоги до його змісту, методики й організації.

Принципи коучингу

усі люди мають набагато більше внутрішніх здібностей, ніж ті, які вони проявляють у своєму повсякденному житті; кожна людина має великий потенціал; у людини вже є усі необхідні ресурси для досягнення успіху; фокусування на сильні сторони; навчання на успішних прикладах, а не на помилках; орієнтир не на проблему, а на вирішення; прийняття, відкритість і довіра – ключ до взаємодії; спрямованість: з сьогодення в майбутнє; «ні» оцінкам і порадам! Усі відповіді усередині людини – вона себе оцінює сама; легкість, позитив.

Прогнозування

це передбачення на перспективу, яке виражається в проектуванні, моделюванні, плануванні виховного впливу.

Професійний коучинг

це безперервні професійні стосунки, які допомагають людям створювати видатні результати у своєму особистому житті, кар'єрі, бізнесі або організації. За допомогою процесу коучингу клієнти поглиблюють свої знання, покращують свій коефіцієнт корисної дії (ККД) та підвищують якість свого життя».

Процес виховання

це система виховних заходів, спрямованих на формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості.

Процесуальний коучинг

це стиль коучингу, в основі якого лежить розроблена коучем (спільно з клієнтом) програма розвитку. Ця форма зручна для клієнтів, які ще слабо знайомі з коучингом, оскільки допомагає клієнтові ще перед укладенням контракту на коучинг представити цілісну картину процесу та результатів коучингу.

Пряме педагогічне навіювання

це команда, наказ, настанова. Воно заключається в тому, що слово педагога зумовлює «виконавчу» поведінку студентів.

Прямі педагогічні вимоги

висуваються рішучим тоном, що не визнає заперечень і в чіткому словесному формулюванні містять чітку, недвозначну вказівку відносно того, які дії і як повинні виконувати студенти.

Психолого-педагогічний тест

це випробування студента на певний рівень знань, умінь або загальну інтелектуальну розвиненість. Тестування може проводитись за допомогою запитань, карток, малюнків тощо.

Р

Референтна група

це будь-яка мала група, до якої людина добровільно себе зараховує або членом якої вона хотіла б бути. Погляди та норми референтної групи є зразком для людини, тут вона знаходить такі цінності та форми діяльності, які цілком задовольняють її потреби й інтереси, відповідають поглядам і нормам життя.

Рушійні сили виховання

це сукупність суперечностей, вирішення яких сприяє досягненню цілей виховання. Суперечності процесу виховання поділяються на внутрішні і зовнішні.

С

Самовиховання

це систематична і послідовна усвідомлена діяльність, яка сприяє розвитку позитивних якостей особистості та подоланню негативних.

Самопізнання

це вивчення себе, виявлення своїх позитивних якостей, можливостей і задатків, які людина може розвинути. Це визначення спрямованості особистості, темпераменту, характеру, здібностей, пам'яті і т.д.

Саморегуляція

це вміння особистості керувати станом свого здоров'я, емоціями, почуттями, психічним станом, діями, вчинками, поведінкою.

Самоусвідомлення

це усвідомлення людиною себе як особистості і свого місця в суспільній діяльності. Процес самоусвідомлення відбувається через самоставлення, тобто самооцінку.

Секстант

(від латинського – шоста частина) – це кутомірний прилад, застосовуваний у мореплавній та авіаційній астрономії для визначення місцезнаходження судна чи літака.

Середня перспектива

полягає в проєкті колективної події з часом, для досягнення якої потрібно прикласти чимало зусиль (підготовка до змагання, свята, літературного вечора). Середню перспективу доцільно використовувати, коли в групі вже сформувався працелюбний актив, який може виступити з ініціативою і повести за собою.

Система перспективних ліній

це ряд послідовно поставлених перед колективом цілей, досягнення яких сприяє розвитку колективу.

Сімейний коучинг

це системна робота як із цінностями окремо взятого члена сім'ї, так і з цінностями всієї родини в цілому. Сімейний коуч допомагає вирішити проблеми, що виникають у колі сім'ї – з чоловіком (дружиною), з дітьми, братами або сестрами, бабусями або дідусями, батьками, родичами. Підсумок роботи з сімейним коучем передбачає поліпшення взаємин, як з близькою людиною, так і в колі сім'ї в цілому.

Службовий щоденник

детальний план у вигляді календарика чи блокнота, де наставник робить записи кожен день (заходи, зустрічі, телефонні дзвінки, доручення).

Соціометричний тест

це один з методів вивчення структури міжособистісних взаємин у студентській групі, описаний Д. Морено.

Спеціалізований коучинг

Цей підхід роботи близький до індивідуального коучингу. Однак, тут коуч є експертом конкретної галузі, спеціалізації або у конкретному аспекті життя. Наприклад, у банківській індустрії, в сфері маркетингу, в управлінні проектами, або ж у роботі зі стресом, кар'єрою. Робота коуча сфокусована на розвитку конкретних соціальних або професійних груп, наприклад підлітків, студентів, лікарів, соціальних працівників.

Структурні елементи процесу виховання

(за М.М. Фіцулою)– мета, зміст, завдання, форми, методи, засоби, результати виховання та корекція результатів.

Студентство (А.В. Власенко)

це соціальна спільнота, яка характеризується особливими умовами життя, праці, побуту, поведінкою та психологією. Оволодіння знаннями, вміннями та навичками, підготовка до майбутньої професійної діяльності є для студентів головним завданням

Студентство (В.Т. Лісовський)

це молоді люди приблизно одного віку, яким властиві нестійкий матеріальний стан, незначний життєвий досвід, відсутність у більшості власної сім'ї, добре розвинене почуття колективізму, комунікабельність, гумор, оптимізм, потреба у спілкуванні та належності до групи

Студентське самоврядування

Це складне соціально-педагогічне явище, яке в центр навчально-виховного процесу ставить особистість студента (О.С. Чернишов).

Сценарій

це план проведення окремого виховного заходу

Т

Теорія виховання

вивчає закономірності, принципи, методи, форми, прийоми, засоби, напрями виховання, підходи до виховання.

Теорія навчання (дидактика)

вивчає структуру процесу навчання, зміст освіти, закономірності, принципи, методи і форми організації навчання.

Типи колективів

робітників, службовців, армійський, дитячий, студентський колектив та інші

Типи лідерів

за змістом ([лідер](#)-організатор, лідер-ініціатор, лідер – генератор емоційного настрою. За стилем керівництва: авторитарний, демократичний і такий, що об'єднує два перших типи. За характером діяльності: універсальний, функціональний, стійкий, ситуаційний. Встановлено, що в групах високого рівня розвитку є кілька лідерів різних типів (*Л.І. Уманський*).

Трансформаційний коучинг

коучинг, що працює з революційними змінами, які повністю, тобто докорінним чином змінюють життя людини, її призначення, місію. Тут коучинг працює з мета-планом розвитку особистості, а також зі зміною обмежуючих переконань і ухваленням кардинальних рішень для повної самореалізації людини за допомогою реалізації практичних дій.

Трудове виховання

процес формування потреби в праці і сумлінного, творчого ставлення до неї, гордості за свою професію, високих моральних і професійних рис громадянина, працівника, фахівця, вироблення практичних умінь і навичок культури праці.

У

Уміння

це використання своїх знань і навичок для досягнення мети

Управління навчальним закладом

знайомить з принципами управління освітою, методичною роботою в закладах освіти, передовим педагогічним досвідом.

Ф

Фізичне виховання

система соціально-педагогічних заходів, спрямованих на зміцнення здоров'я, загартування організму, гармонійний розвиток форм, функцій і фізичних можливостей людини, формування життєво важливих рухових навичок і вмінь.

Фізичне виховання та утвердження здорового способу життя:

виховання відповідального ставлення до власного здоров'я, здорового способу життя; формування знань і навичок фізичної культури в житті людини; забезпечення повноцінного фізичного розвитку студентів; фізичне, духовне та психічне загартування; формування потреби у безпечній поведінці, протидія та запобігання негативним звичкам, профілактика захворювань; створення умов для активного відпочинку студентів.

Форма виховної роботи

це спосіб організації виховного процесу, що характеризує взаємовідносини вихователів і вихованців.

Форми опосередкованих вимог

порада, прохання, довір'я, недовір'я, схвалення, натяк, осуд, погроза

Фрістайл-коучинг

це вільний стиль коучингу, коли клієнт формулює запит на одну сесію за декілька днів до або прямо перед сесією. Багато клієнтів, вже знайомих з коучем і коучингом на практиці користуються Фрістайл-коучингом, оскільки ця форма дає більше гнучкості, а коуч і клієнт щотижня фокусуються на найактуальніших завданнях клієнта.

Функції колективу:

організаторська – сам керує своєю суспільно корисною діяльністю; *виховна* – стає носієм моральних переконань; *стимулювання* – сприяє формуванню морально цінних стимулів усіх суспільно корисних справ, регулює поведінку своїх членів, їх взаємовідносини.

Функції наставника:

організаторська, соціальна, виховна, діагностична, координаційна, стимулююча, планування, контролююча.

Ц

Ціннісно-орієнтаційна єдність

(ЦОЄ) - показник згуртованості колективу (*В.В. Шпалинський*). Згуртованість колективу заключається у співпаданні оцінок і установок групи по відношенню до об'єктів, які є значимими для групи в цілому і належать до суттєвих сторін її спільної діяльності.

Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2156>);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручники, навчальні посібники;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти.

Рекомендовані джерела інформації

1. Болгаріна Ю., Шайгородська Ю. Лайф-коучинг: Краще зараз, ніж коли-небудь. Київ : "Ексмо-Прес", 2020. 320 с.
2. Маліновська Н. Лайф-коучинг. Відкрий свої можливості. Київ : "Основа", 2021. 192 с.
3. Маценко Л.М. Зміст і методика виховної роботи наставника студентської групи : монографія. Київ : ЦП «Компринт», 2020. 439 с.
4. Мельник М. Коучинг для досягнення життєвої гармонії. Київ : "Ексмо-Прес", 2020. 256 с.
5. Наставництво в молодіжній роботі: запитання та відповіді : навч.-метод. посіб. для фахівців, які працюють з молоддю. Дзюба Н.В.; Гейнак О.І.; Мазур Н.В.; Міненко Є.С.; Мукосєєва Л.П.; Пєша І.В. Київ : ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики», 2021. 40 с.
6. Олійник Л. Життя як коучинг. 7 простих кроків до здійснення бажань. Київ : "КМ-Букс", 2022. 168 с.
7. Парслоу Ерік, Лідхем Мелвілл Коучинг та наставництво. Практичні методи навчання та розвитку. За ред. Дайан Ньюелл. Видавництво: Біблос консалтинг, 2021. 440 с.

Базова література

1. Програма виховання студента: «Фахівець, громадянин, патріот». Навчально-методичний посібник / С.М.Ніколаєнко, В.Д.Шинкарук, Д.М.Рудень, Р.В.Сопівник, І.В.Сопівник, Г.В.Петрів, А.О.Кушнір, В.В.Мойсєєв, О.П.Давидова. – К.: «Ай Си Ес - Актив», 2016. – 75 с.
2. Маценко Л.М. Теорія і методика виховання : навчальний посібник. Вид. 3-тє, доп., перероб. – Київ : ЦП «Компринт», 2019. – 319 с.
3. Маценко Л.М. Діяльність наставника в системі виховної роботи вищого навчального закладу : монографія. – К. : НАКККіМ, 2010. – 402 с.
4. Маценко Л.М. Зміст і методика виховної роботи наставника студентської групи : монографія. Київ : ЦП «Компринт», 2020. 439 с.
5. Маценко Л.М., Сопівник Р.В. Методичні рекомендації наставникам студентських груп щодо виховання здорового способу життя. – К.: ДАКККіМ, 2009. – 40с.

Допоміжна література

1. Борейко М. Лайф-коучинг. Кар'єрний розвиток та життєві перемоги. Київ : «Балтія Друк», 2018. 256 с.
2. Бучок З.О., Маценко Л.М. Організація проблемного навчання студентів вищих навчальних закладів. Вісник національного університету оборони України. Зб-к наук. праць. Київ : НУОУ, 2013. Вип. 6(37). С. 30-35.
3. Васюк О.В., Маценко Л.М., Васюк М.М. Педагогічні умови формування навчально-пізнавальної компетентності майбутніх фахівців у сфері права. Молодь і ринок: науково-педагогічний журнал. № 7-8 (227-228) липень-серпень 2024, С. 53-57.
4. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава, 1992.
5. Воробйова В., Сердюк О. Коучинговий підхід: основи та практика. Київ : «Університетська книга», 2018. 312 с.

6. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія: Навчальний посібник. Київ : Вища школа, 1995. 237с.
7. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
8. Грабовська Т.О. Виховний процес та педагогічна діагностика. Рівне. 1999. 61 с.
9. Грін Ю. Лайф-коучинг для досягнення особистих цілей. Київ : «Універсум», 2019. 280 с.
10. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). Київ : Райдуга. 1994. 61 с.
11. Дьомін А.І., Жалдак Л.М. Основні напрями нейтралізування причин спаду згуртованості малої групи. Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. Кол. авт. Київ : Наук.-метод. центр вищої освіти, 2000. Вип. 21. С. 47-52.
12. Дьомін А.І., Жалдак Л.М. Причини спаду згуртованості малої групи. Нові технології навчання: Науково-методичний збірник. Кол. авт. Київ : Наук.-метод. центр вищої освіти, 2000. Вип. 25. С. 141-150.
13. Жалдак Л.М. Відродження студентського самоврядування на рівні академічної групи у вищому аграрному закладі освіти. Нові технології навчання: Наук.-метод. збірник. Кол. авт. Київ : Наук.-метод. центр вищої освіти, 2004. Вип. 36. С. 210-219.
14. Жалдак Л.М. Особливості гуртування студентської групи вищого аграрного закладу освіти. Проблеми освіти: Науково-метод. зб. Кол. авт. Київ : Науково-метод. центр вищої освіти. 2003, Вип. 33. С. 180-185.
15. Жалдак Л.М. Педагогічна діяльність наставника як одна з основних умов гуртування студентської групи. Науковий вісник Національного аграрного університету. Київ : 1999. Вип. №19. С. 293-296.
16. Жалдак Л.М. Педагогічні умови і фактори гуртування студентської групи у вищому аграрному закладі освіти. Науковий вісник Національного аграрного університету. Київ : 2003. Вип. №. 68. С. 133-143.
17. Жалдак Л.М. Про теорії груп та колективів, стан та перспективи їх

- розвитку. Придніпровський науковий вісник. 1998. №111(178). С. 36-41.
18. Жалдак Л.М. Проблеми розвитку студентського самоврядування у вищому аграрному закладі освіти. Науковий вісник Національного аграрного університету. Київ : 2002. Вип. №. 59. С. 109-117.
19. Жалдак Л.М. Роль лідерів в організації студентського самоврядування на рівні академічної групи. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Реформування системи аграрної вищої освіти в Україні: досвід і перспективи, 21 квітня 2005 р. Національний аграрний університет. Частина 1 . Київ : НАУ, 2005. С. 60-63.
20. Жалдак Л.М. Роль наставника на першому етапі гуртування студентської групи. Наукові записки. Психолого-педагогічні науки. Ніжин. 1998. С. 174-177.
21. Жалдак Л.М. Управління гуртуванням студентської групи. Освіта і управління. 1999. Том 3. №3. С. 99-102.
22. Жалдак Л.М. Гуртування студентської групи вищого аграрного закладу освіти: Монографія. – К.: НАУ, 2007. – 210 с.
23. Жалдак Л.М., Колесник О.А. Про внесок А.С. Макаренка в розвиток теорії груп та колективів. Науковий вісник Національного аграрного університету. Київ : 2005. Вип. 88. С. 51-59.
24. Жалдак Л.М., Кручек В.А. Виховання несприйнятливості до алкоголю. Наука і методика: Збірник науково-методичних праць. Редкол.: А.Ф. Гойчук (гол. ред.) та ін.. Київ : Аграрна освіта, 2006. Вип. 6. С. 147-151.
25. Жукова О. Секрети успішного життя: Від лайф-коуча. Київ : «Альтерпрес», 2016. 200 с.
26. Журнал та основні нормативно-правові і організаційно-методичні матеріали наставника студентської групи. Видання 3, перепоб і доп. Укл. В.І. Рябченко, 2001.
27. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: навч. посібник. Київ : Вища школа, 1997. 394 с.

- 28.Кравчук О. Психологія успіху та лайф-коучинг. Київ : «Експрес-Прес», 2021. 224 с.
- 29.Красовицький М.Ю. На власні очі. Проблеми морального виховання учнів у теорії і практиці вітчизняної та американської педагогіки. Київ; Нью-Йорк : Педагогічна думка. 1998. 160 с.
- 30.Левицька І. Ефективний лайф-коучинг: практичний посібник. Київ : «Палітра», 2022. 192 с.
- 31.Лісовський Т. Коучинг: як змінити життя за 21 день. Київ : «Інститут бізнес-лідерства», 2017. 224 с.
- 32.Лозниця В.С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навч. посібник для самостійного вивчення дисципліни. Київ : «Екс Об» 2000, 304 с.
- 33.Лузан П.Г., Жалдак Л.М. Студентська група дієздатна тільки тоді, коли вона згуртована і безконфліктна. Про оптимізацію міжособистісних взаємин у ній. Педагогіка толерантності. 1999. №2. С. 53-56.
- 34.Маліновська Н. Лайф-коучинг. Відкрий свої можливості. Київ : «Основа», 2021. 192 с.
- 35.Матюша І.К. Особистість і колектив як цілісна гармонійна система (психолого-педагогічний аспект): Навч.-метод. посібник: ІЗМН,1997. 188 с.
- 36.Маценко Л.М. Виховання здорового способу життя у фахівців з соціальної педагогіки. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2009. №6. С. 139-141.
- 37.Маценко Л.М. Підготовка майбутній соціальних педагогів до виховання здорового способу життя. Вісник Національної академії оборони України. Зб-к наук. праць. Київ : НАОУ, 2010. Вип. 3 (16). С.62-65.
- 38.Маценко Л.М. Виховання несприйнятливості до вживання алкоголю як складова формування здорового способу життя. Дні науки - 2008: Збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Здоровий спосіб життя – основа освітньої системи сучасної України» у 3 т.

- Класичний приватний університет, 23-24 жовтня 2008 р.; ред. кол. В.М. Огаренко та ін. Запоріжжя : КПУ, 2008 р. Т. 3. С. 314-316.
- 39.Маценко Л.М. Виховання несприйнятливості до тютюнопаління як складова формування здорового способу життя. Наука і вища освіта: Тези доповідей учасників XVI Міжнарод. наук. конф. молодих науковців, м. Запоріжжя, 17-18 квітня 2008 р.: У 4 т. Класичний приватний університет.– Запоріжжя : КПУ, 2008. Т. 3. С. 345.
- 40.Маценко Л.М. Виховання у студентів-аграрників здорового способу життя. Професійна освіта: теорія, досвід, проблеми: Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. За ред. професора Н.Т.Тверезовської. Київ : 2009. С.83-87.
- 41.Маценко Л.М. Діяльність наставника в системі виховної роботи вищого навчального закладу : монографія. Київ :НАКККіМ, 2010. 402 с.
- 42.Маценко Л.М., Костюк М.М., Бондаренко Н.А. Виховання несприйнятливості до тютюнокуріння. Проблеми освіти: Наук. зб. Кол. авт. Київ : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2007. Вип. 53. С. 111-115.
- 43.Маценко Л.М., Матвієнко О.Ю. Організація виховної роботи наставника студентської групи. Теоретичні питання освіти і виховання Київського національного лінгвістичного університету. К., 2010. № 42.
- 44.Маценко Л.М., Матвієнко О.Ю. Теоретико-методичні аспекти організації виховної роботи наставника студентської групи. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія» Київ, 2010. Вип. 155. ч. 1. С. 268-276.
- 45.Маценко Л.М., Сопівник Р.В. Методичні рекомендації наставникам студентських груп щодо виховання здорового способу життя. Київ : ДАКККіМ, 2009. 40 с.
- 46.Маценко Л.М. Виховання здорового способу життя у фахівців з соціальної педагогіки. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. М.

- Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2009. №6. С.139-141.
- 47.Маценко Л.М. Організація виховної роботи наставника студентської групи // «Соціокомунікативний простір України: історія та сьогодення (до 150-річчя від дня народження Лесі Українки)» : зб. матеріалів всеукраїнської наук.-практ. конф., Київ, 25-26 лютого 2021 р. Київ: «Міленіум», 2021. – С. 112.
- 48.Маценко Л. М. Методичні рекомендації з дисципліни «Методика роботи наставника групи» для підготовки фахівців за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» ОП «Педагогіка вищої школи». Київ : ТОВ «ЦП «Компринт», 2021. 64 с.
- 49.Маценко Л.М. Організація науково-методичного семінару «Методика виховної роботи наставника студентської групи» для наставників 1-го курсу НУБіП України. Сборник научных трудов SWord. Выпуск 1. Том 17. Одесса : Куприенко, 2013. С. 26-32.
- 50.Маценко Л.М. До питання організації постійно діючого науково-методичного семінару для наставників 1-го курсу НУБіП України. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія» / Редкол.: Д.О.Мельничук (відп. ред.) та ін. Київ. 2013. Вип. 192. Ч. 1. С. 332-339.
- 51.Маценко Л.М. Формування здоров'я та здорового способу життя студентів НУБіП України. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія» / Редкол.: Д.О.Мельничук (відп. ред.) та ін. Київ, 2012. Вип. 175. Ч. 3. С. 401-408.
- 52.Маценко Л. М., Павленко Т. В. Теоретико-методичні аспекти застосування кредитно-модульної системи навчання. Вісник книжкової палати. 2009. №7. С.33-36.
- 53.Маценко Л.М., Шумник М.В. Особливості виховної роботи наставника зі

- студентською молоддю в умовах воєнного стану. *Передові технології реалізації освітніх ініціатив* : зб. матеріалів міжнародної наук.-практ. конф., м. Переяслав, 7 лютого 2025 року : Переяслав : 2025. С. 215-221.
- 54.Маценко Л.М., Матвієнко О.Ю. Теоретико-методичні аспекти організації виховної роботи наставника студентської групи. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія» / Редкол.: Д.О.Мельничук (відп. ред.) та ін. Київ, 2010. Вип. 155. ч. 1. С. 268-276.
- 55.Маценко Л.М., Шкварок О.П. До питання змісту і методичних аспектів роботи наставника студентської групи. Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. праць. Вип. 38. Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2021. С. 4-6.
- 56.Мельник М. Коучинг для досягнення життєвої гармонії. Київ : «Ексмо-Прес», 2020. 256 с.
- 57.Мітрофанова Ю. Коучинг для дітей та підлітків. Київ : «Український психологічний центр», 2019. 180 с.
- 58.Нормативно-методичні матеріали з виховної роботи. Укл. В.І. Рябченко, 2001. 220 с.
- 59.Олійник Л. Життя як коучинг. 7 простих кроків до здійснення бажань. Київ : «КМ-Букс», 2022. 168 с.
- 60.Організація, зміст, форми та методи виховної роботи серед студентів колективами кафедр вищого навчального закладу освіти: Методичні рекомендації. Укл.: В.Д.Базилевич, М.І.Поночовний, Н.І. Косарева. Київ : ІЗМН. 1997. 28 с.
- 61.Пархомчук Н. Лайф-коучинг та особистісний розвиток. Київ : «Університетська книга», 2017. 180 с.
- 62.Педагогіка. Навчальний посібник. В.М.Газузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. Вінниця : РВВВАТ «Віноблдрукарня». 2001.200 с.
- 63.Програма виховання студента: «Фахівець, громадянин, патріот». Навчально-методичний посібник. С.М.Ніколаєнко, В.Д.Шинкарук, Д.М.Рудень, Р.В.Сопівник, І.В.Сопівник, Г.В.Петрів, А.О.Кушнір,

- В.В.Мойсєєв, О.П.Давидова. Київ : «Ай Си Ес - Актив», 2016. 75 с.
- 64.Толочко С. В., Маценко Л. М. Проектні технології єдності фізичного і військово-патріотичного виховання здобувачів освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2025. № 83. С. 190–195.
- 65.Толочко С. В., Маценко Л. М. Гейміфікація в забезпеченні єдності фізичного і військово-патріотичного виховання здобувачів освіти. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2025. № 2 (53). С. 165–175.
- 66.Рибчинська І. Коучинг для трансформації життя: 10 ключових кроків. Київ : "Балтія Друк", 2019. 208 с.
- 67.Робоча книга вихователя. Випуск 1. Укладачі О.І. Тимчишин, В.І. Уруський. Тернопіль: ТОШПО, 2000. 300 с.
- 68.Семиченко В.А. Психологія соціальних відносин. Київ : «Магістр-S», 1999. 168 с.
- 69.Сорока Т. Лайф-коучинг: інструменти розвитку особистості. Київ : «КМ-Букс», 2018. 240 с.
- 70.Суходольська Л.В., Фіцула М.М. Методика виховної роботи. Тернопіль. 1998.
- 71.Сухомлинський В.О. Виховання у учнів любові і готовності до праці (узагальнення досвіду роботи Павлиської школи Кіровоградської області). Київ : Радянська школа, 1959. 46 с.
- 72.Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти томах. Київ : Радян. школа. 1977.
- 73.Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину. Київ, 1976.
- 74.Фіцула М.М. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищ. пед. закл. освіти. Тернопіль : “Навчальна книга - Богдан”, 1999. 192 с.
- 75.Хоменко О. Практичний лайф-коучинг: знаходження балансу та гармонії. Київ : «Українська книга», 2021. 176 с.
- 76.Шкільні свята та розваги. Збірник сценаріїв. Тернопіль: СМП «Астон», 1999. 190 с.
- 77.Янів В. Українська вдача і наш виховний ідеал. Мюнхен-Тернопіль, 1992.

Інтернет-джерела

1. Сторінка кафедри педагогіки НУБіП України. Рубрика «На допомогу наставникам студентських груп».
2. Програма виховання студента: «Фахівець, громадянин, патріот». Навчально-методичний посібник / С.М.Ніколаєнко, В.Д.Шинкарук, Д.М.Рудень, Р.В.Сопівник, І.В.Сопівник, Г.В.Петрів, А.О.Кушнір, В.В.Мойсеєв, О.П.Давидова. – К.: «Ай Си Ес - Актив», 2016. – 75 с. URL : <https://nubip.edu.ua/node/6180/17>
3. Маценко Л.М. Теорія і методика виховання : навчальний посібник. Вид. 3-тє, доп., перероб. – Київ : ЦП «Компринт», 2019. – 319 с. URL : http://dglib.nubip.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/6197/1/%D0%9C%D0%B0%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%A2%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D1%96%20%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf
4. Маценко Л.М. Діяльність наставника в системі виховної роботи вищого навчального закладу : монографія. – К. : НАКККиМ, 2010. – 402 с. URL : https://www.researchgate.net/publication/277810905_Dialnist_nastavnika_v_sistemi_vihovnoi_roboti_visogo_navcalnogo_zakladu_monografia_-_K_NAKKKim_2010_-_420_s_-_244_uda
5. Маценко Л.М. Зміст і методика виховної роботи наставника студентської групи : монографія. Київ : ЦП «Компринт», 2020. 439 с. URL :
6. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: URL : <https://posek.km.ua/biblioteka/%D0%A2/%D0%A2%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D1%96%20%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%BF%D0%B5%D0%BD%D1%87%D1%83%D0%BA%20%D0%A1.%D0%93..pdf>

7. Маценко Л.М. Організація науково-методичного семінару «Методика виховної роботи наставника студентської групи» для наставників 1-го курсу НУБіП України // Сборник научных трудов SWord. Материалы международной научно-практической конференции «Современные направления теоретических и прикладных исследований '2013». – Выпуск 1. – Том 17. – Одесса: КУПРИЕНКО, 2013 – 105 с. – С.26-32. URL : <https://www.sworld.com.ua/konfer30/1120.pdf>
8. Допитання організації постійно діючого науково-методичного семінару для наставників 1-го курсу НУБіП України URL : <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica/article/viewFile/3065/2991>
9. Маценко Л.М., Романюк І.Р. Формування естетичної культури студентської молоді в НУБіП України // Сборник научных трудов SWord. Материалы международной научно-практической конференции «Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании '2014». – Выпуск 2. – Том 10 – Иваново: МАРКОВА АД, 2014 – 92 с. – С. 68-74. URL : <https://www.sworld.com.ua/konfer35/433.pdf>
10. Маценко Л.М. Вплив образу Тараса Григоровича Шевченка як фактора згуртування українського суспільства. «Научные труды SWorld». Выпуск 57. Иваново : Научный мир, 2019. С. 57- 62. URL : <https://www.sworld.com.ua/index.php/ru/e-journal/rf/sbornic-sworld/ntsw57>
11. Маценко Л.М. Причини спаду згуртованості студентської групи та методика їх нейтралізування / Л.М. Маценко // Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр. – Вип. 29-30. – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2019. – С. 35-39. — URL : <http://www.newroute.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/Vypusk-29-30.pdf>
12. Маценко Л.М. Методика виховної роботи наставника студентської групи: навчально-методичний посібник. Київ : «ЦП «Компринт», 2014. 223 с.
13. Маценко Л.М. До питання про шкідливий вплив вейпінгу на здоров'я сучасної молоді. Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр. Вип. 29-30. Харків : СГ НТМ «Новий курс», 2019. С. 20-24.

- 14.Маценко Л.М. Вплив вейпінгу на здоров'я молоді: що потрібно знати про шкоду електронних сигарет / Л.М. Маценко // «Научный взгляд в будущее» (издательство РФ, DOI, IndexCopernicus). Міжнародна наук.-практ. конф. «Будущее человечества в результатах сегодняшних научных исследований '2019» (11-12 ноября 2019 г., - Вып.15. – Том 2. - Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2019 – 131 с. – С. 93-97. URL: <https://www.scilook.eu/index.php/slif/issue/view/slif15-02>
- 15.Маценко Л.М. Вплив вейпінгу на здоров'я молоді: що потрібно знати про шкоду електронних сигарет / Л.М. Маценко // Сборник тезисов Международной научно-практической конференции «Будущее человечества в результатах сегодняшних научных исследований '2019» (11-12 ноября 2019 г.) - Запорожье: ФЛП Москвин А.А. Цифровая типография “Сору-Art”, 2019 – 101 с. – С. 65-66. URL: <https://www.sworld.education/nvvb/ua15-sbornik.pdf>
- 16.Маценко Л.М. Шевченко і Майдан: два ювілеї / Л.М. Маценко // Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр. – Вип. 25. – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2019. – С. 26-28. — URL : <http://www.newroute.org.ua/arhiv>
- 17.Маценко Л.М. Методика національно-патріотичного виховання студентської молоді. Научные труды SWorld. Выпуск 53. Том 2. Иваново : Научный мир. 2018. С. 52-56. URL : <https://www.sworld.education/e-journal/rf/sbornic-sworld/ntsw53-001>
- 18.Маценко Л.М. Методика виховної роботи вихователя у студентському гуртожитку // International periodic scientific journal. ONLINE. Indexed in:INDEXCOPERNICUS. SW O R L D J o u r n a l. - Issue N 13, June 2017, P. 52-60. URL : <http://www.sworld.education/e-journal/swj13.pdf>
- 19.Маценко Л.М. До питання організації постійно діючого науково-методичного семінару для наставників 1-го курсу НУБіП України // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія» / Редкол.: Д.О.Мельничук (відп. ред.) та ін. – К., 2013. – Вип. 192. – Ч. 1. –

- C. 332-339. - URL : [http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=nvnau_ped_2013_192\(1\)_55](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=nvnau_ped_2013_192(1)_55)
20. До питання організації постійно діючого науково-методичного семінару для наставників 1-го курсу НУБіП України *Л. М. Маценко* URL : <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica/article/view/3065>
21. Маценко Л.М. Формування здоров'я та здорового способу життя студентів НУБіП України // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія» / Редкол.: Д.О.Мельничук (відп. ред.) та ін. – К., 2012. – Вип. 175. – Ч. 3. – С. 401-408. - URL : [http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=nvnau_ped_2012_175\(3\)_58](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=nvnau_ped_2012_175(3)_58)
22. Фільм «Семейная тайна Антона Макаренка» URL : <https://www.youtube.com/watch?v=swQGr3f2Zdk>
23. Фільм «Серце, віддане людям» (тривалість 27 хвилин) за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=djyfKtrp0lw>
24. Пісня «Серце віддаю дітям» , присвячену В. Сухомлинському за посиланням: https://www.youtube.com/watch?v=NIBeTU6SJ_k
25. Пісня «Спасибі вчителю», присвячену В. Сухомлинському за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=HDWqxtnXREk>
26. Пісня «Ода вчителю», присвячену В. Сухомлинському за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=g1TFOsgTMzI>
27. Відеоролик «Василь Сухомлинський – дитячий письменник» (тривалість 8 хвилин) за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=WCo6JVoSgmE>
28. Відеоролик «Видатні українці» (тривалість 3 хв.) за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=zdhnkS851fI>

- 29.Відеоролик про В. Сухомлинського (тривалість 3 хв.) за посиланням:
<https://www.youtube.com/watch?v=txzE4mEDj3k>
- 30.Відеоролик про В.Сухомлинського (тривалість 3 хв.) за посиланням:
<https://www.youtube.com/watch?v=isCjjbmwfF0>
- 31.Відеоролик «Оповідання В.Сухомлинського «Яблуко в осінньому саду» за посиланням:
https://www.youtube.com/watch?v=mNZ9E_lPxdk

ЗМІСТ

Передмова	3
опис навчальної дисципліни «Наставництво і коучинг»	7
Модульна структура навчальної дисципліни «Наставництво і коучинг»	8
Змістовий модуль 1. Організація виховної роботи наставника студентської групи. Теми лекційних занять з питаннями	9
Змістовий модуль 2. Основи коучингу. Теми лекційних занять з питаннями	12
Структура навчальної дисципліни (тематичний план)	13
Теми лекцій, теми практичних занять, теми самостійної роботи	14
Методи та засоби діагностики результатів навчання. Методи навчання	15
Оцінювання результатів навчання. Розподіл балів за видами навчальної діяльності	16
Змістовий модуль 1. Практичні заняття	22
Самостійна робота 1	47
Змістовий модуль 2. Практичні заняття	52
Самостійна робота 2	56
Контрольні питання на іспит для визначення рівня засвоєння знань студентами	59
Тестові завдання для визначення рівня засвоєння знань студентами.	67
Змістовий модуль 1.	
Тестові завдання для визначення рівня засвоєння знань студентами.	78
Змістовий модуль 2.	
Методика роботи наставника студентської групи	88
Методики вивчення наставником особистості студента і студентського колективу	104
Глосарій	121
Навчально-методичне забезпечення	147

Навчально-методичне видання

Маценко Леся Миколаївна

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для самостійної роботи
з дисципліни**

«НАСТАВНИЦТВО І КОУЧИНГ»

**для підготовки фахівців за спеціальністю
А1 «Освітні науки»
ОП «Педагогіка вищої школи»**